

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

2012-2013 ÖĞRETİM YILI İLKÖĞRETİM 6.SINIF TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDA YER ALAN ‘SEVGİ VE DUYGULAR’ TEMALARININ
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hazırlayan

Derya YAMAN ATALAY

Tez Danışmanı

YRD. DOÇ. DR. Bilal ELBİR

Manisa

2013

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

2012-2013 ÖĞRETİM YILI İLKÖĞRETİM 6.SINIF TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDA YER ALAN 'SEVGİ VE DUYGULAR' TEMALARININ
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hazırlayan

Derya YAMAN ATALAY

Tez Danışmanı

YRD. DOÇ. DR. Bilal ELBİR

Manisa

2013

ÖZET

2012-2013 ÖĞRETİM YILI İLKÖĞRETİM 6.SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN ‘SEVGİ VE DUYGULAR’ TEMALARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu çalışma değerler eğitimi ve gerekliliğini açıklamak, değerler eğitiminin Türkçe dersi içindeki yerini ve önemini belirlemek, problemlerini saptamak, Türkçe dersi ve değerler eğitimi konusunda ders kitaplarındaki ve Türkçe programdaki mevcut durum hakkında bilgi vermek, elde edilen bulgulara dayanarak Türkçe öğretimi alanında öneriler geliştirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada, iki farklı yayınevine ait, öğrenci ders ve öğrenci çalışma kitabını içeren, 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında yer alan sevgi ve duygular temalarının hedefler, kazanımlar ve etkinlikler bakımından değerler eğitimine uygunluğu incelenmiştir.

İncelenen her iki kitabın, sevgi ve duygular temalarındaki hedef ve kazanımlarının, dil ve zihin becerilerini karşıladığı fakat sevgi ve duygu değerini karşılamadığı tespit edilmiştir. Sevgi ve duygular temalarında dil becerileri ve metni analiz etmeye dönük kazanımlar yer alırken doğrudan sevgi ve duygu değeri ile ilgili hiçbir kazanımın bulunmadığı görülmüştür. Sevgi ve duygular temalarında, genel olarak değer kazandırmaya dönük etkinlikler, dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinliklerden daha azdır. Her iki Türkçe ders kitabında da öğrenciyi duyuşsal yönden geliştirecek drama, rol yapma, empati etkinlikleri, tartışma, işbirlikçi öğrenme, örnek olay, eğitsel oyun, gezi-gözlem türünden yöntem ve tekniklere daha çok ağırlık verilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde tümevarım analiz yöntemi esas alınmıştır. Elde edilen bulgulara dayanılarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Değerler, Değerler eğitimi, Sevgi Teması, Türkçe Dersi ve Değerler

ABSTRACT

EXAMINATION OF VALUES EDUCATION ABOUT ' LOVE AND EMOTIONS' THEMES LOCATED IN THE TURKISH LESSON BOOKS AT THE 6TH CLASS OF PRIMARY EDUCATION IN THE 2012-2013 ACADEMIC YEAR.

This study has been made to explain the Values Education and its necessity, to specify the place and importance of Values Education in Turkish lesson to determine the problems to inform about current situation in Turkish curriculum and lesson books on Turkish lessons and Values Education to develop the proposal in the field of educating Turkish according to the findings obtained.

In this study, it has been examined if objectives achievements and activities of the theme of love and emotions that takes place in the 6th grades in Turkish Teacher's Books, Students' books and workbooks which belongs to different publishers, are suitable to the Values Education or not.

In love and emotion themes, it has been seen while there have been achievements about language skills and analyzing a text, there hasn't been any achievements about love and emotions values directly. In love and emotions themes, on the whole, the activities about teaching values are less than the activities about language skills and analyzing a text. In two Turkish lesson books. It has been determined the necessity of concentration on methods and techniques like drama, making role, activities of empathy, discussions, cooperative learning, educational games, case study, sight-seeing to improve the student's for emotional development.

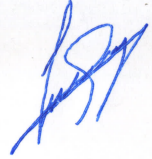
In this study, screening model of qualitative research methods have been used. Inductive analyzing method has been taken as a basis for resolving of data. Recommendations are made based on the findings.

Key Words : Values, Values Education, Themes of Love, Turkish Lesson and its values.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “2012-2013 Öğretim Yılı İlköğretim 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan ‘Sevgi ve Duygular’ Temalarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
08 / 11 / 2013
Derya YAMAN ATALAY

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 31/10/2013 tarih ve 27/9 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Derya YAMAN ATALAY'ın "2012-2013 Öğretim Yılı İlköğretim 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi ve Duygular Temalarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" konulu tezi incelenmiş ve aday 08/11/2013 tarihinde saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna	☒	<u>OY BİRLİĞİ</u>	☒
DÜZELTME yapılmasına	* ☐	<u>OY ÇOKLUĞU</u>	☐
RED edilmesine	** ☐	ile karar verilmiştir.	

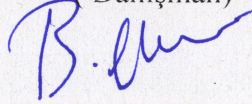
* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

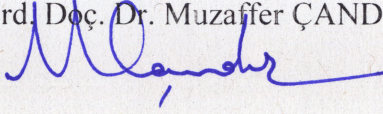
Yrd.Doç. Dr. Bilal ELBİR

(Danışman)

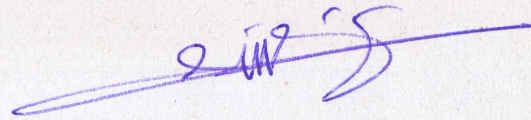
ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ÇANDIR

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Süleyman SARIBAŞ

<u>Evet</u>	<u>Hayır</u>
☐	☐
*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir	
☐	☐
Tez, mutlaka basılmalıdır	
☐	☐
Tez, mevcut haliyle basılmalıdır	
☐	☐
Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.	
☒	☐
Tez, basımı gereksizdir.	
☐	☐

ÖNSÖZ

Eğitim ve öğretimin genel amaçları incelendiğinde, yetiştirilmek istenen insan tipinin beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımından dengeli, geniş bir dünya görüşüne sahip, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı, Türk milletinin millî, ahlâkî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan, geliştiren, hür ve bilimsel düşünebilen özelliklere sahip olmasının beklendiği görülmektedir. Bilindiği gibi, eğitim programlarında yer alan genel amaçlar, tüm okullarda gerçekleştirilmesi istenen devletin uzak hedeflerine yani devletin eğitim politikasına katkıda bulunmak durumundadır. Yukarıda verilen genel amaçlar, Türkiye'deki tüm okullarda ve tüm derslerde ulaşılmak istenen özellikleri ifade etmektedir. Buna göre, değerlerin öğretimi tüm derslerin veya tüm okul çalışanlarının ortak hedefidir.

Değerler eğitiminin esasını değerleri öğretmek oluşturmaktadır. Değerler eğitimi kalbe, zekâyâ ve iradeye hitap etmeli ve amacı, iyiliği sevdirmek, tanıtmak, istemek olmalıdır. Değerler eğitimi önce çocuğun duyarlılığına hitap etmelidir. Çünkü çocukta duygu, akıldan önce gelir. Çocuk heyecanlı olduğu zaman aklını aydınlatmak da kolaylaşır. Değerler eğitimi, irade üzerinde de etki yapmalıdır.

Günümüz olayları, birçok veli ve eğitimciyi, akademik başarının tek başına yeterli olmadığını; öğrencinin bilgi anlamında dolu olmasının onu hayatta başarılı kılmaya yetmeyeceğini düşündürmektedir. Aynı zamanda öğrenciyi, hayata dair tercihlerinde sağlıklı kararlar verebilecek bilinci, kendini rahat ifade edebilecek özgüveni, ne pahasına olursa olsun haktan ve doğrudan ayrılmayacak dürüstlüğü kazandırmanın dünyada ona verilebilecek en önemli değer olduğunu düşünmeye ve bu konuda çalışmalar yapmaya itmiştir.

Değerlerde yaşanan yoksunluk, nesiller arası aktarılamama, aile ve eğitim kurumlarının bu konudaki eksikliği ya da yetersizliği ve beraberinde yaşanan yozlaşma sorununun toplumda onarılması güç yıkımlara yol açacağı ön görülen bir gerçektir. Bu noktada öncelikli olarak eğitim kurumları elini taşın altına koymalı, değerler eğitimi etkin bir şekilde eğitim-öğretim programlarında ve ders kitaplarında yer almalıdır.

2005 yılında uygulamaya konulan yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı gereğince artık öğretmenler günlük plân yapmamakta ve dersleri öğrenci çalışma ile öğrenci ders kitabını da içeren öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklere göre

işlemektedir. Kısaca Türkçe derslerinin işlenişini Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabındaki etkinlikler belirlemektedir. Türkçe dersi, ilköğretimde beş temel dil becerisi ve dilbilgisini öğrencilere kazandırma amacının yanında değer aktarımını da genel amaçları içinde barındırır. Türkçe dersinin genel amaçlarında da atıfta bulunulan değer eğitimi çerçevesinde sevgi ve duygu değerinin 6. Sınıf Türkçe dersinde öğretimi nasıl gerçekleşmektedir sorusu iki 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Sevgi ve duygu değerinin öğretimini ortaya koymak için yöntem, teknik ve eğitim-öğretim durumlarını içeren etkinliklerle, hedefler ve kazanımlar ölçüt olarak alınmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde çalışmanın gerekçesini oluşturan problem durumu ve buna bağlı alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, sınırlılıklar, varsayımlar, tanımlar üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde çalışmanın altyapısını oluşturan kavramsal çerçeve alan yazın taramasıyla ele alınmıştır. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi için seçilen araştırma modeline, çalışmanın yapıldığı evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve değerlendirilmesine değinilmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli, verilerin çözümlenmesinde tümevarım analiz yöntemi kullanılmıştır. Tezin evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde okutulmakta olan Doku Yayınları, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında bulunan sevgi ve duygular temaları oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşıldığı için örneklem yoluna gidilmemiştir.

Dördüncü bölümde araştırma sonunda elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Beşinci bölümde araştırmadan çıkan sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda varılan öneriler sunulmuştur.

Araştırmada incelenen her iki Türkçe ders kitabında yer alan sevgi ve duygular temalarının, hedefler ve kazanımlar açısından değerler eğitiminin etkin bir şekilde uygulanabilirliğine yardımcı olma kanaati taşınmaktadır.

Plânlanmış hedef ve kazanımlardan oluşan eğitim-öğretim durumları bilgi, beceri, tutumların öğrenciler tarafından kazanımını etkilemektedir. Hedeflere en kısa ve en etkili şekilde ulaşabilmek için öncelikli olarak hedeflerin ve kazanımların net bir şekilde ortaya konması gerekir. Bu bağlamda Türk eğitim sisteminin, millî ve evrensel

değerlerle donanmış birey yetiştirme misyonunu dersin ve temanın hedefleri, kazanımları arasında görmek gereklidir.

İncelenen 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında, sevgi ve duygu ana değerleri etrafında hazırlanan sevgi ve duygular temalarında, sevgi ve duygu değerlerinin kazanımına yönelik doğrudan hiçbir hedef veya kazanım belirtilmemiştir.

Değerlerin öğrencilerde kişilik özelliğine dönüşmesi; öğrencide isteklilik, değeri kabullenme, adanmışlık eğilimlerinin oluşması için kullanılacak yöntemler ve etkinlikler öğrenci merkezli, öğrencinin yakın çevresini esas alıp uzak çevreye yayılan, öğrencinin aktif katılımını esas alan nitelikte olmalıdır.

Etkinlikler bakımından incelenen sevgi ve duygular temalarında genel olarak değer kazandırmaya dönük etkinlikler, dil becerisi kazandırmaya dönük etkinliklerden daha azdır. Bu etkinliklerin nitelik olarak geliştirilmesi gerekliliği tespit edilmiştir.

Türkçe dersi ve değerler eğitimi konusuna ilişkin bir araştırma yapılmak istendiğinde görülmektedir ki, konuyla ilgili yeterli sayıda araştırma ve kaynak bulunmamaktadır. Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu araştırmanın, Türkçe dersi ve değerler eğitimi alanında oluşan veri tabanına bir katkı sağlayacağını umuyorum.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimimin ders ve tez aşamasında bana her konuda destek olan, beni yönlendiren, engin fikirlerinden yararlandığım danışmanım Yrd. Doç. Dr. Bilal ELBİR'e,

Hayatımın her döneminde büyük emekleri olan, haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim, bana her zaman güvenen, başarılı olacağıma inanan, beni her konuda destekleyen, beni yetiştiren anneciğim Ergün YAMAN ve babacığim Ramazan YAMAN' a, bana desteğini esirgemeyen kardeşim Alper YAMAN'a, en değerli vakitlerini aldığım ve bu konuda bana sabır gösteren biricik kızım Şevval ATALAY ve oğlum Yekta ATALAY'a, tanıştığımız ilk günden bu yana bana her konuda destek olan, beni anlayan, çalışmalarımda bana yön gösteren, tezin yazılmasında emek sarf eden, kendi tezinde yaptığı çalışmalarıyla bana ışık tutan, hayat arkadaşım ve eşim İlker ATALAY'a, sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca ders aldığım/almadığım, bende emeği olan bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Derya YAMAN ATALAY

Manisa, 2013

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

1. Özet.....	I
2. Abstract	II
3. Yemin Metni.....	III
4. Tutanak.....	IV
5. Önsöz.....	V
6. İçindekiler.....	IX
7. Tablo ve Şekiller.....	XII
8. Kısaltmalar.....	XIV
9. Giriş.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi.....	6
1.3. Alt Problemler.....	6
1.4. Varsayımlar.....	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Araştırmanın Amacı.....	8
1.7. Araştırmanın Önemi.....	9
1.8. Tanımlar.....	12
1.9. Konu Alanıyla İlgili Araştırmalar.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Değer.....	18
2.2. Değerlerin Sınıflandırılması.....	21
2.3. Değerlerin İşlevleri.....	25
2.4. Değerler Eğitimi.....	28
2.5. Değerler Eğitimi Yaklaşımları.....	34

2.6. Değerler Eğitiminin Önemi.....	39
2.7. Değerler Eğitimi ve Aile.....	44
2.8. Değerler ve Medya.....	48
2.9. Değerler Eğitimi ve Eğitim Programları.....	50
2.9.1. AEGIS.....	52
2.9.2. Kişilik Eğitim Müfredatı.....	52
2.9.3. Çocuk Gelişimi Projesi.....	53
2.9.4. İlgili Toplumu.....	53
2.9.5. Proje Temel.....	54
2.9.6. Çocuklar İçin Ahlâkî Müfredat.....	54
2.9.7. Zürafa Programı.....	54
2.9.8. Kişilik Dersleri.....	55
2.9.9. Lions-Quest Programı.....	55
2.9.10. Duyarlı Sınıf.....	56
2.9.11. Yaşayan Değerler Eğitimi Programı.....	56
2.9.12. Sorumluluk Öğretimi.....	57
2.9.13. Karakter Eğitimi Ortaklığı.....	58
2.9.14. Hyde Okulu.....	58
2.9.15. City Montessori Okulu.....	59
2.10. Sevgi ve Duygu Değeri.....	59
2.11. Türkçe Dersi ve Değerler.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	68
3.2. Evren ve Örneklem.....	68
3.3. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi.....	69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUMLAR

4.1. Bulgular.....	71
--------------------	----

4.2. Birinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ‘Sevgi Teması’ Kazanımlarına Ait Bulgular.....	72
4.3. Birinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ‘Sevgi Teması’ Etkinliklerine Ait Bulgular.....	79
4.4. İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ‘Sevgi Teması’ Kazanımlarına Ait Bulgular.....	92
4.5. İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ‘Sevgi Teması’ Etkinliklerine Ait Bulgular.....	97
4.6. Birinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ‘Duygular Teması’ Kazanımlarına Ait Bulgular.....	112
4.7. Birinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ‘Duygular Teması’ Etkinliklerine Ait Bulgular.....	118
4.8. İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ‘Duygular Teması’ Kazanımlarına Ait Bulgular.....	131
4.9. İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ‘Duygular Teması’ Etkinliklerine Ait Bulgular.....	136
4.10. Yorumlar.....	152

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	165
BİBLİYOGRAFYA (KAYNAKLAR).....	169
ÖZGEÇMİŞ.....	179

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1: Schwartz'a Göre Bireysel Değerlerin Sınıflandırılması.....	23
Tablo 2.2: Değerler Eğitimi Yaklaşımları.....	38
Tablo 3.1: Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Kitaplar.....	69
Tablo 4.1: Birinci Kitap, Sevgi Teması Hedef ve Kazanımlarının Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı.....	73
Tablo 4.2: Birinci Kitap, Sevgi Teması Dinleme / İzleme Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	73
Tablo 4.3: Birinci Kitap, Sevgi Teması Konuşma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	74
Tablo 4.4: Birinci Kitap, Sevgi Teması Okuma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	76
Tablo 4.5: Birinci Kitap, Sevgi Teması Yazma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	77
Tablo 4.6: Birinci Kitap, Sevgi Teması Dil Bilgisi Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	79
Tablo 4.7: Birinci Kitap Sevgi Teması Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı.....	80
Tablo 4.8: İkinci Kitap Sevgi Teması Hedef ve Kazanımlarının Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı.....	93
Tablo 4.9: İkinci Kitap, Sevgi Teması Dinleme / İzleme Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	93
Tablo 4.10: İkinci Kitap, Sevgi Teması Konuşma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	94
Tablo 4.11: İkinci Kitap, Sevgi Teması Okuma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	95
Tablo 4.12: İkinci Kitap, Sevgi Teması Yazma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	96
Tablo 4.13: İkinci Kitap, Sevgi Teması Dil Bilgisi Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	97
Tablo 4.14: İkinci Kitap Sevgi Teması Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı.....	98
Tablo 4.15: Birinci Kitap, Duygular Teması Hedef ve Kazanımlarının Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı.....	112
Tablo 4.16: Birinci Kitap, Duygular Teması Dinleme / İzleme Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	112
Tablo 4.17: Birinci Kitap, Duygular Teması Konuşma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	114
Tablo 4.18: Birinci Kitap, Duygular Teması Okuma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	115

Tablo 4.19: Birinci Kitap, Duygular Teması Yazma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	116
Tablo 4.20: Birinci Kitap, Duygular Teması Dil Bilgisi Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	118
Tablo 4.21: Birinci Kitap Duygular Teması Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı.....	119
Tablo 4.22: İkinci Kitap Duygular Teması Hedef ve Kazanımlarının Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı.....	131
Tablo 4.23 : İkinci Kitap, Duygular Teması Dinleme / İzleme Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	132
Tablo 4.24: İkinci Kitap, Duygular Teması Konuşma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	133
Tablo 4.25: İkinci Kitap, Duygular Teması Okuma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	134
Tablo 4.26: İkinci Kitap, Duygular Teması Yazma Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	135
Tablo 4.27: İkinci Kitap, Duygular Teması Dil Bilgisi Becerisi Hedef ve Kazanımları.....	136
Tablo 4.28: İkinci Kitap Duygular Teması Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı.....	137
Tablo 4.29: Sevgi Teması Birinci ve İkinci Kitap Etkinliklerinin Sayısal Karşılaştırılması.....	158
Tablo 4.30: Duygular Teması Birinci ve İkinci Kitap Etkinliklerinin Sayısal Karşılaştırılması.....	159
Tablo 4.31: Sevgi Teması Birinci ve İkinci Kitap Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	162
Tablo 4.32: Duygular Teması Birinci ve İkinci Kitap Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	162
Tablo 4.33: Sevgi Teması Birinci ve İkinci Kitap Kazanımlarının Karşılaştırılması.....	163
Tablo 4.34: Duygular Teması Birinci ve İkinci Kitap Kazanımlarının Karşılaştırılması.....	163

KISALTMALAR

Akt: Aktaran

İ.D.D: İnsani Değerler Eğitimi

Ö.K.K: Öğretmen Kılavuz Kitabı

s: Sayfa

GİRİŞ

Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir. Eğitim kurumlarının genel hedefleri incelendiğinde birçoğunun vatansever olma, temiz olma, sağlığına dikkat etme, düzenli olma, adil olma, yaratıcı olma, girişimci olma gibi birçok değer içerdiği görülmektedir. Eğitim kurumları bunlar ve benzeri değerler ile öğrencilere nelerin önemli olduğunu ve nasıl yaşanması gerektiği konusunda rehberlik eder. Okullar bilişsel eğitimin yanında duyuşsal eğitimin de yapıldığı yerlerdir. Okullar bilginin bilgisizlikten, sosyal düzenin düzensizlikten daha değerli olduğunu öğretirler.

Değerler Eğitiminin amacı, bütün insanlığın ortaklaşa sahip olduğu evrensel değerlere vurgu yaparak iyi karakter örnekleri sergileyen, ahlâkî değerlere sahip, sorumluluk duygusu içinde hareket eden vatandaşlar ortaya çıkarmaktır. Bu bakımdan, Değerler Eğitimi bireylerde; saygı, sevgi, sorumluluk, erdem, cesaret, inanç, azim, adalet ve bireysel disiplin gibi çok önemli ahlâkî ve medeni değerleri kazandırmayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan, Değerler Eğitiminin uzun vadeli amacı ise toplumda giderek daha büyük bir sorun haline gelen ahlâkî, etik ve akademik konularda yardımcı olmak ve dünyamızın daha güvenilir ve yaşanılır hale gelmesine katkı sağlamaktır.

Modern toplumların sosyal ve ahlaki değerler açısından ciddi problemlerle karşı karşıya olduğunu görülmektedir. Gerek “gelişmiş” olsun, gerek “gelişmekte” olsun, sorunların boyutları biraz farklılık gösterse bile, pek çok ülkede bu gözlemi doğrulayan ve dikkate alınması gereken ciddi problemler söz konusudur: Örneğin giderek aile kurumunun zayıflaması, artan boşanmalar nedeniyle bireysel yaşamların yaygınlık kazanması, toplumda suç işleme oranının artması değerler eğitimi zorunlu kılmaktadır.

Değerler Eğitimi, saygı, sevgi, sorumluluk, dürüstlük ve adalet gibi evrensel bazı değerlerin doğruluğunu vurgular ve öğrencilerin bunları anlamalarını, bunlara önem vermelerini ve yaşamlarını bu değerlere göre yaşamaları konusunda kendilerine yardımcı olur. Bu yüzden, bu tür temel değerler okullarda mutlaka öğretilmelidir.

Okul, iyi vatandaşlar yetiştirmek ve bu yolla toplumun devamlılığını sağlamak için, bireylere, toplumun ve insanlığın ortak malı durumuna gelen değerleri kazandırmada oldukça etkili bir aracı kurumdur. Dolayısıyla, eğitim sistemi aracılığıyla

okullarda öğrencilere, temel değerlerin kazandırılması beklenmektedir.

Milli Eğitim Temel Kanunu incelendiğinde, milli eğitimin Türk Milletinin bütün fertlerini “...milli, âhlaki, insani manevi ve kültürel değerleri benimseyen, koruyan, geliştiren ... kişiler olarak yetiştirmek” gibi bir amacının olduğu görülmektedir. Türk Eğitim Sistemi“nin bu temel amacına ulaşabilmesinde değer eğitiminin gerçekleştirilebileceği derslerden birisi de içerik özellikleri doğrultusunda, Türkçe dersidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde; çalışmanın gerekçesini oluşturan problem durumu ve buna bağlı alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, sınırlılıklar, varsayımlar, tanımlar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bilginin doğasına ilişkin yeni kabuller eğitim programlarında köklü değişiklikleri zorunlu kılmaktadır (Özden, 2005: 55). Geleneksel anlayışa göre eğitimin amacı bireye bilgi aktarmak ve aktarılan bu bilginin bireyin zihninde depolamasını sağlamaktır. Ancak bazı kabullerde gerçekleşen değişimler eğitime bakışta da farklı pencereler açmıştır. Bilginin doğasına ilişkin yeni kabuller öğrenme ve öğretme sürecinde bu bakışı büyük oranda etkilemiştir. Öğrenme hakkında daha önceden davranışçı yaklaşımlarca benimsenen yalın betimlemelerin öğrenmenin doğasını yeterince açıklayamadığı ortaya çıkmıştır (Özden, 2005: 67). Bu farkında olma hali davranışçı anlayıştan yapılandırmacı yaklaşıma kaymalara sebep olmuştur. Böylece merkeze alınan öğrenci, öğrenmelerini kendisi yapılandırma yoluna gidecektir.

Eğitim programlarında yaşanan değişiklikler beraberinde farklı kavramları da getirmiştir. Değerler eğitimi bu kavramlardan biridir. Her eğitim programı, örtük de olsa değerler eğitimi düşüncesini bünyesinde barındırır. Bu kavramın programlarda açık ifade bulması konuya verilen önemin bir göstergesidir. Sıkça kullanılan değerler eğitimi kavramı Türkçe dersi programı için de önemlidir. Çünkü Türkçe dersi bireye değerleri kazandırma konusunda çeşitli kaynaklara sahiptir. Türkçe eğitimi yapılırken kullanılan metinler ve her türlü edebî ürün, değerler eğitiminin sağlanması için birer vasıta görevi üstlenmektedir.

Araştırmanın kuramsal boyutunu oluşturan değerler somut, deneysel, ölçülebilir ve gözlenebilir özelliğe sahip değildir. Bundan dolayı, değerlerin bugüne kadar eğitim-öğretimde gerektiği şekilde ele alınmadığı söylenebilir. Bu sorunun asıl kaynağını uzun süre eğitim-öğretim programlarına hâkim olan davranışçı yaklaşımda aramak da doğru bir tespit olacaktır. İvan Pavlov' un çalışmalarıyla başlayan davranışçı yaklaşımın temelini ölçülebilirlik ve gözlenebilirlik oluşturmaktadır. Öğrenciler ölçülebilir, gözlenebilir bilgi ve beceriler ortaya koyduklarında öğrenme gerçekleşmiş

sayılmaktadır. Aynı zamanda öğrencilere de ölçülebilir, gözlenebilir bilgi ve beceriler sunulmaktadır. Bu yaklaşımın en zayıf yanını davranışları ölçüt alıp duyguları ve duygu temeline dayanan düşünceleri, değerleri ihmâl etme oluşturmaktadır. Oysaki davranışların kaynağında duygular, düşünceler, değer yargıları vardır. Kişilerin duyguları, düşünceleri ve değer algıları değişmeden davranışları değişmez. Değişse bile bunlar anlık, bekleneni verme kaygısıyla ortaya çıkar. Tıpkı sigara vb. zararlı alışkanlıkların olumsuzluklarını derste yazıp söyleyen ama dışarıda bunları uygulamaktan geri kalmayan öğrencilerin davranışları gibi. Öğrencilere sadece bilgi verilerek "iyi insan, iyi vatandaş" yetiştirilmesi mümkün değildir.

Araştırmanın ekonomik, sosyal ve felsefî gerekçelerine değinen yukarıdaki açıklamalardan sonra Türk Millî Eğitim Sistemine dair şöyle bir durum değerlendirilmesi yapılabilir:

Ülkemizde ilköğretimden sonra bir üst eğitim-öğretim kurumuna geçmede kabul gören ölçme-değerlendirme biçimi çoktan seçmeli testlerdir. Öğrenciler okulda ve dersanelerde salt bilgi edinerek akademik başarı elde etme, toplumsal statü kazanma yarışındadırlar. Akademik bilgilerle donanımlı hâle gelme başarılı ve mutlu olma için yeterli görülmektedir. Ancak unutulmuş husus şudur ki bilgi bir değerle kazanıldığı zaman kişisel, toplumsal ve evrensel açıdan mutluluk getirir. Salt bilgi elde etmeye dayalı anlayışta öğretim, eğitimin önüne geçmekte, doğruyu bilen ama doğruyu uygulama noktasında bir değer çerçevesinde hareket etmeyen nesiller yetiştirme tehlikesi baş göstermektedir. Basit bir örnek verilecek olursa öğrenci derste veya sınavda genel ahlâk kurallarını bir çırpıda sayabilirken teneffüse çıktığında yere çöp atabilmekte, arkadaşlarını rahatsız edebilmekte veya büyüklerine karşı saygısız davranabilmektedir.

Bu durum eğitimciler, aydınlar ve siyasetçiler tarafından fark edilmiş ve soruna dönük çözümler aranmaya başlanmıştır. Çelik'in (2007: 24) şu ifadeleri durumun farkındalığını ortaya koymaktadır:

"Eğer çocuklara öğrettiğimiz bilgiler onlarda bir davranış moduna dönüşmüyorsa, eğer bir ahlâk telakkisi olarak ortaya çıkmıyorsa, onların insan olma vasfını ön plâna çıkarmıyorsa, orada bir yanlışlık var demektir. Eğitimimizin etik boyutunu, bilimsel platformlarda, bütün peşin hükümlerden

arınmış bir şekilde, mutlak sûrette ele almak zorundayız. İlköğretimde yaptığımız müfredat değişikliği, işte bir parça buna yöneliktir."

2005 yılında yapılan müfredat değişikliğinde, değerler eğitimi Sosyal Bilgiler dersi programına konulmuştur. Bunda Sosyal Bilgiler alanında, son yıllarda artan değerler eğitimi konulu çalışmaların payının büyük olduğu söylenebilir. Bu hususta, kaynak taramasında, anadil öğretimini üstlenen Türkçe dersi alanında yeterince çalışma yapılmadığı belirlenmiştir.

Değerler eğitimi çerçevesinde, evrensel, millî, ahlâkî, kültürel değerlerin yeni yetişen nesle kazandırılması önem arz etmektedir. Bunu yaparken örtük mü yoksa bilinçli, sistematik bir yol mu izleyeceğiz sorusu da tartışma konusudur. Günümüzde Türkçe ders kitaplarında değerler eğitimi, sistematik olmaktan uzak, öğretmen inisiyatifine bırakılmış şekildedir. Oysa değerler eğitimi kişilerin inisiyatifine bırakılmayacak kadar önemli bir konudur.

Değerler eğitimi üzerine çalışanlar değerlerin örtük program yoluyla değil, doğrudan öğretimini savunurlar (Milson ve Ekşi 2003).

Değerler birlikteliği, düzeni, kolektif bilinci, yüksek ahlâkı, öne çıkaran, kargaşaya yol açabilecek durumlarda sosyal refleks oluşturabilecek kabullerdir. Değerler içinde sevgi bütünüleyici ve birleştirici bir değerdir. Bütün olumlu değerler sevginin açılımıdır. Sevginin eğitimde bilinçli olarak işe koşulması değerler eğitimi için gereklidir.

"Eğitim ve Sevgi" sözcükleri bir araya getirilmesi gereken en uygun iki sözcüktür. Modern eğitim olarak çağımıza damgasını vuran bütün eğitime ilişkin kuramlarda üstü kapalı olsa da sevgi hep ön plândadır. Maslow, benlik kuramında insanın değerli, kendine özgü ve iyiye yönelik bir öz bene sahip olduğunu ileri sürmektedir (Özden 2003). Sönmez (1987) "Eğitim Ortamında Sevgi" adlı çalışmasında ipucu, dönüt, düzeltme, pekiştireç ve sevginin işe koşulduğu eğitim durumundaki öğrenci erişisini üç yıl boyunca, ipucu, dönüt, düzeltme, pekiştireç ve biçimlendirme-yetiştirmeye yönelik değerlendirme ile yalnız ipucu, dönüt, düzeltme ve pekiştirecin kullanıldığı grupların erişilerinden anlamlı derecede yüksek bulmuştur. Böylece sevgi değerinin eğitimdeki önemi bilimsel olarak ortaya çıkarılmıştır. Bütünüleyici, şemsiye değer olan bu değeri etkili biçimde öğrencilere kazanım olarak sunmak eğitimin temel işlevleri arasında olmalıdır.

Değerlerin öğrencilere aktarılması, örgün eğitim kurumları için hazırlanan öğretim programları aracılığıyla bir plan çerçevesinde yapılmaktadır. Öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler, değerlerin aktarılmasında etkin rol oynarlar. Öğretmenler, okulda değerlerin öğretimi için ders araç gereçlerinin yanı sıra, Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği okuma kitaplarını da kullanırlar. Öğrenci, dilin sunduğu anlatım gücünü, anlam zenginliğini ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla edinir.

Türkçe dersinde değerler öğrencilere temalar çerçevesinde hazırlanmış olan metinler ve etkinlikler aracılığıyla verilmektedir. Ancak etkinlikler dil becerilerini kazandırmanın yanında değerleri kazandıracak yeterlikte midir? , hedefler ve kazanımlar öğrenme dönütlerini netleştirecek nitelikte mi hazırlanmıştır? , gerçekten tartışma konusudur.

Türkçe dersi müfredatında sevgi teması 6. sınıfın zorunlu temasıdır. Bu dönemde öğrenciler ideal fikir ve değer oluşturmaya, soyut düşünmeye ve düşüncelerini davranışa dönüştürmeye başlamaktadır. Sevgi gibi temel bir değer bu dönemde etkili olarak öğrenciye kazandırılması önem arz etmekte ve temanın zorunluluğunu haklı çıkarmaktadır. Sevgi ve duygu değerlerinin öğrencilere kazandırılmasında, Türkçe ders kitaplarında, hedefler ve kazanımlar, etkinlikler çerçevesinde nasıl bir yol izlendiği de araştırmada cevap aranacak sorudur.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi ‘ İlköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi ve duygular temaları değerler eğitimine uygun mudur?’ şeklinde belirlenmiştir

1.3. Alt Problemler

Araştırmada yanıtı aranan diğer sorular şunlardır:

Doku Yayınları'na ve MEB Yayınları'na ait Türkçe ders kitabındaki;

1. Sevgi ve duygular temalarında sevgi ve duygu değeri ile ilgili hedeflerin özellikleri nelerdir?
2. Sevgi ve duygular temalarında sevgi ve duygu değeri ile ilgili kazanımların özellikleri nelerdir?

3. Sevgi ve duygu değeri ile ilgili hedeflerin genel hedefler içindeki yeri nedir?
4. Sevgi ve duygu değeri ile ilgili kazanımların genel kazanımlar içindeki yeri nedir?
5. Sevgi ve duygu değerini kazandıramaya yönelik etkinlikleri içeren yönergelerin (etkinliklerin) özellikleri nelerdir?

1.4. Varsayımlar

1. Çalışma için seçilen kitaplar 2652 sayılı Tebliğler Dergisi'nde belirtilen kitaplardan seçilmesi nedeniyle evrenin tamamını temsil ettiği için yeterli görülmüştür.
2. Problem konusunun alt yapısını, önemini ve kavramsal çerçeveyi ortaya koymak açısından yapılan kaynak taraması çalışmaları, konuyu gereğince yansıtabilme açısından yeterli görülmüştür.
3. Sevgi ve duygular temalarındaki hedef ve kazanımların metin ve dil becerisi odaklı olup sevgi ve duygu değerine yönelik olmadığı düşünölmektedir.
4. Sevgi ve duygular temalarındaki etkinliklerin sevgi ve duygu değerlerinin kazanımı için yeterince nitelikli olmadığı düşünölmektedir.
5. Sevgi ve duygu değerlerinin Türkçe dersi etkinlikleri ile öğrencilere kazandırılabilceği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmada 2652 sayılı Tebliğler Dergisi'nden seçilen Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 25.12.2008 tarih ve 239 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Doku Yayınlarına ait 6.sınıf Türkçe ders kitabı ile Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi ve duygular temalarındaki hedefler, kazanımlar ve etkinlikler ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmada öğrenci ve öğretmen görüşlerine başvurulmamış, Türkçe öğrenci çalışma kitaplarını da içeren öğretmen kılavuz kitaplarındaki hedefler, kazanımlar ve etkinlikler ölçüt alınmıştır.

3. Dilbilgisi etkinlikleri çalışma kapsamına alınmamıştır.

1.6. Araştırmanın Amacı

Araştırmada problem cümlesi çerçevesinde aşağıdaki hedeflere ulaşılmaya çalışılmıştır:

1. Değerler eğitimi ve gerekliliğini açıklamak.
2. Değerler eğitiminin Türkçe dersi içindeki yerini ve önemini belirlemek, problemlerini saptamak.
3. Türkçe dersi ve değerler eğitimi konusunda ders kitaplarındaki ve Türkçe programdaki mevcut durum hakkında bilgi vermek.
4. Sevgi ve duygular temalarında, sevgi ve duygu değerlerini kazandırmaya yönelik etkinliklerin durumunu ortaya koymak.
5. Sevgi ve duygular temalarında, sevgi ve duygu değerlerini kazandırmaya yönelik hedeflerin ve kazanımların genel kazanımlar içindeki yerini saptamak.
6. Elde edilen bulgulara dayanarak Türkçe öğretimi alanında öneriler geliştirmek.

Eğitim belirlenen amaçlar doğrultusunda bireyi yetiştirme süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreçte kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler, bireyin karakterini farklılıklandırır. Karakteri gelişen, bilgi ve beceriler ile donatılan birey ise, toplumsal yapı üzerinde olumlu değişimler meydana getirir (Akbaş, 2004:1-3). Bu durum ise, temel değerlerin öğrencilere kazandırılması ile mümkün olabilir.

Temel değerlerin kazandırılması amacı; Türk Milli Eğitim Temel Kanunu ve ders programlarının amaçları incelendiğinde de açıkça görülür. Temel Kanunun başlangıcında millî eğitimin amaçları sayılırken ahlâkî, manevî değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmekten bahsedilmektedir (Ekşi, 2003: 80). ve bu ifadeler -Türkçe dersi de dâhil olmak üzere- bütün derslerin genel hedefleri arasında yer almıştır.

Türkçe dersi de değer kazanımından sorumlu bir derstir. Dil ve edebiyat öğretimi üç yönüyle eğitimde etkilidir. Bunlar ahlâk eğitimi, estetik eğitim ve dil eğitimidir. Değerler ahlâk eğitimi içine girmektedir (Cemiloğlu 2009). Ancak 'Türkçe dersinin üçüncü ayağı olan ahlâk eğitimi uygulamada nasıl gerçekleştirilmektedir?'

araştırılması gereken önemli bir sorudur. Araştırma genel olarak bu soruyu yanıtlamayı amaçlamaktadır.

1.7. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda birçok eleştiriye mâruz kalan Türk eğitim sisteminin günümüzdeki en büyük problemi okullarda gerçekleşmekte olan ve bir türlü önüne geçilemeyen şiddet olaylarıdır. Okullarda yaşanan psikolojik ve fiziksel şiddet olaylarında her gün çok sayıda öğrenci ve öğretmen zarar görmektedir. Öğrencilerde artan şiddet eğiliminin önüne geçmek gereklidir. Bununla beraber özellikle medyanın ve sanal dünyanın sunduğu popüler kültür etkisi altında kalan gençler değer yozlaşması tehlikesi ile karşı karşıya kalmakta, olumsuz davranışlar sergilemektedirler. Bu yaranın kapanması da öğrencilerde insanî duyarlılık, sevgi, değer sahibi olma ve bu bilinçle hareket etme ile sağlanabilir.

Araştırmaya konu olan sevgi ve duygu değerlerinin erken yaşlarda öğrencilerce benimsenip, prensip hâlini alması toplumların ve insanlığın mutluluğu için gereklidir. Araştırmada Türkçe dersi genel hedefleri doğrultusunda ders kitaplarında yer alan sevgi ve duygu değerlerinin kazanımı değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Bu konuda var olan durum ve görülen eksiklikler ortaya konulmuştur.

Millî açıdan da değerler eğitimi milletin devamlılığı ve millî kültürün muhâfazası için önem taşımaktadır. Çünkü değerler nesilden nesile aktarılır, bireyleri bir amaç etrafında birleştirir, dayanışmayı, millî bütünleşmeyi sağlar ve korur. Millî kültürü ve buna bağlı değerleri memleketin ana davaları arasında gören Turhan (1980: 556) "memleketin ana davaları hâll edilmediği takdirde müdafaasının da tehlikeye düşeceği unutulmamalıdır" demektedir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün (1952: 224) şu sözü de konuyu desteklemektedir:

"Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları öğrenimin sınırları ne olursa olsun, ilk önce ve her şeyden önce Türkiye'nin bağımsızlığına, kendi benliğine, millî geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereği öğretilmelidir. Dünyada uluslararası duruma göre böyle bir mücadelenin gerektirdiği manevî unsurlara sahip olmayan kişiler ve bu nitelikte kişilerden oluşan toplumlara hayat ve bağımsızlık yoktur."

Değerler eğitiminin amacı, bireyin değerlere bağlı bir kişilik geliştirmesini sağlamaktır. Bireyin değerlerle donanması ise ancak eğitimle mümkündür. Bireyin eğitilmesi ile içinde yer aldığı diğer ortamlarda yani aile, toplum, devlet, iş vb. alanlarda yüksek değerlerin hâkim olmasını sağlanacaktır.

Yetişme döneminde, arkadaş çevresi önemli bir değer sistemi oluşturur. Eskiden aile içinde öğrenilen ve aktarılan değerler, küçülen dünyada artık sosyal çevreyle de oluşmaktadır. Aileler, değer sisteminin gelişmesinde çocukları üzerindeki etkileri azaldığı için, sahip oldukları değerleri, çocuklarına yeterince aktaramadıklarını hissetmektedirler. En çok sosyal alanda, gençlerin tutum ve davranışlarının kendi değerleriyle uyuşmadığını gördüklerinde rahatsız olmaktadır. Bu durum, insanları toplumsal olarak değerler konusuna daha duyarlı hâle getiriyor. Böylece değerler eğitimi daha programlı ve sistemli bir şekilde çocuklarına vermek istiyorlar. Bu noktada, önemli bir sosyal kurum olan okulların, bu konu üzerine eğilmelerinin önemi artıyor.

Günümüz dünyasında, akademik başarı kadar, çağdaş hayatın vazgeçilmezi hâline gelen, dürüstlük, saygılı olma, ahlaki değerlere uyma, rahat iletişim kurma, insan ilişkilerine özen gösterme, nezaket kurallarına uyma, inisiyatif kullanma, iş disiplini, temizlik, düzen vb. kavramlar da ön plana çıkmaktadır. Birey bir bütün olarak ele alınmakta, insanı insan yapan özelliklerin geliştirilmesine çaba harcanmaktadır.

Okullar eğitim için çok önemli, vazgeçilmez ve yeri doldurulamaz kurumlar durumundadırlar. Okul bilgi verir. Bilginin davranış hâline dönüşmesi, bilgili kişinin iyi ahlaklı, karakterli kişi olması, o bilgilerin duygularla bütünleşmesine bağlıdır. Duygular ise okul çağından çok önce insanda vardır ve belli yönlerde şekil almaya başlamışlardır.

Okullardaki değerler eğitiminin amaçlarından biri, öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmaktır. Diğer bir amacı ise “her öğrenciyi hem ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak, hem de “iyi insan”, “iyi vatandaş” olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırıp, onları kendi ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmektir. Bu birinci amaç, yani, “öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmak”, esasen eğitimin en temel amacıdır. Zira o olmadan, belirlenmiş diğer amaçlara ulaşılsa bile çok fazla bir anlam ifade etmez.

Millî Eğitim Bakanlığı, 2003 yılından itibaren bütün ilköğretim derslerini kapsayan geniş bir program geliştirme faaliyeti başlatmıştır. Yapılan bu faaliyetler sonrasında, Türkçe Dersi Öğretimi Programı 1-5 ve 6-8. yayınlanan programlar arasındadır. Türkçe Dersi Öğretimi Programında, yapılandırmacılık temel yaklaşım olarak kabul edilmiştir. Bu yaklaşıma göre merkeze öğrenci alınmıştır. Yaklaşıma göre esas olan bilgiyi vermek değil, öğrencinin çeşitli faaliyetler yoluyla bilgiyi keşfederek, bilginin zihninde yer etmesidir. Bunun yanı sıra yaklaşımda, öğrencinin bilgiyi keşfetmesinde ve uygulamasında kişiliğinin, görüşlerinin, inançlarının ve değerlerinin etkili olduğu savunulmuştur. Bu kabuller ışığı altında öğrencinin tutum, değer ve inançlarını kapsayan duyuşsal eğitimine programda yer verilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretimi Programında, değerler öğretimi konusunda yeterli bir çalışma yapılmamış ve öğrenciye verilmesi gereken değerler net bir şekilde ortaya konulmamıştır. Dolayısıyla yapılacak olan çalışma, verilmesi gereken değerleri belirlemek ve bu değerlerin öğretiminin nasıl olması gerektiğine ışık tutmak açısından önemlidir. Ayrıca, bu verilerin ders kitaplarına kaynaklık edecek metinlerin seçiminde, ders kitabı hazırlayanlar için katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Millî bütünleşme, millî değer ve sembollerle özdeşleşmeyi de içerir. İlköğretim çocuklara toplumun amaçlarını, değerlerini ve sembollerini kazandırarak onların genel bir değerler sistemi oluşturmalarını sağlar (Tebliğler Dergisi 1997). İlköğretimde değer kazanımı dersler ve örtük program yoluyla gerçekleşmektedir ki bu bağlamda anadil öğretimini üstlenen Türkçe dersi de değer kazanımından sorumludur. Ancak Türkçe programında değerlerin aktarılması ile ilgili bir plân veya yönerge bulunmamaktadır. Değerler öğretimi 2005 programında Sosyal Bilgiler dersinin içeriğine dâhil edilmişken Türkçe dersi programında ve ders kitaplarında değerlerin kazanımıyla ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Şöyle ki incelenen kitaplardaki temalar, sevgi ve duygu değerine dayalı olduğu hâlde sevgiyi ve duyguyu konu alan hiçbir kazanıma ve hedefe yer verilmemiştir. Araştırma bu eksikliğe dikkat çekerek konuyu tartışmaya açmıştır.

Yeni eğitim sistemi (4+4+4), 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaktadır. Yapılan değişiklikle ikinci kademe olan ortaokul dört seneye çıkarılmış, beşinci sınıf Türkçe derslerine, Türkçe öğretmeni girmeye başlamıştır. Ancak yalnızca 1. 5. ve 9. sınıfta müfredat değişikliğine gidilmiş, diğer sınıflarda

müfredat değişikliğine gidilmemiştir. Bu durumda yeni eğitim sistemiyle Türkçe ders kitaplarında değerler eğitimi ile ilgili bir değişikliğin bulunmadığı açıktır.

Milletini ve ailesini seven, insan haklarına saygılı, görev ve sorumluluklarını bilen, iyi, ahlâklı, katılımcı, sorumlu, yapıcı, yaratıcı ve üretken bireyler yetiştirmek için ülkemizde değerlerin öğretimi sorgulanmalı ve çağdaş uygarlık seviyesine yükselmede bir basamak olarak kullanılabilirdir.

Alan yazında Türkçe dersi ve değerler eğitimi konusunda henüz yeterli sayıda araştırma ve kaynak bulunmamaktadır. Araştırmanın, Türkçe dersi ve değerler eğitimi alanında oluşan veri tabanına, ders kitaplarının daha nitelikli hazırlanmasına, Türkçe programının geliştirilmesine getirdiği sorularla bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.8. Tanımlar

Değer: Değer, bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve yararını yansıtan genelleştirilmiş temel ahlâkî ilke ya da inançlara denir (Kızılcelik ve Erjem 1994: 99).

Değerler Eğitimi: Değerler eğitimi, kısaca değer kazandırma etkinliğidir. Daha ayrıntılı olarak ele alındığında değerler eğitimi, kimilerine göre değerlerin açık ve şuurlu bir şekilde öğretilme teşebbüsüdür. Kimilerine göre ise, doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onların bireyler ve daha geniş bir toplumun üyeleri olarak belli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimler aşılmasıdır (Values Education Study 2003; Akt: Hökeleklı H. Gündüz T. 2007: 385).

Sevgi: Sevgi ilgi demektir, hoşgörü demektir. Sevgi karşının hakkına saygı göstermek ve korumak demektir. Sevgi tahammül göstermek demektir. Sevgi, kişinin kendisini aşması, doğaya, çevreye, tüm canlılara karşı duyarlı ve sorumlu olması demektir. Sevgi onarır, korur, geliştirir, sevgisizlik ise yıpratır, yok eder (Özmen 1999: 195).

Duygu: Belli bir uyaran karşısında genellikle güdü ve değerlerle ilişkili olarak belirip çoğu kez süreklilik ve tutarlılık gösteren, heyecandan daha zayıf bir uyarım biçimi.(TDK)

Hedef: Eğitim alanında bir etkinliğe başlanırken ulaşılmaması istenen, öğrenim sürecine bütünlük ve anlam kazandıran sonuçlar bütünü.

Kazanım: Öğrenim süreci içerisinde, plânlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri ve tutumlar bütünü (Doku Yayınları Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 2007: 243).

Program: Eğitim ve öğretimin içeriği, araçları, amaçları ve nasıl düzenleneceğini kapsayan bir bütün (Özby 2006: 13).

Öğretim Programı: Eğitim programında gösterilen kazanımların gerçekleştirilmesi için gerekli olan öğretmen, konular, eğitim ortamları, yöntem, teknik, fizikî imkânlar, ders araçları, ölçme ve değerlendirme gibi unsurları kapsayan bir bütündür (Özby 2006: 15).

Eğitim Programı: Eğitim programı, program öğeleri olan hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür. Öğrenciye kazandırmayı düşündüğümüz hedefleri, hedefe ulaştırıcı eğitim durumlarını, eğitim durumları sonunda hedeflere ne derece ulaşıldığını anlamaya yönelik değerlendirmeye yer veren sürekli değişmeye açık ana plandır.

Türkçe Öğretim Programı: İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıflar için hazırlanmış Türkçe dersi öğretim programıdır.

Ders kitabı: Bir dersin öğretimiyle ilişkili olarak hazırlanan ya da seçilen, belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak önerilen kitaplardır. Araştırmada Türkçe ders kitabı ifadesi, öğrenci çalışma ve öğrenci ders kitabını da içine alan öğretmen kılavuz kitabını kapsamaktadır.

1. Kitap: Doku yayınlarına ait öğrenci ders ve çalışma kitabını da kapsayan 6. Sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabıdır.

2. Kitap: : MEB yayınlarına ait öğrenci ders ve çalışma kitabını da kapsayan 6. Sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabıdır.

1.9. Konu Alanıyla İlgili Araştırmalar

Alan yazın taramasında, Türkçe öğretimi alanında bu konuyla ilgili araştırmaların azlığı dikkati çekerken değerler eğitimi üzerinde daha çok Sosyal Bilgiler ve Tarih alanındaki akademisyenlerin çalıştığı tespit edilmiştir. Araştırma konusunun temelini oluşturan değerler eğitimi ile ilgili çalışmalara Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi internet adresinden ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmaların bazıları şunlardır:

Yusuf Keskin (2008) ‘Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması’ adlı doktora tezinde Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminde “*değerler eğitimi*” nin tarihsel gelişimini ve bugünkü durumunu -sosyal bilgiler öğretim programlarını esas alarak incelemiştir.

Sevilay Bulut (2011) ‘Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri’ adlı yüksek lisans tezinde Türk atasözlerinin iletmiş olduğu değerleri ve Türkçe eğitimindeki yerini incelemiştir. Çalışkanlık/Gayret etme değeri(% 4,34), Doğru ve Yerinde Konuşma(% 5,92), Dostluk(% 7,11), Tutumluluk ve Kanaat (% 5,73) değerlerinin atasözlerinde en sık rastlanan değerler olduğu, atasözlerinde rastlanılan diğer değerlerin İyi olma/İyilik Yapma(%3,35),Sağlığın Değerini Bilme(%3,55),Sabırlı Olma(%3,55), Yerinde ve Doğru Davranma(% 2,96), Yakın Çevreyle Sağlıklı İlişkiler Kuma(% 2,56), Dayanışma(%2,76), Tedbirli Olma(% 2,96), Saygı(%1,97),Bilgiye Ulaşma Yollarını-Tekniklerini Öğrenme(%1,58), Ağırbaşlılık(%1,78) Aileye ve Akrabaya Değer Verme(%2,17), Komşuluk İlişkilerine Önem Verme(%1,77), Meslek Sahibi Olmanın Önemini Kavrama(%1,18), Misafirperver Olma Değeri(%1,18), Paylaşıcılık(%1,18), Planlı Programlı Olma(%1,18), Tecrübeye Önem Verme-Tecrübe Edinme(%1,58), Umutlu Olma(%1,77), Alçak Gönüllülük Değeri(%1,78), Cesaretli Olma (%1,58) Ahlâklı Olma(%1,18), Adalet ve Eşitliğe İnanma(%1,78), Barış(%2,17), Kendine Güvenme-Kendini Bilme(%5,58), Başkalarının Haklarına Saygılı Olma(%0,59), Sevgi(%1,38), Vatan Sevgisi-Vatandaşlık Bilinci(%0,59), Sorumluluk Değeri(%1,18),Sanat ve Sanatçıya Saygı Duyma (%0,98), Hoşgörülü-Anlayışlı Olma(%0,59), Yenilikçi Olma (%0,39), Uyumlu Olma(%1,18), Ölçülü Olma(%1,58), Önyargılı Olmama(%0,59), İşbirlikçi Olma-Grup Halinde Çalışmaya Önem

Verme(%0,79), İletişime Önem Verme(%0,98), Görgü Kurallarına Uyma(%1,18), Estetik(%0,79), Beceri Geliştirme(%1,38), Başarılı Olma(%0,79), Teknolojiyi Kullanma(%1,38), Sorunlara Çözüm Arama(%0,19), Eleştirel-Sorgulayıcı Olma(%0,39), Duyarlı Olma(%1,18), Dil Bilincine Sahip Olma(%0,39), Doğa Sevgisi Değeri(%059) şeklinde sıralandığı sonucuna ulaşmıştır.

Demirhan İşcan (2007) "İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği" adlı doktora tezinde, ilköğretim düzeyinde, evrensellik ve iyilikseverlik değerlerini kazandırmaya yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının, öğrencilerin değerlerle ilgili bilişsel davranışlarına, duyuşsal özelliklerine ve değerleri gösterme düzeylerine etkisini araştırmıştır. Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji dersleriyle bütünleştirilerek uygulanan programda deney grubundaki öğrencilerin değerlere ilişkin bilişsel davranışları kazanma düzeyleri, kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı bir biçimde yüksek bulunmuştur. Araştırmada deney grubu öğrencileri, kontrol grubu öğrencilerine göre, programın uygulanması sırasında değerlere ilişkin daha fazla olumlu nitelikte davranış sergilemiştir (Demirhan İşcan 2007).

Bülent Dilmaç (1999) "İlköğretim Öğrencilerine İnsanî Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlâkî Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması" adlı yüksek lisans tezinde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde insânî değerlerin kazanımını ve bunun etkililiğini Ahlakî Olgunluk Ölçeği ile sınanmasını incelemiştir. Araştırma, İstanbul ili Kadıköy ilçesi Çocuk Esirgeme Kurumu'nda gerçekleştirilmiştir. Uygulamada 18'i deney, 18'i kontrol grubunda olmak üzere Toplam 36 kişi yer almıştır. Deney grubunda yer alan 18 öğrenciye, 36 oturum süren İnsanî Değerler Eğitimi verilmiştir. Uygulama sonucunda, İnsanî Değerler Eğitimi programının, öğrencilerin ahlâkî olgunluk düzeyini geliştirdiği tespit edilmiştir. (Dilmaç 1999).

Aral (2008) "Millî Eğitim Bakanlığının Hazırladığı 6. Sınıf Türkçe ders kitabında Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinde Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabını adâlet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, dürüstlük, dinî değerler, duyarlılık, misafirperverlik, estetik, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, hoşgörü ve temizlik değerlerine göre incelemiştir. Araştırmada sağlıklı olmaya önem verme, hoşgörü ve temizlik değerlerine

yer verilmediği görülmüştür. En çok işlenen değerlerin vatanseverlik, sevgi, saygı ve dinî duygular olduğu tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin öğretim programındaki tüm değerleri kapsamadığı, işlenen değerlerde ise işlenme oranlarının birbirinden oldukça farklı olduğu sonucuna varılmıştır (Aral 2008).

Tokdemir (2007) "Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri" adlı yüksek lisans tezinde orta öğretim kurumlarında görev yapan tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki bilgi ve görüşlerini tespit etmeyi ve tarih derslerinde değer eğitimine yönelik neler yaptıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler, değerlerin eğitimin önemli bir parçası olduğunu belirttiği ancak değer eğitimi konusunda gerekli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre tarih öğretmenlerinin çoğunluğu değer eğitimine karşı olumlu bir tutum içerisindedir. Tarih derslerinde öğrencilerine çeşitli değerleri kazandırmaya çalışmaktadırlar. Ancak tarih derslerinde değerler ve değer eğitimi ile ilgili neler yapmaları gerektiği konusunda bilgilerinin yeterli olmadığı bulunmuştur. Değerler ve değer eğitimi konusunda yaptıkları çalışmaların akademik temelden yoksun, rastlantısal olduğu anlaşılmıştır (Tokdemir 2007).

Ülker Şen (2007) "Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinde Millî Eğitim Bakanlığının ilköğretim okulları için hazırladığı 100 Temel Eser serisinde yer alan kitaplarda; âdil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, duyarlılık, dayanışma, dürüstlük, estetik, hoşgörü, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik, temizlik, sağlıklı olmaya önem verme değerlerini tespit etmeyi ve Türkçe eğitiminde değerler öğretiminin nasıl olması gerektiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Kitaplarda değerlerin oranı şu şekilde bulunmuştur: Âdil olma %2,00; aile birliğine önem verme %3,00; bağımsızlık %0; barış %0,7; bilimsellik %0,9; çalışkanlık %4,9; duyarlılık %15,7; dayanışma %2,2; dürüstlük %5,2; estetik %1,4; hoşgörü %3,1; özgürlük %1,3; sevgi %23,8; saygı %10,5; sorumluluk %5,7; yardımseverlik %12,5; vatanseverlik 2,5; temizlik %1,5; sağlıklı olmaya önem verme %0,6. Kitaplarda en çok rastlanan değer,

%23,8 oranı ile sevgi değeri, ardından %15,7 oranı ile duyarlılık; %12,5 oranı ile yardımseverlik; %10,5 oranı ile saygı değeri; %5,7 oranı ile sorumluluk değeri olduğu görülmüştür. Kitaplarda en az rastlanan değerlerin ise şunlar olduğu tespit edilmiştir: Bağımsızlık %0; sağlıklı olmaya önem verme %0,6; barış %0,7; bilimsellik %0,9; özgürlük %1,3. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 Temel Eser serisinde yer alan kitapların, değer aktarımı için yeterli olmadığı söylenebilir (Şen 2007).

İKİNCİ BÖLÜM

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmanın kavramsal altyapısını oluşturan, değerler, değerlerin sınıflaması, değerler eğitiminin Türkçe eğitimindeki yeri ve önemi, değerler eğitimi yaklaşımları, değerler eğitiminin işlevleri, değerler eğitiminde medya ve ailenin rolleri, sevgi ve duygu konuları, ilgili alanın alan yazın taramasıyla ele alınmıştır.

2.1.DEĞER

Değerler; inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995). Değer problemi, “iyi nedir?”, “güzel nedir?”, “doğru nedir?” gibi sorularla felsefede değerlendirme problemi ve değerler problemi olarak ortaya çıkmaktadır. Saygı, dürüstlük, adalet, eşitlik gibi kişilerarası ilişkilerin temelindeki anlamla ilgili sorular ortaya koymak veya sanat, bilim, ahlâk gibi insan başarılarının özelliklerini araştırmak ise farklı değerleri problem haline getirmektir (Kuçuradi, 1998).

Değerler kavramsal olarak üzerinde çok durulan bir konu olmasına rağmen, değer kavramının yeterince açıklığa kavuşturulduğunu söylemek zordur. Davranış bilimciler ve sosyal psikologlar değerlerin bir yandan bireysel tutum ve davranışları, bilişsel süreçleri etkilediğini, diğer yandan toplumun kültürel kalıplarıyla etkileşimde bulunduğunu ve onları yansıttığını kabul etmektedirler. Psikolojinin, sosyoloji ve antropoloji gibi değer kavramı ile yakından ilgili davranış bilimcilerince geliştirilen yöntemler ve ulaşılan sonuçlar bakımından değer kavramının üzerinde büyük ölçüde tutarlılık kazandığı görülmektedir. Bireylerin her davranışı dolaylı ya da dolaysız olarak değerler tarafından yönlendirilmektedirler.(Özgüven, 1994:349)

Değer kavramlarına ilişkin literatürde çeşitli tanımlara yer verilmektedir. Bu tanımları kısaca gözden geçirelim:

"Sosyal bilimler literatüründe değer konusunda farklı tanım ve yaklaşımlar bulunmakla birlikte, değer, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda içselleştirdiği,

eylemlerini yönlendirdiği kalıcı bir yargı ve standart olarak tanımlayabiliriz. Toplumsal anlamda değerler, toplum tarafından en iyi, en doğru ve en faydalı olduğu kabul edilen genelleştirilmiş davranış prensipleridir (Kaymakcan 2008)."

"Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır."

"Değerler, bireylerin tutumlarının temel yapısını oluştururlar. Değerler, bireyi belirli hedeflere çeşitli seçenekler içinden tercih etme yönünde zorlayan kararlı güdüler olarak tanımlanmaktadır (Özgüven 2000: 36)."

"Değer, bir toplumda benimsenmiş ve yaşatılmakta olan her türlü duygu, düşünüş, davranış, kural ve kıymettir. Değerlerin toplamı, kültürü oluşturur."

"Değer, bir toplumun kendi birlik, beraberlik ve sürekliliğini sağlamak için ortak duygu, düşünce ve amaç etrafında birleştikleri ahlaki kurallardır."

"Değerler, toplumların geçmişten gelen tarihi birikimleri ile ortaya çıkan, toplum üyelerinin birlik, beraberlik ve devamının sebebi sayılan yazısız kurallar ve inanışlardır."

"Toplumsal değerler insan yaşamının önemli bir yanını oluşturur. Bir değer, belirli bir insan davranışının veya yaşam amacının, bir diğerinden daha üstün olduğu yönündeki tutarlı ve derin inançtır (Dökmen 2004: 63)."

"Değer, ilgi duyulan, istenen, ihtiyaç duyulan şeydir. Değer kavramı, "olması gerekli olanı" ifade eder. Başka bir deyişle değer kavramı, teoriden çok pratiğe dönük uygulamaları içinde barındırır. Bundan dolayı değerler, insanın yaşayarak öğrendiği ve kabul ettiği inanışlardır."

"Değerler, bir toplumun üyeleri tarafından izlenen ve benimsenen genel amaçlar olarak da tanımlanmaktadır. Bilindiği gibi amaç, motivasyon kavramının bir tamamlayıcısıdır, özendirici anlamına gelir. Bu nedenle de, genelleşmiş amaçlar, genelleşmiş özendiriciler olarak ifade edilebilir. Ve dolayısıyla bunlar, yani değerler, temel

güdülere bağlı ve toplumun üyelerince paylaşılan genelleşmiş özendiriciler olarak yorumlanabilir (Ünal 1981: 18)."

Silah (2000) değerlerin özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralamıştır.

- Değerler paylaşılırlar.
- Değerler ciddiye alınırlar.
- Değerler coşkuyla birlikte bulunurlar.
- Değerler soyutlanabilirler.
- Değerler kalıcıdır.
- Değerler bir inançtır.
- Değer bir tercihtir.

Özgüven (2003) ise değerlerin genel özelliklerini şöyle açıklamıştır.

- Toplum ya da bireyler tarafında benimsenen birleştirici olgulardır.
- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- Sadece bilinç değil, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- Değerler, bilinçte yer eden ve davranışı yönlendiren güdülerdir.

Schwartz (1992) değer kavramıyla ilgili şu özellikleri belirtmiştir:

- Değer, bir kavram veya inançtır.
- Değer, arzu edilir sonuç, durum veya davranışlarla ilişkilidir.
- Değer, belirli (özel) durumları aşar.
- Değer, davranış ve olayların seçimi veya değerlendirilmesinde yol göstericidir.
- Değerler, göreceli önemleri açısından sıralanırlar.

Değerlerin içselleştirilmesinde sosyal onay oldukça önemlidir. Ait olma, kabul görme ve kabul gördüğünü hissetme insanın temel psikolojik ihtiyaçlarından. Değerlerle yaşayan insanlar da takdir edilir, kabul görür. Bu bağlamda bireylerin toplumsal uyum sağlamasında, davranışları arasında tutarlılık ve âhenk oluşmasında değerler oldukça etkilidirler.

Hepimiz bir birey olarak kendimizi diğer insanlara değerlerimizle tanıtırız ve sahip olduğumuz değerleri temel alarak başkalarını değerlendirir ve yargılarız. Yine, diğer insanlar kadar ahlâklı ve yeterli olup olmadığımızı sorgulamak ve bir karşılaştırmaya gitmek için değerlerimizi kullanırız. Bir grup içinde bulunduğumuzda, gruptaki diğer insanlarla ortak bazı değerlere sahip olabilirken, bazıları konusunda anlaşamayabiliriz. Böyle durumlarda, kendi değer verdiğimiz kavramların hayattaki doğruluğuna ve gerekliliğine inanarak diğer insanların da aynı yönelimlere sahip olabilmeleri için onları iknâ etmeye çalışırız. İnanığımız ve önem verdiğimiz değerlerden yola çıkarak, başkalarının ne tür bir değer ve davranış biçimine sahip olmaları gerektiğine karar veririz. Çünkü sahip olduğumuz değerler bize göre ideal hayat tarzıdır (Turgut 1998: 35). Görüldüğü üzere değerler insanların öz değerlendirme yapmasında, diğer insanları değerlendirmesinde, eleştirme ve sorgulama eylemlerine temel oluşturmada, genel bir amaç etrafında toplanmasında, "öteki bilinci" oluşmasında mihenk taşıdır.

2.2 DEĞERLERİN SINIFLANDIRILMASI

Değerleri daha etkin bir biçimde anlaşılmasını sağlamak için birçok farklı sınıflandırma yapılmıştır. Bunlardan ilki Nelson'un yaptığı sınıflandırmadır. Buna göre değerler; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olmak üzere 3 grupta incelenir:

Bireysel Değerler: Bireysel değerler, seçim yapmada, satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde ve diğer kişisel tercihlerimizde etkilidir (Michaelis, 1988, 361).

Grup Değerleri: Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından benimsenen ve uygulanan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir (Naylor ve Diem, 1987, 350).

Sosyal Değerler: Sosyal değerler ise bireyin toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesini sağlayan adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir (Michaelis, 1988, 361).

Spranger ise değerleri estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değer olmak üzere 6 farklı grupta incelemiş ve sınıflandırmıştır (Akbaş, 2004, 30-31):

Bilimsel Değer: Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem veren bireyler tarafından önemsen değerlerdir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.

Ekonomik Değer: Bu değeri benimseyen bireylere göre yararlı ve pratik olan önemlidir. Maddi getirilerin hayatta önemli olduğunu belirtir.

Estetik Değer: Bu değere sahip bireyler için, simetri, uyum ve şekil önemli unsurlardır. Birey, hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür ve sanatın toplum için bir gereklilik olduğunu düşünür.

Sosyal Değer: Başkalarını sevme, diğerlerine yardım etme ve bencil olmama bu değerlerin en temel bileşenleridir. Bu değerlere sahip birey, insan sevgisini en önemli değer olarak görür ve bu sevgiyi insanlara sunar. Nazik ve sempattir, bencil değildir.

Politik Değer: Kişisel güç, etki ve şöhret her şeyin üzerindedir ve esas olarak kuvvetle ilgilidir.

Dini Değer: Dini değerleri benimseyen birey, evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi zevkleri ve hazları feda eder.

Bir diğer sınıflandırma ise Rokeach (1973) tarafından yapılmıştır. Rokeach değerleri amaçsal değerler ve araçsal değerler olmak üzere ikiye ayırmaktadır (Yapıcı ve Zengin, 2003):

Amaçsal Değerler: Arzu edilen sonuç odaklı değerleri içerir. Başarı, özgürlük, eşitlik, aile güvenliği, mutlu bir hayat, güzelliklerin dünyası gibi.

Araçsal Değerler: Temel değerlere ulaşmak için kullanılacak davranış tarzlarını ifade eder. Cesaret, sorumluluk, gerçeklik, tutku, nezaket, kendini kontrol edebilme gibi.

Schwartz'a göre değerlerin sınıflandırılması ise Tablo 2.1'deki gibidir :

Tablo 2.1. Schwartz'a Göre Bireysel Değerlerin Sınıflandırılması

AÇIKLAMA	DEĞER	KAYNAK
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, Toplumdaki görüntümü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek) a	Etkileşim Grup
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (zeki olmak)	Etkileşim Grup
Hazcılık (hedonism): bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak	Organizma
Uyarılm (stimulation): heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak	Organizma
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak (kendine saygısı olmak)	Organizma Etkileşim
Evrenselcilik (universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (iç uyum)	Grup b Organizma
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, ananevi bir hayat, anlamlı bir hayat	Organizma Etkileşim Grup
Geleneksellik (tradition): Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak (dünyevi işlerden el ayak çekmek)	Grup
Uyma (conformity): başkalarına zarar	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-baya ve yaşlılara değer vermek, kendini	Etkileşim

verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	denetleyebilmek	Grup
Güvenlik (security): toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak)	Organizma Etkileşim Grup
<p>Not: Organizma: Biyolojik organizma olarak bireylerin evrensel gereksinimleri; Etkileşim: uyumlu bir toplumsal etkileşimin evrensel nitelikteki ön şartları; Grup: grupların sorunsuz işlev göstermesi ve varlığını sürdürebilmesi için evrensel gereklilikler.</p> <p>a. Kültürler arası karşılaştırmalarda tutarlı sonuçlar vermediği saptanan değerler parantez içerisinde belirtilmiştir.</p> <p>b. İnsanların asıl gruplarının dışındaki insanlarla ilişkiye geçtikleri, gruplar arası karşılıklı bağımlılığı kabul ettikleri ve doğal kaynakların kısıtlı olduğunun farkına vardıkları zaman ortaya çıktığı varsayılır</p>		

Kaynak: Kağıtçıbaşı, Ç., Kuşdil, M. E. (2000:59-76)

Değerler, din, akıl, duygu, sosyal veya fiziki çevre kaynaklı olabilmekte ve bireyde zaman içinde oluşmaktadır. Bu nedenle değerleri dört sınıfta incelemek mümkündür (Çavdarıcı, 2005:5)

1. Öz Değerler: Toplum üyelerinin büyük bir çoğunluğu tarafından önemli olarak kabul edilen, değişmesi ile toplumun genelinde köklü bir değişikliğe neden olabilecek ve kültürün özünü oluşturan temel değerlerdir.

2. Özel Değerler: Belirli bir yöreye, mesleğe veya ilgilenilen özel bir konuya göre önemli olan ve bu sınırlar içinde kullanılan değerlerdir.

3. Seçimlik Değer: Toplum üyelerinin arzu ettikleri zaman ve istedikleri yerde kullanabileceği değerlerdir. Toplum tarafından bireyin bu değerlere uyması beklenirken, uymadığında ise birey bir kınanma ile karşılaşmaz. Örneğin günümüzde toplum tarafından bireyin evlerinken düğün yapması beklenir, ancak düğün yapmadan evlendiğinde de kınanmaz.

4. Geçici Değerler: Belli bir zaman diliminde, toplumun belli bir kesimi tarafından uyulan moda değerlerdir. Bu değerlere bir başka toplumdan alınabilmekte ya da toplum tarafından yaratılabilmektedir. Bu değerlerin bir süre kullanıldıktan sonra ise kaybolduğu görülmektedir.

Değerleri ait oldukları alanlara göre sınıflandıran Perry ise şu şekilde sınıflandırmıştır (Tuğral, 2008):

- Bilişsel Değerler
- Ahlaki Değerler
- Ekonomik Değerler
- Siyasi Değerler
- Dini Değerler
- Estetik Değerler

Değer türlerinden evrensel ahlâk değerleri ise, 1948'de Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin temelini oluşturmuştur. Bildirgede yer alan değerler şunlar olmuştur: Yaşam, özgürlük, kişisel saldırı baskısı altında olmama, suç kanıtlanana kadar masumluğu varsayma, işkenceye karşı olma, din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü, mahremiyet, aile ve haberleşme, toplum hayatına serbestçe katılma özgürlüğü, eğitim, sağlık ve mutluluğu sürdürmek için yeterli yaşam standardı. Aspen Konferansı'nda ise (22-25 Temmuz 1992), gençlik liderleri ve eğitimcilerin yer aldığı toplam 29 kişi tarafından altı temel evrensel değer taslağı oluşturulmuştur. Bu değerler şunlardır: Güvenilirlik, saygı, sorumluluk, adâlet ve kurallara uygunluk, ilgilenme/özen gösterme, yurttaşlık erdemi ve vatandaşlık (Akın ve diğerleri'nden Akt: Demirhan İşcan& Canay 2007: 37).

2.3. DEĞERLERİN İŞLEVLERİ

Değerlerin toplumsal yaşam içinde önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır. Bu açıdan değerlerin işlevleri iyi bilinmeli, kişisel, toplumsal, insanî hedeflere ulaşmada etkin kullanılmalıdır.

Özensel'in (2003: 231) Gökçe ve Fichter' den aktardığı değerlerin işlevlerine bakacak olursak; Gökçe'den (1994) aktarılan değerlerin işlevleri şöyledir:

1. Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değer(ler) bilinçli ve amaçlı davranışların genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atf noktası görevini görmektedir.
2. Değer(ler), kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.
3. Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.
4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptirler. Yani değerler hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissî-duygusal yönü belirten ifadelerdir. Sosyal değerler belli sosyal sonuçlara yol açarlar. Bu sosyal sonuçlar literatürde sosyal değerlerin işlevleri olarak adlandırılmaktadır."

Fichter (1990) değerlerin işlevlerini şöyle ifade eder:

1. Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.

2. Değerler, kişilerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddî kültür nesnelere üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, her zaman birey veya grup içinde en iyi olmayabilir. Fakat o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.

3. Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına, değerler tarafından işaret edilir. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışların âdeta şemasını çizerler. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

4. Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik ederler. İlgi yaratırlar, cesaret verirler. Böylelikle de kişilerde çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin bir takım değerli hedefler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olurlar.

5. Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir. Değerler ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.

6. Değerler, dayanışma araçları olarak da işlevde bulunurlar. Sosyal bilimlerin aksiyomlarından biri de, grupların yüksek düzeyde bazı değerlerin paylaşılması amacıyla buluştuğudur. Kişiler aynı değeri güden kişilere doğru çekimlenirler. Ortak değerler sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir.

Değerlerin işlevlerini kişi ve toplum açısından yukarıdaki gibi açıklayan Fichter'in ifadeleri kısaca şöyle özetlenebilir: Değerlerin koruyucu, yönlendirici, birleştirici işlevleri vardır ve değerler insanca yaşam koşullarını yaratıp, sürdürürler.

Rokeach ise değerlerin fonksiyonlarını durum eksenli olarak şu şekilde ifade eder:

1. **Standart olarak değerler:** Değerler bireyin toplum içindeki davranışlarını belirler. Bir olayla karşılaşan birey pozisyon alır ve karşılaştığı toplumsal olayları değerlendirirken ve yargıırken değerini kullanır.
2. **Çatışma ve karar vermede değer sistemi:** Birey çatışma ve karar verme durumuyla karşılaştığında değerler danışmanlık görevi yerine getirirler. Böyle bir durumda değerlerin biri değil birkaçı birden harekete geçer ve birey önceden öğrenilmiş yapıları kullanarak karar verir ve çatışmaları çözer (Akt: Silah 2000: 326-330).

Değerler, iyiyi ve yapılması gerekeni gösterir. Hangi davranışın iyi, hangisinin kötü olduğu da eğitimle öğrenilir. Hayat boyu bireyin çabaları ve çevrenin etkisiyle oluşan değer eğitimi, ailede başlar, okul ile devam eder. Eğitim, yetişmekte olan nesle, doğru eylemler için temel olarak doğru değerleri sağlamlaştırmakla ilgilidir. Eğitim bir bina ise değerler onun tuğlalarıdır.

Eğitimle ilişkisi bakımından ele alındığında değerler, hayatla doğrudan ilgili olması ve insanın insanca yaşama çabasına yardımcı olması bakımından her çağda eğitimin hem amacı hem de konusu olmuştur. Eğitim, bireyi ister toplumun etkin bir üyesi yapma süreci, ister sorumlu bir yetişkin olarak hayata kazandırma ya da bir mesleğe hazırlama çabası olarak düşünülün, değerlerin bu süreç içinde herhangi bir şekilde yer aldığı ve alacağı bir gerçektir.

2.4. DEĞERLER EĞİTİMİ

Son zamanlarda popülerleşen “*değerler eğitimi*”, oldukça yeni bir kavram olmasına rağmen; geçmişte “*ahlâk eğitimi*” ve “*karakter eğitimi*” gibi adlar altında verilen eğitimin güncel ve geliştirilmiş şeklidir. Ülkemizde de oldukça yeni olan “*değerler eğitimi*”, özellikle uluslar arası konferans ve toplantılarda ele alınmaya, üzerinde makale ve kitaplar yazılmaya başlanmış bir alandır.

Değerler eğitimi ile ilgili literatür incelendiğinde çok farklı tanımlarla karşılaşılmaktadır. Aşağıda değerler eğitimi ile ilgili farklı tanımlamalar verilmiştir. Avustralya Hükümeti Eğitim, Bilim ve Öğretim Bakanlığı [*Australian Government Department of Education, Science and Training*] tarafından yayınlanan raporda (VES 2003: 2) değerler eğitimi ile ilgili olarak aşağıdaki iki tanım verilmiştir:

Değerler eğitimi, bazılarının göre değerlerin açık ve şuurlu bir şekilde öğretilme girişimidir. Bazılarına göre ise, doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onların bireysel ve daha geniş bir toplumun üyeleri olarak belirli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gereken beceri ve eğilimleri empoze etmektir.

Yukarıda verilen iki tanım incelendiğinde aralarında çok önemli bir farklılığın olmadığı; birinin basit, diğersinin ise daha ayrıntılı bir tanım olduğu görülmektedir.

Slater (2002: 3) ise “*değerler eğitimi*”ni şu şekilde tanımlamaktadır:

Değerler eğitimi manevî, ahlâkî, sosyal ve kültürel eğitim; kişisel ve sosyal eğitim; dini eğitim; çok kültürcü/ırkçı-karşıtı eğitim; program ötesi temalar, özellikle vatandaşlık, çevre ve sağlık; manevi özen; okul etiği; programa ek etkinlikler; geniş toplum bağlantıları; ortak ibadet/toplantı; öğrenen bir topluluk olarak okul yaşamı gibi ortak program deneyimlerinin bir sınıflamasını yapabilmek için yeni bir şemsiye terimidir.

Yukarıda verilmiş olan tanım gerçekten önemli olup, değerler eğitimi kavramının kendinden önceki tanımlamaları ve uygulamaları içinde barındırdığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca değerler eğitiminin oldukça kapsamlı olduğunu ve sadece programlarda yer alan bir etkinlik olmadığını da göstermektedir. Yani değerler eğitimi birlikteliği, bütün çevrelerce desteklenmeyi ve bütün faaliyet alanlarını kapsayacak şekilde yapılmayı gerektirir. Parçalı anlayışlar -mesela sadece program- bu konuda başarılı olamaz. Diğer yandan değerler eğitimi teoriden çok uygulamayı gerektirir.

Değerlerin eğitimi konusu Türk Milli Eğitimi'nde okul programlarında eskiden beri yer almaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, ilk, orta, yüksek öğretim kurumları yönetmeliklerinde, ders programlarında ve ilgili tüm alanlarda bunu görmek mümkündür. Söz konusu kanun ve programlarda esas amacın "Türk insanını Türk toplumunun değerleri ile evrensel değerler doğrultusunda eğitmek, böylece bu ilke ve değerleri benimsemiş ve hayata geçirmiş çağdaş bir toplum meydana getirmek" olduğu söylenmektedir. Bu gayeyi gerçekleştirme hedefi Atatürk'ün ülkemizi çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmakla ilgili sözü ile ilişkilendirilir. Örneğin Milli Eğitim Temel Kanunu'nun Genel Amaçlar bölümünde Türk milletinin tüm fertlerinin birer ideal Türk vatandaşı olarak yetiştirilmesi hedefine yönelik olarak Türk milli değerlerinin eğitimi 2. madde birinci fıkrasında şöyle belirlemiştir:

"Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek"(Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Görülebileceği üzere, bu madde tamamen Türk eğitim sisteminin değer temelini tanımlayarak yetiştirilecek olan öğrencilerin topluma karşı sorumluluk, bilimsel düşünme, insan haklarına saygı gibi evrensel değerleri içermektedir. Böylece, denilmektedir en sonunda, Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun mutluluğunu artırmak ve Türk milletini çağdaş uygarlığın ortağı yapmaktır. Burada bahsedilen niteliklere sahip bireyler yetiştirme amacıyla değerlerin öğretimi her kademedeki örgün

ve yaygın öğretim kurumları yönetmeliklerine de alınmıştır. Yönetmeliklerde ilgili kurumun amaçları sıralanırken eğitim vereceği kitleye milli ve evrensel değerlerin kazandırılması mutlaka geçmektedir. Eylül 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliği değerlerin öğretimini ilköğretimin amaçları arasına şu haliyle almıştır: “Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini, bu değerlere saygı duymalarını sağlamak.” (Tebliğler Dergisi, Eylül 2003).

Türk eğitim sistemi, değerler eğitimi açısından okul öncesinden üniversiteye kadar olan tüm müfredatı gözden geçirip, günün ve toplumun gerçeklerine göre yeniden uyarlamalı, Atatürk'ün dediği gibi, muasır medeniyetler seviyesinin üstüne ulaşmayı, temel amaç edinmeli ve milli şuur bilincini yerleştirmelidir. Değerler eğitiminin hedefine ulaşabilmesi için aşağıda saydığımız kriterler göz önünde bulundurulabilir:

1. Bireysel değer sistemleri aydınlanmasında öğrencilere yardım için birçok strateji ve materyalin geliştirilmesi gereklidir.
2. Yeni fikir ve materyallerin oldukça etkili kullanmaları için onlara birçok tecrübeli eğitimci destek olmalı.
3. Değer kavramının kurulabilmesi için çeşitli teoriler ve yöntemler geliştirilmeli.
4. Çeşitli konularda değerlerle ilgili biyografiler derlenmeli.
5. Değer eğitiminde bir diğerine nasıl daha iyi hizmet yapılacağını öğrenmek için birçok insanla birliktelik sağlanmalı.
6. Değer eğitimiyle ilgili araştırma hakkında birçok insana bilgi vermeli.
7. Eğitimci üstlenmiş olduğu rolü gereğince yerine getirmeli. (Dilmaç, 2002: 4)

Bu doğrultuda ifade edilenler dikkate alındığında verilen değer eğitimi başarıya ulaşacaktır.

Eğitimin ileri hedefi tam bir insan olma, kendinin en yüksek potansiyelini gerçekleştirme doyum verme ve olabileceğinin en yüksek olası boyutun gelişmesine yardım etmek olmalıdır. İnsanların olabileceğinin en iyisi olması ve gerçekte içinde var olan potansiyel doğrultusunda kendini oluşturmasına yardımcı olma eğitimin amaçlarındandır (Dilmaç, 1999: 27). Eğitim bireye öncelikle kendini tanıması konusunda rehber olma gibi bir işlev üstlenmelidir. Eğitimin en temel amacı aslında bu olmalıdır zira kendini tanıyamayan bireyin yakın ve uzak çevresini tanıması, çevresine karşı duyarlı olması beklenemez. Kendini tanımayan birey içinde bulunduğu ortamda

nereye ait olduğunu kendini nereye koyacağını da bilemez. Nereye ait olduğunu bilememe hali şüphesiz olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

Eğitim kavramı ne tek başına kişilik gelişimini sağlama ne de belirli derslerin gerekli kıldığı bilgi ve etkinliklerin gerçekleştirilmesidir. Eğitim bu iki kavramın birlikte sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu sebeple de değerlerin bireylere benimsetilmesinde yapılacak çalışmalar, faaliyetler eğitim vasıtasıyla inşa edilmektedir.

Değer eğitimi, öğrencilerin davranışlarını düzeltmede tek çözüm olmamakla birlikte, sistematik bir değer eğitimi öğrencilerin davranış ve algı geliştirmelerinde önemli bir girişimdir. Etkili bir öğrenme, gerçek ve bireysel olmalıdır (Belet ve Deveci, 2008: 25).

İdeal birey yetiştirmede, değerlerin doğru şekilde bir sisteme bağlı olarak bireye benimsetilmesi, esas amaçtır. Elbette; verilen değer eğitimi, tüm istenmeyen davranışları ortadan kaldırmak ve arzu edilenleri bireylere kazandırma konusunda tek başına başarılı bir sonuç ortaya çıkarmayabilir, ancak bireyi istenilen yönde yetiştirme konusunda oldukça önemli bir yere sahip olduğu yadsınamaz. Değer eğitimi doğru zaman ve yöntemlerle bireyin gelişimi konusunda pozitif yönde etki yapacak ve arzu edilen karakter gelişimini sağlamada yardımcı rol üstlenecektir.

Eğitim, bireylere toplumun devamlılığını sağlayacak bilgi, beceri ve değerleri aktarmayı, bireyleri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir meslek edindirmeyi amaçlayan, sektörel iş gücünü karşılayan, toplumsal bütünlüğü sağlayan, bireylere "kendini gerçekleştirme" olanakları yaratan, toplumsal dönüşüm ve değişimleri yönlendirme misyonunu üstlenmiş dinamik bir yapıdır.

Değerler, eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim kelimesinin başına değer kelimesi getirilerek, değer öğretiminin özel bir alanda açılımı incelenmiş olmaktadır. Çünkü değerler duyuşsal özellik gösteren yapılardır dolayısıyla bireyde kazanım hâline gelmeleri de farklı yöntem ve teknikleri, farklı eğitim durumlarını gerektirir. Dört işlemi öğretir gibi değerleri öğretmeyiz. Değer öğretimi de kendine has bir disiplin alanıdır. Taşdemir'in (2000) ifade ettiği üzere "İnsan yetiştirmenin hangi boyutu ele alınırsa alınsın, bu yetiştirme sürecinin gelişi güzellikten uzaklaştırılıp, sonuçlarının beklendik bir düzeyde olabilmesi için bu sürecin belirli bir disiplinde gerçekleşmiş olması gerekir."

Burada değerlerin bir bilgi yükleme işlemi olarak görülmesi de yanlış bir değerlendirme olacaktır. Değerler kalıtsal değildir; bireyler değerleri psikolojik, sosyal ve ahlâkî gelişim dönemlerine özgü yeterliliklerle yaşayarak öğrenir. Bu sebeple dışarıdan bilgi aşılacak ve bunu bir zorunluluk anlayışı içinde gerçekleştirmek kalıcı bir davranış değişikliği oluşturmaz. Değerler, çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişim özellikleri dikkate alınarak uygun eğitim-öğretim ortam ve durumları yaratılarak, iyi örnekler sunularak, etkili materyaller kullanılarak, öğrenci merkezli ve sürece dayalı bir anlayışla gerçekleştirilmedi. Birey değerleri içselleştirmeli, kendi varlık dünyasında anlamlandırılmalıdır ki değerlerin davranış hâline dönüşmesi süreklilik arz etsin.

Değerlerin insan davranışlarını etkileme, toplumsal ilişkileri düzenleme ve toplum kalkınmasını sağlama gibi birçok işlevi vardır. Bu özellikleri nedeniyle eğitimciler tarafından önemsenmiş ve doğrudan eğitim programlarıyla ya da gizli programlarla öğretilmeye çalışılmıştır. Doğrudan değer öğretiminde, değerler öğretim programlarında yer bulur, programın değerleri belirlenir ve değerler derslerin içinde farklı öğretim yaklaşımlarıyla öğrencilere kazandırılmaya çalışılır. Gizli program vasıtasıyla değer öğretiminde ise, değerler bir ders, bir bölüm veya öğretim etkinliği olarak görülüp plânlı bir şekilde kazandırılmak yerine, okuldaki kurallar, yönetimin tavrı ve öğretmen davranışları ile verilmeye çalışılır (Akbaş 2009: 406). Etkili bir değerler eğitimi doğrudan veya örtük program, her ne şekilde yapılırsa yapılsın sistematik ve plânlı olması amaca ulaşmada en etkili unsurdur.

Okullar genellikle zihinsel etkinlikleri ağır basan bilişsel öğrenmeleri merkeze almıştır. Çünkü bilişsel alan öğrenmeleri okulların geleneksel olarak esas görevi olarak görülmüştür. Duyuşsal alanla ilgili davranışlar ise çoğunlukla program dışına itilmiş ve şansa bırakılmıştır (Bilen 2001: 139; Bacanlı 1999: 5). Duyuşsal alan, neyin iyi neyin doğru olduğu sorusuna cevap veren değerler, ahlâk ve etikle ilgilidir (Bacanlı, 1999: 6). Bu bağlamda değerlerin eğitimi konusunda da aynı zâfiyet yaşanmaktadır.

Eğitim sisteminin genel amaçlarında yer alan bilişsel kazanımlar plânlı bir şekilde kazandırılıp ölçülmektedir. Aynı uygulamalar duyuşsal kazanımlar için yapılmamaktadır. Değerlerin öğretimini içeren duyuşsal hedefler programda açıkça yer almalı ve buna yönelik eğitim-öğretim durumları plânlanmalıdır. Eğitimin uzak amaçlarına ulaşmada bu eksikliğin kapatılması önemlidir.

Değerler eğitiminin temelleri ailede atılır, okulda pekiştirilir, yeni değerlerle geliştirilir. Günümüzde kadının iş hayatına girmesiyle birlikte ailenin görev sorumluluklarının çoğunu da okul kurumu üstlenmiştir. Değerler eğitiminde medya da önemli bir yere sahiptir. Medya sunduğu örneklerle, tekrarladığı mesajlarla bireyler üzerinde yönlendirici bir etki yapmaktadır. Değerler eğitiminin diğer bir halkası da toplumdur. Değerler eğitimi aile-okul- toplum ekseninde gerçekleşecek bir eğitimidir.

Okulda doğru, dürüst, saygılı olmayı öğrenen çocuk bunu sokakta, mahallesinde, evinde, trafikte, medyada doğrulayamazsa değerlere sahte bağlanarak "günü kurtarma" anlayışına dayalı bir yaşam anlayışı oluşturur. Bu nedenle değerler eğitiminin paydaşları sadece öğretmenler, anne-baba değil tüm toplumdur. Aile-okul-medya üçlüsünün değerler eğitimindeki rolü ayrıca bir başlık altında ele alınmıştır.

Yurt dışında değerler eğitimi, kişilik eğitimi ya da farklı adlarla, anasınıfından başlanarak sistematik olarak öğrencilere bir program dâhilinde öğretilmektedir. ABD'de vatandaşlık eğitiminin temel ilkeleri arasında yer alan değer eğitiminin amacı, öğrencilerin "amaçlı, gayretli ve olumlu" bireyler olarak yetiştirilmelerine yardımcı olmaktır (Kıncal 2002: 180). Belçika'da Etik dersi programında "değerlerin ortaya çıkarılması" hedeflenmektedir. Bu derslerde öğrencilere hiçbir düşüncüyü empoze etmeksizin, değerlerin tartışma yöntemleri ile ortaya çıkarılması üzerinde durulmaktadır. "Ahlâkî ikilem" ilkesi çerçevesinde örnek olay ve drama yöntemleri ile öğrencilere ahlâkî doğruları buldurma da derste en çok kullanılan yollardandır (Aydın 1999: 101-147). Ülkemizde değerler eğitime yönelik başlı başına bir program bulunmamaktadır. Örtük program yaklaşımıyla değerler eğitimi gerçekleştirilmektedir. Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitime daha çok değinildiği görülmektedir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda ele alınan değerler şunlardır: "Aile birliğine önem verme, adil olma, bağımsızlık, barış, özgürlük, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik (MEB 2005)."

Türkiye'de eğitimden beklenen daha çok pragmatist bir yaklaşımla "Çocuğum okusun, mühendis olsun, avukat olsun, kendini kurtarsın, meslek sahibi olsun, para kazansın" anlayışıdır. Oysa hayatta akademik ve mesleki başarı kadar nezâket kurallarına uyma, temizlik, düzen, giyim, kendi duygularını anlama ve ifade edebilme, empati, dürüstlük, adâletli ve hoşgörülü olma, millî değerlerin farkında olma, sevgi ve

saygıyla hareket edebilme değerleri de önemlidir. Öğrenciler salt bilgiyle donanımlı ve mutlu hâle getirilemez. Bilginin "değer" lenmesi gerekir. "İyi insan, iyi vatandaş, iyi komşu, iyi anne-baba veya çocuk olmak", doğrulara koşulsuz bağlanmak, kötüden sakınmak meslek sahibi olmak, akademik başarı elde etmek kadar önemli bir çıktıdır. Bir ülkede eğitim seviyesi yükselmesine rağmen yeni hapisaneler açılıyorsa orda değerden yoksun bilgi yükseliyor demektir.

Her toplum, üyeleri arasındaki birliğini koruyarak, devamlılığını sağlamak için değerlerini yeni yetişen kuşaklara kazandırmak ister. Dürüstlük, sevgi, saygı, hoşgörü, sorumluluk, özdenetim, merhamet, çalışkanlık, cesaret gibi değerleri kazanan bireylerin kararlarını ve seçimlerini daha iyi kontrol edebileceği ve daha az olumsuz davranışlar içine girebileceği söylenebilir (Belet ve Deveci, 2008: 1).

Değerler eğitimi doğru ve yetkin bir şekilde yapıldığında, kuşkusuz ki bireyin gelişimine önemli katkıları olmaktadır. Ancak yanlış ve sistemsiz yapıldığında, ya da hiç yapılmadığında, mutsuzluk ve uyumsuzluk kaynağı olabilmektedir. Bugün yanlış inanışların çoğu çocukluk döneminde aldığımız yanlış bilgi ve değerlerden kaynaklanmakta, birçok saplantılı fikir [hatta bu konularda işlenen suçlar] değer eğitiminin doğru yapılmamasından kaynaklanabilmektedir.

2.5. DEĞERLER EĞİTİMİ YAKLAŞIMLARI

Değer eğitimi ile ilgili olarak farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, yeni hazırladığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında şu yaklaşımları önermektedir (MEB 2006: 55-58):

1. Değer açıklama
2. Ahlâkî muhâkeme
3. Değer analizi
4. Gözlem yoluyla öğretim

Değerler eğitimine yönelik olan bu dört yaklaşım incelendiğinde şu bilgilere ulaşılır:

Değer açıklama yönteminde değerler öğrencilere tanımlama yapılır gibi açıklanır ve öğrencinin bilgisine sunulur.

Öğretmenlerin öğrencilerin biçimlenmiş ve yükselen değerlerinin farkına varmalarına yardım etmelerine yönelik bir yöntemdir. Yaklaşım, bireylerin hayatlarında neyin önemli olduğunu fark etmelerini sağlamaya dayanmaktadır.

Değer açıklama yaklaşımında ortaya konulan herhangi bir konu hakkında herkesin fikrini açıkça ortaya koyması beklenir. Böylece çeşitli fikirler tanınmış olur. Bu şekilde kişilerin düşüncesine göre değerleri belirlenmiş olur. Ama yönlendirici ifadelerden kaçınılır.

Değer açıklama yaklaşımında temelde üç adım ve bunların içinde de farklı etkinliklerin olduğu aşamalar söz konusudur. Bunlar (Gültekin, 2007: 55):

Seçme

1. Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma (seçme özgürlüğü).
2. Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme.
3. Her alternatifin olası sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme.

Ödüllendirme

4. En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme.
5. Serbestçe (özgür) seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme.

Hareket

6. Serbestçe (özgür) seçilen değerle uyumlu olan bir hareket tarzı (tavır) ile hareket edebilme.
7. Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilmek.

Değer açıklama etkinlikleri uygulanırken şunların yapılmamasına dikkat edilmelidir (Öztürk, 2006: 272):

1. Öğrencilerin belirttiği değerler kesinlikle eleştirilmemeli,
2. Öğrencilere yanıt vermeleri için baskı yapılmamalı,
3. Tartışmalar uzun olmamalı,
4. Grup için uygun sorular bireysel olarak sorulmamalı,
5. Öğrencilerin sahip olduğu duyuşsal özelliklerin hepsi değer belirginleştirme için kullanılmamalı.

Ahlâkî muhâkeme yönteminde esas amaç öğrencilerin karar vermelerine yön verecek olan ahlaki ilkeler geliştirmelerine yardım etmektir. Öğrenciler, bir konu

hakkında hüküm verirken fikirlerini bazı dayanaklarla temellendirir, bu dayanaklar bireyin ahlaki gelişimi hakkında bilgi verir. Öğrencinin verdiği karardan çok neden o sonuca vardığı önemlidir. Kohlberg tarafından geliştirilen bu yaklaşımda amaç öğrencilere verilen ahlaki ikilem içeren hikâyelerle onların ahlaki yargılarını ortaya çıkarmaktır. Kohlberg yaptığı araştırmalarda aynı ikilemleri içeren hikâyelere farklı yaş grubunda bulunan öğrencilerin farklı yargılarda bulunduğunu saptamıştır.

Ahlâkî muhakeme yönteminde esas amaç öğrencilerin davranışlarına rehberlik edecek ahlaki ilkeler geliştirmelerine yardım etmektir. Öğrenci değerlendirme yaparken kullandığı dayanaklar bireyin ahlaki gelişimi hakkında bilgi verir. Burada öğrencinin çözümü değil çözüme ulaşma yolu önemlidir (Akbaş, 2008: 15-16).

Değer analizi yaklaşımı sosyal bilimler eğitimcileri tarafından geliştirilmiş bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temel amacı öğrencilere, karşılaştıkları değerlerle ilgili sorunlar hakkında karar verebilmek için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır. Diğer bir deyişle, değer içeren soru ya da sorunları mümkün olduğunca duyguları katmadan, akıl yürütmeye dayalı olarak inceleyerek karara varmadır. Bu süreçte üst düzey bilişsel süreçler sıklıkla kullanılır (Doğanay ve Sarı, 2004: 362). Bu yaklaşım telkinde bulunmaktan daha çok, ilgili olgu ve kanıtları değerlendirerek çocukların kendi davranışlarına kendilerinin karar vermesine dayanmaktadır. Mantıklı dayanaklar arandığı ve bilişsel süreçler işe koşulduğu için kullanılması elverişli bir yöntemdir. Neyin yapılması gerektiğine dair telkinlerde bulunmaktansa öğrencilerin sonuçlardan yola çıkarak ve empati kurmaları sağlanarak kendi kararlarını vermeleri sağlamak esastır.

Değer analizi yaklaşımında, öğrenciler değerleri öğrenirken, kendilerine sunulan ve önerilen değerleri öğrenmelerinden ziyade, kendilerinin seçmiş oldukları değerleri öğrenmeye çalıştıkları görülür. Öğrenilecek değerleri seçerken muhakeme ve akıl yürütme sürecini kullanmış olurlar (Dilmaç, 2007: 40). Neyi neden benimsediklerini mantıklı açıklamalarla ortaya koyar; böylece kendilerine verdikleri cevaplardan tatmin olmaları halinde davranışın devamının gelmesi, herhangi bir pürüz olduğu hissedilirse de bu sorunu çözmeye ve doğru değerlere ulaşmak için yeni sorular sorarak cevaplar bulması beklenmektedir.

Değer öğretiminde öğrenciyi aktif kılan ve kendi duyu organlarıyla ilk elden öğrenmesini sağlayan yöntemlerden biri gözlem yoluyla öğrenmedir. Gözlem yoluyla

öğrenme, birçok sosyal davranışın ve değerın öğreniminde kaynaklık eder. Telkinden daha çok etkili bir yaklaşımdır. Seneca'nın sözü burada bu etkiliği özetlemektedir: Öğüdün yolu uzun, örneğın yolu kısa ve etkilidir. Öğrenci model aldığı kişilerin değer ve tutumlarını kendine mal eder. Burada asıl sorun öğrencinin iyi modelleri seçmesidir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından değerler eğitiminde önerilen yaklaşımlar bilgi yüklemekten çok yorum, analiz, muhakeme, farkında olma, ilişki kurma, karar verme becerilerinin geliştirilmesidir. Böylece değerlerin bilgi kazanımından tutum ve davranış kazanımına geçmesi sağlanacaktır. Yalnız bu yaklaşımlara ait bilgiler sadece Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer almaktadır.

Değerler eğitimi yaklaşımı üzerine çalışan akademisyenler farklı adlarla bu konuyu ele almıştır. Keskin (2000: 24) değerler eğitiminde Nylor ve Diem'in (1987) değerler telkini, değerler ayırımı, değerler analizi ve ahlakî muhakeme olmak üzere dört temel yaklaşımı esas aldığını aktarır. Doğanay (2006) da değerler eğitimi yaklaşımını dört grupta toplamıştır:

1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi (Telkin)
2. Değerleri Belirginleştirme (Values Clarification)
3. Değer Analizi
4. İkilem Tartışması: Öğrencilerin Bilişsel Ahlakî Gelişim Düzeyini Yükseltme

Değerler eğitimine yönelik araştırmacılarca ortaya konan yaklaşımlar amaç ve metotlar esas alınarak tablo hâlinde özetlenmiştir:

Tablo 2.2 Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Değerler Eğitimi Yaklaşımlarının Tipolojilerine Genel Bakış		
Yaklaşım	Amaç	Metot
Telkin	<ul style="list-style-type: none"> * Belli değerleri öğrencilere telkin etme veya içselleştirme; * Öğrencilerin davranışlarını değiştirmek böylece onlar belli istenilen değerleri daha fazla yansıtırlar. 	<ul style="list-style-type: none"> * Modelleme; * Pozitif ve negatif pekiştirme; * Alternatifleri vermek; * Oyunlar ve simülasyonlar; * Rol yapma.
Ahlâkî Gelişim	<ul style="list-style-type: none"> * Öğrencilerin daha üst değerler üzerine temellendirilmiş daha karmaşık ahlâk muhakeme(düşünme) modelleri geliştirmelerine yardımcı olmak; * Öğrencileri değer seçimleri ve durumlarının sebepleri üzerine tartışmaya sevk etmek, sadece başkalarıyla paylaşmak için değil, öğrencilerin düşünme aşamalarını değiştirmeyi teşvik etmek için. 	<ul style="list-style-type: none"> * Küçük grup tartışmaları ile ahlâkî ikilem olayları; * "Doğru" cevaba ulaşmanın zorunlu olmadığı göreceli yapılandırılmış tartışmaları.
Analiz	<ul style="list-style-type: none"> * Öğrencilere değer meseleleri ve sorunlarına karar verirken mantıklı düşünmeyi ve bilimsel araştırmayı kullanmaya yardımcı olmak; * Öğrencilere değerlerini birbirleriyle ilişkilendirirken ve kavramlaştırırken akılcı, analitik yolları(süreçleri) kullanmalarına yardımcı olmak. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kanıtlar kadar nedenlerin de takibini gerektiren yapılandırılmış akılcı tartışmalar; * Test etme ilkeleri; * Paralel (benzer) durumları inceleme; * Araştırma ve tartışma
Değerler Ayrımı	<ul style="list-style-type: none"> * Öğrencilerin başkalarının değerlerinin ve kendi değerlerinin farkında olmalarına ve tanımlamalarına yardımcı olmak. * Öğrencilerin kendi değerleri hakkında başkalarıyla açık ve dürüst bir şekilde konuşabilmelerine yardım etmek, * Öğrencilerin kendi kişisel duyguları, değerleri ve davranış şekillerini akılcı düşünme ve duygusal farkındalıkları kullanarak incelemelerine yardımcı olmak. 	<ul style="list-style-type: none"> * Rol yapma Oyunları * Simülasyonlar * Suni ya da gerçek değer yüklü durumlar * Derinlemesine kendini analiz çalışmaları * Duyarlık aktiviteler * Sınıf Dışı Aktiviteler * Küçük Grup Tartışmaları

Kaynak:Huit 2004

Etik eğitimi olarak da adlandırılabilir bir değerler eğitiminin hedefi, kendini tanımlama, kendini anlama ve kendini tamamlama gibi pratiksel süreçlerden geçirdiği insanın yetilerini en üst düzeye ulaştırarak "iyi hayat yaşamasını" sağlamaktır. Böyle bir eğitim de süreç merkezli program anlayışıyla aktif, deneysel ve somut problem çözümlerine dayalı bir müfredat programla ve böyle bir eğitimin tekniğini çok iyi bilen eğitimciler eliyle mümkün olabilir (Kale 2007: 319). Değer eğitimi tutum ve davranışa yönelik olduğu için ve bunların kazanım hâlini alması uzun zamanda görülür ve süreç temelli programın uygulanması gerekmektedir. Bu alandaki etkinlikler de öğrenci merkezli ve yaparak-yaşayarak öğrenmeye dayalı olmalıdır. Bu bağlamda probleme dayalı öğrenme, proje tabanlı öğrenme, tartışma, gezi-gözlem, örnek olay, gösteri, benzetim, öyküleme, drama ve rol yapma, işbirlikçi öğrenme, eğitsel oyunlar kullanılabilir yöntemlerdir. Eğitim programlarını uygulayan öğretmenlerin de donanımlı ve yeni yaklaşımları benimsemiş olması etkili bir değerler eğitimi ortaya çıkaracaktır.

2.6. DEĞERLER EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Eğitimin nihai hedefi değer yaratmak, değerleri tutarlı bir kişilik ekseninde toplumsal ortamda yapılandırmak bireyin ihtiyaç ve beklenti, koşul ve özelliklerine göre yorumlayarak düşünce, duygu, beceriler olarak eylem haline getirmiş bireyler yetiştirmektir.

2000'li yıllarda eğitim kurumları bu misyonu yerine getirmekten uzak bir profil çizmektedirler. Gelişen teknoloji bilgiyi edinime yöntem ve araçları ile eğitim uygulamalarına büyük ivmeler kazandırmıştır. İnsanlar arasında bilgi ışık hızıyla akarken, insanlar arasındaki iletişim örgüsü bu hıza ve dinamizme uygun insani değerlerle donatılamamıştır. İnsan – insan, insan – toplum ilişkileri paradoksal olarak, ahlaki ve insani niteliğini önemli ölçüde yitirmiştir. İletişim araçlarıyla, ne yazık ki, bilgi oluştururken ve aktarılırken değer oluşturulmamış ve aktarılamamıştır. Dünya doğal ve beşeri boyutlarıyla mutlulukla yaşanabilir olmaktan çıkmıştır. Eğitim bilimleri açısından günümüzde çözümlenmesi gereken en temel sorunlardan birisi budur.

İnsan kavramının kapsamı biyolojik olmaktan çok toplumsaldır. Biyolojik bir varlık olarak doğan insan yavrusunu sosyal bir varlık haline getiren toplumdur. Bu süreçte belirleyici olan en önemli etken ise kuşkusuz eğitimidir. Değerler bu süreçte insan kişiliğinin ve onun toplumsal ilişkilerinin anlamlandırıcı ve kurucu ögesidir.

Kişilik ve karakter kazanma sürecinde insanın kişilik ve karakter yapısını farklı ve benzer kılan olgular tek başına var olamazlar. Var olabilmeleri için toplumsal bir ortamın katalizörlük görevi yapması gerekir. Değerleri hayata geçirme sürecinde eylemin ne anlama geldiğini meşru, doğru, iyi, kötü gibi toplumsal normlar belirler. Normların terazisi ile tartılan eylemlerin değerlendirme sonuçları yaptırımlarla (ödül, ceza ve nötr kalma) ifade edilerek insanlar arası ilişkileri anlamlandırır ve yorumu mümkün hale getirir.

[http:// www.ntvmsnbc.com/id/25057182](http://www.ntvmsnbc.com/id/25057182)> (01.12.2012).

Değerler eğitimi sağlıklı düşünen, hisseden ve davranan bireylerin yetiştirilmesi için gerekli ve vazgeçilmez bir eğitimidir. Sağlıklı bir toplumun oluşumu, bireylerin sağlıklı olmasına bağlıdır.

Geleceğini garanti altına almak isteyen toplumlar, ahlaklı bir nesil yetiştirmek için gayret göstermişler, ahlak eğitimine önem vermişlerdir. Ahlak eğitiminin amacı, olgun davranışlar konusunda alışkanlık sağlayıp, üstün ahlakı gerçekleştirmektir. Bir ahlaki davranış, kalıcı bir âdet oluncaya ve köklü bir ahlak kuralı hâline gelinceye kadar, istikrarlı bir şekilde tekrarlanmalıdır, böylece davranış karakter hâline gelir. İnsanın fiillerini devamlı olarak doğruluk şartlarına uydurmak, bu doğru ve düzenli hareketleri güzel alışkanlıklar, yüksek karakterler hâlinde elde etmek değerler eğitimidir.

Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak; insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak; bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamaktır. Bu nedenle, çocuklara ahlaki ve ahlaki olmayan özellikler hakkında doğru bilgiler verilmeli, sağlam kanaatler oluşturulmalıdır. Bu şekilde, onlar iyi eğilimlerini geliştirmeyi, kötü eğilimlerine teslim olmamayı denerler ve böylece karakterleri olumlu yönde gelişir. Çocuklara yüksek fikirler verilmeli ki yüksek duygular meydana gelsin. Doğrunun öğretilmesi ile yüksek fikirler oluşur.

Değerler eğitiminin esasını değerleri öğretmek oluşturmaktadır. Değerler eğitimi kalbe, zekâya ve iradeye hitap etmeli ve amacı iyiliği sevdirmek, tanıtmak, istemek olmalıdır. Değerler eğitimi önce çocuğun duyarlılığına hitap etmelidir. Çünkü çocukta duygu, akıldan önce gelir. Çocuk heyecanlı olduğu zaman aklını aydınlatmak da kolaylaşır. Değerler eğitimi, irade üzerinde de etki yapmalıdır. Çocuklarımızın bilgi ve becerilerine tertemiz bir vicdan eşlik etmeli; onun gelişmiş bir beyni olduğu gibi büyük bir kalbi de olmalıdır. Maddi gücü büyüyen insanın merhameti de büyümelidir. Sağlam bir ahlak ve yüksek bir karakterden mahrum insanlardan, paralarının, bedenlerinin, zevklerinin gücünü diğer insanların lehine kullanmalarını beklemek çoğu zaman zordur.

Değerler eğitiminin amacı, bireyin değerlere bağlı bir kişilik geliştirmesini sağlamaktır. Bireyin değerlerle donanması ancak eğitimle mümkündür. Bireyin eğitilmesi, bireyin içinde yer aldığı diğer ortamlarda yani aile, toplum, devlet, iş vb. alanlarda yüksek değerlerin hâkim olmasını sağlayacaktır.

[http://www.degeregitimi.com/makaleler/makaleler.html\(01.12.2012\).](http://www.degeregitimi.com/makaleler/makaleler.html(01.12.2012).)

Türk Millî Eğitiminin temel amaçlarında eğitimin yetiştirmek istediği insan tipi ve değerler eğitimiyle ilgili unsurlar şunlardır: Türk milletinin millî, ahlâkî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişileri toplumun üyesi olarak yetiştirmek. Bu unsurlar eğitimin bilgi ve beceri ötesinde davranış kazandırma göreviyle ilgilidir. Davranışların temelinde değerler vardır bu sebeple değerler eğitiminin etkin bir şekilde işe koşulması toplumun devamı için önem arz etmektedir.

Değerler eğitimi, toplumsal düzenin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir. Toplum içinde yaşayan insanları değerler ve yasalar bir arada tutar. Toplumsal yaşamın düzenli gitmesi için sadece yasalara uymak yetmez. Ortak değerlerin, görenek ve geleneklerin birleştirici gücüne de gereksinim vardır. Başka bir deyişle insancıl değerler olmadan toplum çarkı dönmez. Örneğin, bütün dinler ve toplum yasaları adam öldürmeyi, çalmayı, başkasının hakkını çiğnemeyi namusuna el uzatmayı günah ve suç saymaktadır. Ama doğruluk, konukseverlik, güçsüze el uzatma, hoşgörü, saygı ve sevgi gibi değerler yasa gücüyle benimsetilemezler. Toplumsal ilişkiler, kişilerin tek tek ve toplu olarak insancıl değerlere bağlılığı ölçüsünde düzenli yürür (Yörükoğlu 1978: 167).

Günümüzde modern eğitimin, teknoloji dünyasında, özellikle internet teknolojisi gibi yeni gelişmelerin etkin olduğu alanlarda, müfredat programlarında yapılan değişiklikler ve eklemelerle teknik gelişmelere zamanında uyum sağladığı, fakat modern toplumda meydana gelen geniş çaplı sosyal değişim ve dönüşümleri büyük oranda ihmâl ettiği söylenebilir (Kenan 2007: 275). Bu anlamda eğitim alanında yapılan her hamle bilinçli ve şekilcilikten uzak olmak durumundadır. Program toplumun sosyal, kültürel yapısından hareketle şekillendirilip bu alandaki ihtiyaç ve beklentileri karşılamalıdır. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın toplumsal refaha kavuşmanın yolu bundan geçmektedir. Bir toplum değerler kültürünü ailenin, eğitimin, iş yaşamının ve devlet yönetiminin içine koymadıkça gerçek anlamda tam olarak uygar ve çağdaş bir toplum olamaz.

Toplum ve insanlık için faydalı insan, "bilgili insan" dan ziyade bildiklerini olumlu yönde kullanan, yapıcı, üretici insandır. Bu bağlamda değer ve tutumlar, bilginin, tekniğin önüne geçmektedir. Var olan durum nedir? Diye sorduğumuzda şu ifadelerini cevap olarak almaktayız: Eğitimin düzeyi yükselince, kişide tutarlı davranışların artması ve davranışların nitelik yönünden yoğunlaşması gerekir. Oysa Türk eğitim sisteminde, eğitim düzeyi yükseldikçe, özellikle duyuşsal alan açısından öğrencideki tutarlı davranış sayısı azalmakta, nitelik ise özünü yitirmektedir(Sönmez 1986: 57). İşte bu eğitimin önünde duran en can alıcı sorundur. Eğitim düzeyinin ve bilginin artması nitelikli ve istenen tutumları, davranışları beraberinde getirmiyorsa değerler eğitimi ihmâl ediliyor demektir.

Bu sorunun çözümüne yönelik yapılan çalışmaların başında 2005 yılında yapılan ilköğretim müfredat değişikliği gösterilebilir. Davranışçı yaklaşım yerini yapılandırmacı yaklaşıma bırakmıştır. Yapılandırmacı öğrenme, öğrenenin kendi yetenekleri, güduları, inançları, tutumu ve tecrübelerinden edindikleri ile oluşan bir karar verme sürecidir. Birey öğrenme sürecinde seçici, yapıcı ve etkindir (Ülgen 1994: 144). Bu yaklaşımda salt bilgi ve bilişsel öğrenmelerin yanında pozitivizmin dışladığı tutum ve değerler de eğitimde kazanım olmaktadır. Ancak programın istenilen sonuçları vermesi bir süreç meselesidir. Bunun yanında 13-17 Kasım 2006 tarihinde 17. Millî Eğitim Şûrası'nda değerler eğitimine vurgu yapan öneriler getirilmiştir. Şûra kararlarının "eğitimde nitelik" bölümündeki şu maddeler değerler eğitiminin önemine dikkat çekmektedir:

71. Madde: Öğretmenler, kendi kültür değer ve varlıklarından haberdar, farklı kültürleri algılamakta ve bu kültürlerle birlikte yaşama konusunda yeterli olmalı; kültürlerarası iletişim kurmada sorun yaşamamalıdır. Ayrıca, özellikle eğitim tarihimizin engin birikimini öğrenmeli, kendilerinde bir tarih bilinci oluşturmak için çaba harcamalıdır.

87. Madde: İletişim devriminin yaşandığı, dünyanın giderek küçüldüğü, her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğu günümüz dünyasında, küreselleşme ve AB'ye giriş sürecinde Türk eğitim sisteminin ulusal öğelerinin nasıl korunacağı konusunda eğitimin tüm paydaşlarının duyarlı olmaları gerekmektedir. Ayrıca konuya ilişkin düşünce üreten bilim insanlarının da görüşleri dikkate alınmalıdır."

88. Madde: Eğitim politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında kurumlar arası eş güdüm ve iş birliği sağlanmalı; bu yaklaşımda kısa vadeli politik ve ideolojik tutumlar yerine, ulusal ve evrensel temel değerler dikkate alınmalıdır."

Millî Eğitim Bakanlığı değerler eğitimini eğitim kurum ve çalışanlarına mal etmek amacıyla okullarda uygulanılmak üzere bazı etkinlikler belirlemiş ve sunmuştur. İl AR-GE Birimlerinde, İl Millî Eğitim Müdürlükleri'ne gönderilen resmî yazılarda "Değer Kazandırma Uygulama İlkeleri ve Etkinlikleri belirlenirken 2010/53 sayılı İlk Ders Genelgesi ve bu genelgede belirtilen faaliyet örneklerine öncelik verilecektir." ibaresi yer almaktadır.

2011 yılında yayınlanmaya başlayan Değerler Eğitimi Yönergesiyle İl Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı tüm resmî kurumların ve özel eğitim kurumlarının, bütün sınıf ve şubelerinde, değerlerimizle ilgili olarak öğrencilerinin yeterliliklerini artırmak ve bunların davranışlarına yansımaları sağlamak amacıyla - İl Millî Eğitim Müdürlüğü AR-GE Birimi tarafından hazırlanan- Değerler Eğitimi Projesini uygulamaya koymuştur.

1990'lı yıllardan başlayarak başta ABD olmak üzere değerler eğitimi, karakter eğitimine yönelik çalışmalar artmıştır. Ülkemizde ise bu alanla ilgili yapılan çalışmalar henüz istenen düzeyde değildir.

2.7. DEĞERLER EĞİTİMİ VE AİLE

Aile biyolojik ilişki sonucu insan türünün sürekliliğini sağlayan, belirli kurallarla karşılıklı ilişkilerin belirlendiği, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, o güne dek toplumda maddi manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal yönleri bulunan toplumsal bir birimdir (Tezcan 2000: 14). Çocuğun doğduğu anda kendini içinde bulduğu aile bakım, duygusal ve psikolojik gelişim, kültürel değerleri kazanım açısından birincil çevredir.

Eğitimin ilk gerçekleştirildiği yer ailedir. İnsanlar, temel değerlerini nesillere aile aracılığı ile aktarır. Birey, ilk dini ve ahlâki bilgi ve tutumları ailesinden öğrenir (Aydın 2005: 24). Değerlere ilişkin eğitim bebeğin doğduğu andan itibaren ilk bulunduğu çevre olan ailede başlar. Annenin sevgi dolu ve sıcak teması bebekte güven duygusu oluşturur. Bu aynı zamanda güvenli bir bağlılık ilişkisinin de başlangıcıdır. Aile içindeki bireyler -özellikle anne ve baba- çocuğun ilk olarak model aldığı ve taklitlerle doğru davranışları öğrenmeye çalıştığı kişilerdir (Balat ve Dağal 2006). Uzmanlar yaptıkları farklı araştırmalarda değerler eğitiminin okul öncesi dönem ve ailede çok önemli olduğuna vurgu yapmışlardır. Doğanay (2006: 264) değerler eğitiminin ne zaman verilmesi gerektiği sorusunu şöyle cevaplamaktadır:

‘Ne zaman değer eğitimi verilmeli?’ Sorusunun yanıtı, her zamandır. Ancak küçük yaşlarda kişilik şekillenmesinin temelleri olduğundan, ilk yılların önemi daha büyüktür. Okula gelmeden önceki yıllarda çocukların sorumluluğu daha çok ailede olduğundan, ailenin değerlerin kazandırılmasındaki rolü de doğal olarak artmaktadır.

Aydın (2005: 23) yukarıdaki görüşleri destekler nitelikte şunları belirtmektedir:

Eğitimciler, çocukların gelecekte uyumlu ve başarılı olabilmeleri için en sağlıklı eğitim yollarının geliştirilmesi çabası içerisindeyler. Her ne kadar kişilik gelişiminin insan hayatı boyunca süregeldiğini kabul etsek de kişilik gelişmesi ve yapılanmasında temelin çocukluk döneminde atıldığı gerçeği geçerliliğini korumaktadır.

“Kişilik gelişiminin yüzde seksen oranında ilk beş yaşında gerçekleştiğini düşünürsek bu yaşlarda değerler eğitiminin verilmesi daha uygun olduğu görülmektedir. Bu yaşlarda çocukların büyük çoğunluğu herhangi bir eğitim kurumuna gitmedikleri için yaşamının büyük bir kısmını aile yanında geçirmektedir” (Dilmaç ve Ekşi, 2007; 22). Bu nedenle ailenin değerler eğitimindeki yeri çok önemlidir. Çünkü çocukların hayatlarında kendilerine örnek aldıkları ilk kişiler anne ve babalarıdır.

Sıralamada anne ve babalar; örnek kişilik, danışman, yol göstericiler olarak pop gruplarının, sinema oyuncularının ve siyasetçilerin çok önündedir. Bunlar belki hayranlık duyulan idollerdir. Çocukların ilk gençlik yıllarına kadar yetişmek istedikleri ve kopyaladıkları doğru örnek kişiler, rollerinin hakkını verdikleri takdirde, anne-babaları, büyükanne ve büyükbabalarıdır. Önemli değerlerin başarılı şekilde eğitimi için, aile içinde insani sıcaklık ve şefkatin varlığı şarttır. Çocuklar sevgi dolu ve sabit sınırlara ihtiyaç duyarlar. Yaşadıkları çevre içerisinde ancak böylelikle yollarını bulabilirler. Önemli olan, anne-babanın gerçekten üzerine düşerek çocuğunun kaygıları ve zorluklarını dinlemesi ve anlaşmazlıkları onunla birlikte sonuçlandırmasıdır. Burada çocuğa kaç saat zaman ayrıldığından çok ona ne derece yoğunlaşıldığı belirleyicidir. (Pighin, 2005:103–104).

Aile çocuğun üyesi olduğu en küçük toplumsal kurumdur. Ailede anne baba ve diğer bireylerin çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki yerini belirler. Çocuk ilk sosyal davranışları aile içindeki etkileşimleri ile öğrenir. Aile çocuğun ilk sosyal yaşantılarını edindiği yerdir. Hayatımızda birçok davranışın, iyi veya kötü hareketin kökü ailede kazanılır. Bireyler ilk davranışlarını ailesi ile olan etkileşimi sonucunda kazanır. Aileden sonra toplumun etkisi başlar. Birey toplum içinde yaşarken gelenek, görenek, örf, adet ve töre ile ilgili değerleri, bilgileri ve tutumları öğrenmeye başlar. Dolayısı ile çocuğa yöneltilen davranışlar ve ona karşı takınılan tavırlar, tutumlar, onun hem kişiliğini hem de sosyal gelişimini şekillendirmektedir.

Değerler eğitiminin uzun vadede başarısı, okul dışındaki en önemli etken olan ailelerin, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama ve sağlıklı gelişimlerini sağlama konusunda okullarla birlikte çalışmalarına bağlıdır. Ancak aileler çocuklarının, sağlığı, mutluluğu, kendine güveni ve karakteri üzerinde ne kadar büyük bir etkileri olduğu konusunda yeterince bilgiye sahip değillerdir. Pek çok aile ise, ne kadar büyük bir fark yaratabileceklerinin farkında olmadıkları için, güçlerini küçümsemektedir (Lickona, 1991). Çocuğun sosyal yönden sağlıklı gelişebilmesi için anne babanın iyi bir model olmasının yanı sıra, çocuklarına karşı yönelttikleri tutum ve davranışlarının da önemli olduğu bilinmektedir. Anne babanın aşırı hoşgörü ve şımartıcı tutumu çocuğu yardımlaşma, paylaşma, fedakârlık gibi sosyal davranışlar geliştirmesini engelleyerek, bencil bir kişi durumuna gelmesine neden olur. Anne babaların çocuğa karşı tutarlı bir disiplin uygulamaları, çocuğun kabul edilebilecek ve kabul edilemeyecek davranışların

neler olduğunu anlamasına yardımcı olur. Çocuğun toplumun kurallarına uygun davranışlar sağlamasına yardımcı olur. Çocuğun toplumun değer yargılarına ve beklentilerine uygun davranışlar geliştirmiş olması ise, onun, içinde yaşadığı sosyal çevreye uyumunu kolaylaştırır (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Aile, okul ve çevreden önce bireyi değerler konusunda etkileyen ilk kurumdur. Birey temelini burada aldığı değerleri zamanla okul yahut çevre tarafından destekler veya değiştirir. Aile bireyin ilk karşılaştığı eğitim kurumu sayılması sebebiyle çok önemlidir. Bu önem ilk öğrenmelerin, kabullerin ileriki kazanımları fazlasıyla etkileyecek olmasından gelir. Temel ne kadar sağlam olursa, üzerine inşa edilen bina o kadar sağlam ve sarsılmaz olacaktır. Değer eğitimi ailede başlamaktadır, bireyin yetişirken içinde yaşadığı topluma ve evrensel değerleri tanıyabilmesi ve bu değerlere uygun yaşayabilmesi çok önemlidir. Bu sebeple de ailenin değer kazandırma konusunda hassas davranması gerekmektedir.

Her toplum sağlıklı bireyler ile yükselir. İyi ve sağlıklı bireylerin yetişmesinde en önemli görev hiç kuskusuz aileye düşer. Anne ve baba çocuğunu iyi yetiştirmek ister. Buradaki iyi ifadesinden kasıt toplumla uyumlu, ailesi ile uyumlu, mutlu, kendisiyle barışık iyi bir sosyal role sahip bireydir (Aral, 2008: 15). Ailenin bireye kazandırdığı değerler, temel niteliğindedir. Bu temel ilerleyen zamanda bireyin karşılaştığı her türlü ahlaki konuyla ilgili kabulleri teşkil eder. Birey ilerde vereceği kararda ilk olarak bu değerleri ölçüt olarak alacaktır. Daha sonra değişen zaman veya kazandığı objektiflikle bu değer algılarını değiştirebilir yahut yeni kazanımlarını bu değerler üzerine inşa edebilir.

Aile çocuk için eşsiz bir eğitim birimidir. Çocukların davranış biçimi kazanmasında, değerleri tanınması ve içselleştirmesinde ilk kurumdur. Çocukların topluma hazırlanmasını, toplumun inançlarını, değer yargılarını, gelenek ve göreneklerini, kültürünü öğrenmelerini sağlar. Çocukların kişilik gelişimi için ailenin elverişli bir ortam olması çok önemlidir. Ailenin bilinçli ve sağlıklı olması toplumun bekâsının teminatıdır.

Aile, değerler eğitiminin başlangıç noktasıdır. Çocuk ilk değerler eğitimini aileden alır ki bu eğitim kişilik gelişiminin, değer oluşumu ve toplumsallaşma organizasyonlarının temelini atıldığı kritik dönemlere rast gelir.

Anne ve babaların kendi değer ve inançlarına göre değişik tutumları vardır. Anne baba tutumları, sevgi, hoşgörü ve kabul etmeyi içine alan "demokratik tutum" ve sevginin gösterilmediği hoşgörünün olmadığı, reddetmeyi içine alan otoriter tutum olmak üzere iki genel başlıkta toplanabilir. Demokratik anne-baba, çocuğun arzu ve ihtiyaçlarına karşı ilgilidir. Çocuğun davranışlarını ilgi ve anlayışla izler. Onun iradesine ve sağlıklı uyumuna değer verir. Çocukları yaşına göre kendisi ile ilgili bazı kararlar almaya teşvik eder. Önemli konularda alınan kararların nedenlerini çocukla tartışır. Onun görüşlerine değer verir. Hemen her konuda çocuğa iyi bir rehber olmaya çalışır (Kuzgun 1972). Farklı tutumlar çocuğun değer kazanımı, kişilik gelişimi açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Demokratik ve güven verici bir ortamda yetişen çocuk, kendine ve çevresine saygılı, sınırları bilen, yaratıcı, aktif, etkin, girişken, yaratıcı ilişkiler kurabilen, fikirlere saygı duyan, kendi inandıklarını sonuna kadar savunabilen, atılgan, fikirlerini serbestçe söyleyebilen ve kendine ait fikirleri doğrultusunda hareket eden, kişilik ve davranışları açısından dengeli, sorumluluk duyguları gelişmiş, kurallara ve otoriteye karşı körü körüne bağlı olmayan, hoşgörülü, açık fikirli, anlaşılır, toplumsal ve uyumlu bir birey olarak yetişir (Yörükoğlu 1998).

Çocuk sevgi ve ilgi ortamında büyüyorsa ana-babanın standartlarına uymak için çaba sarf eder. Böyle bir ortamda anne-babanın çocuğa sık sık akıl yolunu göstererek açıklamada bulunması onun toplumsal kuralları içselleştirmesine ve hangi davranışın uygun olup, hangisinin uygun olmadığını fark etmesine yardımcı olur (Yavuzer 2003).

Otoriter tutuma sahip ailelerde; aile çocuk üzerinde sürekli ve aşırı bir kontrol sağlamak ister, ilgi yetersizdir, iletişim tek yönlüdür, ona kendini anlatma fırsatı verilmez ve ondan aileye itaat etmesi beklenir. Davranışları yönlendirme de araç, cezalardır. Çocuk bu tavır karşısında otoriteye karşı direniş veya sinme tepkisi sergiler. Evden kaçma, anne-babayla ilişkileri koparma, kötü alışkanlıklar edinme gibi durumlar çocuğun bu tepkisinin farklı görünümleridir (Yavuzer 2003). Bu tutum değer kazanımını da olumsuz yönde etkiler. Ceza sonucu gösterilen davranışlar süreklilik arz etmez.

İzin verici anne-baba tutumunda ise ebeveynler çocuklarına çok fazla özgürlük verirler, çocuklarını hiçbir şekilde kontrol etmezler ve bazen de ihmâle varan hoşgörü ile davranırlar. Aynı zamanda çocuklarına karşı sıcak ve sevecendirler ve çocuklarının

bütün kararlarını kendilerinin vermesini beklerler. Bu tür anne/babaların çocukları istedikleri zaman yemek yer, yatar, televizyon seyreder ve sokağa oynamaya çıkabilirler. Çocuktan yaşına uygun ve olgun davranış isteğinde bulunulmaz. Toplumsal kurallara ve değerlere önem verilmez ve bunlar çocuğa öğretilmez. Kurallara uyulmadığında yaptırım uygulanmaz (Cüceloğlu 1993). Böyle bir tutumla yetiştirilen çocuğun değer kazanımı da olumsuz yönde etkilenmektedir. Aileden sonraki sosyalleşme sürecinde çocuk, kurallara uyma, sorumluluklarını yerine getirme, olumlu iletişim ortamları yaratma konusunda eksik kalacaktır.

Sonuç olarak çocuğun nasıl bir kişilik ve karakter yapısına sahip olacağı hakkında doğuştan getirdiği genetik özelliklerin rolü önemli olmakla birlikte, ailede çocuğa sunulan değer ve çocuk yetiştirme tutumlarının da oldukça büyük rolü vardır.

2.8. DEĞERLER VE MEDYA

Her çeşit bilgiyi bireye ve topluluklara aktaran, görsel, işitsel ve hem görsel, hem işitsel araçların tümüne medya denilmektedir. Günümüzde adından dördüncü güç diye bahsedilen medya insanların bilgi, tutum ve davranışları üzerinde önemli bir etki gücüne sahiptir. Bu gücü kitlesel iletişim aracı olmasından alır. Medya değer, bilgi, norm ve kültürel unsurları geniş halk kitlelerine eş zamanlı olarak yayarak onların öğretilmesini ve içselleştirilmesini sağlar.

Medya, bireylerin gelişen uluslar arası değerlerle, politikalarla, düşüncelerle, davranış biçimleri ile tanışmalarına ve özdeşleşmelerine, kitlesel yaşamın gerektirdiği çağdaş kuralları benimseyip, bütünleşmelerine, kimi zaman taşıyıcı kimi zaman yardımcı, kimi zaman da itici faktör olarak etkide bulunmaktadır. Medya, sahip olduğu iletişim gücü ile farklı düşünce ve yaşam tarzlarını kaynaştırma, birbirlerinden haberdar etme ve bunlar arasında alış-veriş ortamını sağlama, böylelikle bir anlamda kültürel açıdan toplumu zenginleştirme ve çeşitlendirme yönünde aracılık rolü üstlenmektedir (Vural 2000: 107).

Medya artık yaşamın önemli bir parçası hâline gelmiştir. Yaşamı düzenlemekte bireylerin yaşama bakış açısını belirlemektedir. Son yıllarda iletişim araçlarının çocuklar ve gençler üzerindeki sayısız etkisini içeren bilimsel makalelerden günlük gazetelere kadar olan yazıları incelendiğinde hep aynı iddianın örneklerini görülmektedir. İletişim araçları, özellikle televizyon yetişmekte olan gençlerin

psikososyal gelişmelerini teşvik edici değil engelleyici kurumlar olarak nitelenmektedir (Kağıtçıbaşı 2000: 108). Medyanın sunduğu "şöhret arzusu" insanlarımızı sarhoş edip bağımlılık yaratmaktadır. Birçok insan, hızlı ve çabuk tüketilen şöhret duyguları bitince bunalıma sürüklenmektedir. Evlilik programlarına, kolay yoldan para kazanmayı empoze eden yarışmalara katılan ve saman alevi şöhret ile başı dönen aşına yüzler buna örnektir. Yine medyada dikkat çekici ses ve müziklerle defalarca gösterilen şiddet görüntüleri, ajitasyona yol açan dramlaştırılmış hayat hikâyeleri çocuklar ve gençler üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır. Çünkü çocukların özdeşim kurma, model alma eğilimleri yüksektir. Medyanın popülerleştirdiği hayatlar ve karakterler çocuklarda içten içe değer hâline gelmektedir.

Medyanın tarihine ve işlevlerine bakıldığında aslında dört büyük temel işlevinin bulunduğu görülmektedir. Bunlar bilgilendirmek, haber vermek, mal ve hizmet tanıtımı yapmak ve eğlendirmektir. Ancak günümüzde medyanın eğlenme ve tükettirme olarak adlandırılabilen iki işlevi ön plâna çıkmıştır. Bunları yaparken kültürel, mânevî, millî değerlerin aleyhinde iletiler kullanmak kişilerin değerler dünyasında yıkıma sebebiyet vermektedir.

Medya, kültürel değerleri yaşatmak, ileriye götürmek bireylerin kişilik gelişmelerine katkıda bulunmaktan ziyade kültürel değerleri zayıflatıcı, bireylerin kişiliklerini ve ruh sağlıklarını bozucu nitelikte bir etki de yapabilmektedir.

Toplumun haz noktasına odaklanan reklamlarla da medya yönlendirme gücünü kullanmaktadır. Ticari kaygılarla hareket edilen bu noktada evrensel ve ulusal değerler yeri geldiğinde göz ardı edilerek tüketime teşvik ettirecek düşünce ve davranışlar değer olarak sunulmaktadır. Mesela çocuklara oynarken, ebeveyn ve öğretmenlerce öğütlenen "temizliğe, üstüne başına dikkat et, dışarıda fazla kalıp üşütme" gibi söylemler OMO reklamında yanlışlanmakta ve kirlenmek bir değer olarak sunulmaktadır. Öğretmenlerin, ebeveynlerin öğrettiklerinin aksi vurgulanarak, çocuklar çelişki içinde bırakılabilmektedir. Bu durum ise, toplumun mevcut değer ve normlarında çözümlere yol açabilir.

Medyanın toplum, birey ve değerler üzerindeki etkileri aşikârdır. Ancak değer çözümlerinin tek sorumlusu olarak medyayı günah keçisi ilan etmek de doğru bir tespit olmayacaktır. Eğitim, aile ve medya, birbirlerini bütünleyerek, üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir. Özellikle farklı aile özellikleriyle yetişen, farklı

ortamlarda farklı sosyal uyaranlarla sosyalleşmiş bireylerin ortak noktalarda birleşmelerinde medya önemli bir güçtür. Medya bileşenlerinin eş zamanlı olarak bireylere ulaşması ve bireyler tarafından yaygın biçimde takip edilmesi bu ortak zemini sağlayabilecek faktörlerdir. Medya bu gücünü bireyin ve toplumun yararına kullandığı takdirde uzlaşma kültürü ve ortak değerlerde buluşma kolaylaşacaktır

2.9. DEĞERLER EĞİTİMİ VE EĞİTİM PROGRAMLARI

Eğitim programı, bir ülkenin millî eğitim politikasını uygulamaya döken süreçleri kapsayan etkinlikler bütünüdür. Öğretim programı ise eğitimin belli kademelerinde öğrenilmesi gereken ders konularını plânlı olarak içeren bir alt sistemdir. Öğretim programını, ders programı, ünite programı ve en son halka olarak da konu plâni takip eder. Bu durumu suya düşen bir damlaya benzetebiliriz. Suyu düşen ilk damla konu plâni olurken halka halka eğitim programına doğru işleyiş devam eder. Bu manevra alanında öğretmen, kazanımların sadece konu, ünite ya da dersin amaçları ile sınırlı olmadığını bilir. Bunlar eğitimde yakın amaçlara işaret ederken, eğitim programı uzak amaçları kapsayan genel bir yapıya sahiptir. Uzak amaçlar toplumun değerlerini, ideallerini oluşturur. Değerler eğitiminin dayanak noktası da uzak amaçlardır. Alanyazında kabul görmüş olan "uzak amaçlar " ifadesi değerler eğitiminin muhatap olduğu zâfiyeti açıkça ortaya koymaktadır. Uzak amaçlar derken âdetâ ulaşıma gereği uzağa konulan, önceliği ifade etmeyen bir kavrama vurgu yapılmaktadır. Oysaki eğitimde ulaşılmak istenen asıl nokta uzak amaçlardır.

Ülkemizde en son eğitim programı değişikliği 2005 yılında yapılmıştır. *Yapılandırmacı, tematik, öğrenci merkezli ve aktiflik ilkesine* dayalı olarak hazırlanan yeni ilköğretim programının 1-5. sınıf programları, 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde uygulamaya konulmuştur. 6.,7., 8. sınıfların öğretim programları ise 2005 - 2006 öğretim yılında pilot olarak uygulanmıştır. 2006-2007 öğretim yılında 6.sınıf programları tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur. Yeni programın temelini oluşturan öğrenci merkezlilik ilkesi gereğince öğrenme öğrencinin bilgi, tutum ve değerlerinden başlayarak gerçekleşmektedir. Bu anlayışla beraber değer öğretiminde telkinden farklı olarak değer açıklama, değer analizi ve ahlâkî muhakeme yaklaşımları derslere konu olmaya başlamıştır. Eğitimde

katılığı, salt bilgiyi temel almaktan vazgeçmek değerler eğitimi ve eğitimin uzak amaçları için olumlu bir gelişmedir.

Değerler eğitimi, doğrudan programlar yoluyla ya da örtük program yoluyla gerçekleştirilmektedir. Kohlberg (1976) okullarda değerler öğretiminin en yaygın olan yaklaşımın örtük(gizil) program olduğunu ileri sürer (Naylor ve Diem'den (1987) aktaran: Keskin, 2008;34). Toplumsal kurum olarak okullarda, değerler eğitimine yönelik dersler olmasa bile gizli program ile değerler öğretilmektedir. Çünkü okulun atmosferi, öğretmenlerin disiplin anlayışı ve beklentileri gibi yapılar, değer öğretir veya öğrencilerin değer gelişimine katkıda bulunur (Akbaş 2007: 679) .

Değerler eğitimi üzerine çalışanların bir kısmı da değer eğitiminin, değerleri ortaya çıkarmak üzere etkinlik düzenleme ya da örtük program yoluyla değil; değerlerin doğrudan öğretimini savunurlar (Milson ve Ekşi, 2003). Bu bağlamda tartışılması gereken esas mesele değerler eğitiminin örtük veya doğrudan yapılmasından çok ne kadar etkili yapıldığı, öğretmen ve öğrencilerin farkındalık düzeylerinin ne kadar yüksek olduğudur.

Doğanay (2006), değer eğitiminin eğitimin genel amaçları arasında her zaman yer almış ancak nasıl öğretileceği belirtilmediği için eksik kalmış, plânlı olarak değil ancak az da olsa örtük bir şekilde formal eğitim içinde görülebilen bir alan olduğunu belirtmektedir.

Eğitim programlarında değerlerin nasıl kazandırılacağına açık ve net olarak belirtilmemiş olması, okulda değer eğitiminin gerçekleşmediği anlamına gelmemelidir. Aslında öğretmenlerin sınıfta ve okulda oluşturdukları kültür neye önem verip vermedikleri, neyi iyi ya da kötü olarak algıladıkları öğrenciler için örtük olarak değer eğitimi oluşturmaktadır. Ancak, bu eğitimin formal eğitimin bir parçası olarak, plânlı öğrenme yaşantılarıyla kazandırılması da gerekmektedir (Doğanay 2006). Değerler eğitimi sırasında karşılaşılan sorunları en aza indirmek için ilk önce yapılacak olan şey, etkili bir değerler eğitimi programının hazırlanmasıdır (Yazıcı 2006).

Yurt dışında değerleri öğretmek için kişilik eğitimi adı altında zorunlu eğitim döneminin başında, yani anasınıfından başlanarak, sistemli bir program dâhilinde devam edecek şekilde geliştirilmiş pek çok program uygulanmaktadır (Balat 2004: 20).

Dünyada uygulanan değerler eğitim programlarına şöyle sıralayabiliriz (Uyanık Balat&Balaban Dağal 2006):

2.9.1. AEGIS (Bireysel Gelişim İçin Etik Ana Hatları Kazanma, 1996)

Utah'ta bulunan Salt Lake City' deki Araştırma ve Değerlendirme Enstitüsünde Weed& Skanchy (1996) tarafından geliştirilmiş bir K-9 kişilik eğitim programıdır. Programın amacı çocukların sorumlu, şefkatli, üretken vatandaşlar olabilmek için ihtiyaç duyacakları temel ilkeleri ve ahlakî standartları öğrenmelerine yardımcı olmaktır. Program altı temel ahlâkî değer üzerinde odaklanmaktadır. Bunlar: değer ve saygınlık, haklar ve sorumluluklar, dürüstlük ve adalet, gayret ve mükemmellik, şefkat ve önem verme, kişisel doğruluk ve sosyal sorumluluktur.

Programda beş aşamalı bir öğrenme modeli (SMILE) kullanılmaktadır. Birinci aşama ilgi uyandırmaktır. İkinci aşama, çocukların günlük hayattaki deneyimlerinden, çocuk edebiyatından veya rol oynamalarından örnekler kullanma yoluyla genel düşünceyi ya da kavramı modellemektir. Kavramı bütünleştirme olarak adlandırılan üçüncü aşama yeni düşünceyi ya da kavramı daha önceki bilgileri ve deneyimleriyle ilişkilendirmektir. Aileyle öğrenme bağı kurmak olan dördüncü aşama ev ödevlerine ailenin de aktif olarak katılmasıdır. Beşinci aşama gerçek yaşama uyarlama olarak adlandırılır, düşüncenin veya kavramın öğrenciler tarafından okul ortamında ya da evde uygulanmasıdır. Belirgin olarak, öğrenme modelinin her bir aşaması okul ortamındaki müfredatta farklı bir konudur (Leiming 1997).

2.9.2. Kişilik Eğitim Müfredatı (Character Education Institute)

Program çocuklara evrensel on iki değeri öğretmek üzere odaklanmıştır. Bunlar: onur, cesaret, inanç, dürüstlük, doğruluk, cömertlik, nezaket, yardımseverlik, adâlet, saygı, özgürlük ve eşitliktir. Okul öncesinden dokuzuncu sınıfa kadar kullanılmak üzere ders olarak on bir ünite programda yer almaktadır. Programın öğretiminde, tartışma, rol oynama, küçük gruplar oluşturma ve soru sorma tekniği kullanılmaktadır. Programın üzerinde en çok durduğu strateji tartışmadır. Öğretmenin rolü tartışmayı başlatmak ve gerektiğinde tartışmanın sonunda doğru ve yanlışlar konusunda öğrencileri yönlendirmektir. Bu program için çok detaylı öğretmen veya öğrenme modelleri bulunmamaktadır. Bunu yerine kişiliğin aynı derecede önemli üç bileşenden oluştuğu

ifade edilmektedir: Bilgi(farkındalık, kendini tanıma ve karar verme), duygu(bilinç, saygı, şefkât ve empati) ve eylemdir(iyi alışkanlıklar, davranışlar ve azim).

2.9.3. Çocuk Gelişimi Projesi (Developmental Studies Center, 1996- Hewlett Foundation)

Başlangıçta Hewlett Vakfının bağışlarıyla desteklenen gelişim etütleri merkezi bir K-6 (anasınıfından altıncı sınıfa kadar) kişisel eğitim programını geliştirmiştir. Çocuk gelişim projesi dört temel değer üzerine odaklanmıştır: doğruluk, başkalarına ilgi ve saygı, yardımseverlik ve sorumluluk. ÇGP'nin sınıf uygulaması beş bileşenden oluşur:

- a) Öğretmen gönüllü yardımseverlik davranışlarını vurgular ve çocuklara aktarır,
- b) İşbirlikçi öğrenme etkinlikleri yapılır,
- c) Diğerlerine karşı saygı, duyarlılık ve onları anlama konuları, çocuk edebiyatı ve sınıf içi olaylar kullanılarak geliştirilir,
- d) Yardımlaşma ilişkilerine çocuklar katılır,
- e) Çocuk merkezli gelişimsel disiplin kullanılarak öğrencilerin ahlâkî muhakeme yeteneği ve kendini kontrol becerisi desteklenir.

Yukarıda vurgulananlara ilave olarak, proje aynı zamanda hem ilgi dolu bir topluma ait olma duygusu üzerinde yoğunlaşan okul çapında bir programı hem de aile içi değerlerin paylaşılması ve iletişimi destekleyen bir ev programını içerir.

2.9.4. İlgi Toplumu (Community Of Caring, 1996)

İlgi toplumu programı adölesan gebeliklerinin ve bu yolla zihinsel engellilik vakalarının önlenmesi amacıyla faaliyet gösteren Joseph P. Keneddy, Jr. Vakfının çalışmalarının bir parçasıdır. Program öncelikle gençlerin okulu bırakma, suç işleme, madde bağımlılığı, adölesan dönemi hamileliği, erken cinsel ilişki gibi yıkıcı davranışlardan sakınmalarını sağlayacak karar verme yeteneklerini güçlendirmek üzerinde yoğunlaşmaktadır. İlgi toplumu programının temelinde Amerikan halkının paylaştığına inanılan beş değer bulunmaktadır: ilgi, şefkât, saygı, güven, sorumluluk ve aile. Bu program başlangıçta ortaokul dönemi yaş grubundaki gençler için hazırlanmış

daha sonra lise programını da kapsayacak şekilde genişletilmiş ve yakın zamanlarda da ilköğretim programı geliştirilmiştir.

2.9.5. Proje Temel (Project Essential, Teel Institute, 1996)

Programın amacı, erken yaştaki çocukların kendi değerlerini anlamalarına izin verecek anahtar davranışları, yetenekleri, düşünceleri ve kavramları öğretmektir. Program yeterlikli ve ahlakî kişilerin gelişiminin merkezinde kendilik kavramının olduğu üzerine kurulmuştur. Proje Temel açısından bakıldığında; kendine değer verme kazanılır, başkaları tarafından diğerlerine verilmez. Kendine değer vermenin geliştirilmesiyle, genç yaştakilerin intiharları, gençlerin gebeliği, düşük akademik başarı, ilaç bağımlılığı ve okuldan kaçma gibi sosyal sorunlarla başarıyla mücadele edilebileceğine inanılmaktadır.

2.9.6. Çocuklar İçin Ahlâkî Müfredat (Heartwood Institute,1992)

Heartwood enstitüsü tarafından ilköğretim dönemi çocuklar için edebiyat temelli kişilik eğitim programıdır. Program okulların, toplumdaki gençlerin iyi hâllerinin dejenerasyonu için bir şeyler yapabileceğine inanılmaktadır (gençlerin gebeliği, ilaç kullanımı, suç faaliyetleri, akademik başarıdaki düşüş gibi). Programın müfredatı; öğrencilerin içsel ve televizyon, arkadaşlar gibi dışsal kaynaklardan gelen düşüncelerini birbirinden ayırt etmelerine yardımcı olmayı; birçok kültürü anlamaya dayalı ahlakî standartları geliştirmek için öğrencilere yardımcı olmayı ve toplumda pozitif yönde değişim yaratan kişilikler olmalarına yardımcı olmayı da içerir. Programda cesaret, adâlet, saygı, umut, sevgi, sadakat ve dürüstlük olmak üzere yedi temel değer alınmıştır.

Program da bu değerlerin çocuklara tarafından anlaşılması, içselleştirilmesi ve evrensel değerler olarak uygulanmasına yardımcı olmak hedeflenmiştir. Belirlenen temel değerlerden her biri için iki adet çocuk kitabı olmak üzere on dört kitaplık her bir sınıfa uygun setler kullanılmaktadır.

2.9.7. Zürafâ Programı (Giraffe Programı) (Medlock, Graham, 1996)

Anasınıfından on ikinci sınıfa kadar kişilik eğitimi programı olarak geliştirilmiştir. Programda cesaret, ilgi ve sorumluluk değerlerinin çocuklara öğretilmesi hedeflenmektedir. Program "her kültürde insanlar hikâyeleri rehber olarak alır" tespitine

dayanmaktadır. Bu tespitten yola çıkarak, toplumun iyiliği için boyunlarını uzatan bireylerin (zürafalar) 800'den fazla hikâyesi, hikâye bankasında birikmiştir. Programda çocuklar bu kişilerle kâğıt ortamında ya da videoda karşılaşmaktadır. Programda yetişkinlerin çocuklara ne yapacaklarını söylemesi reddedilir. Bunu yerine çocuklara hikâyeleri dinleyerek ve rol alarak kişiliklerini geliştirdikleri savunulmaktadır. Öğretim metodu üç basamağı içerir. İlk basamak "hikâyeyi dinle" dir. Bu basamakta, her sınıf için belirlenmiş müfredat materyalleri içerisinde yer alan otuz zürafadan birisinin hikâyesi izlenir ya da dinlenir. Bu yöntem videodan izleme, basılı olanı okuma ya da bir zürafanın sınıfa gelerek hikâyesini anlatması şeklindedir. İkinci basamak "hikâyeyi anlat" tır. Bu noktada çocuklar kendi kahramanlarını bulurlar ve kendi hikâyelerini anlatırlar. Çocuklar kahramanlarını haberlerden, kitaplardan, sinema ya da oyunlardan veya kendi okul yaşantısındaki, evlerindeki, çevrelerindeki kişilerden seçerler. Üçüncü aşama ise "hikâyeye kahraman ol" dur. Bu aşamada, öğrenciler kahramanın kendisi olurlar. Öğrenciler daha iyisi için neyi değiştirmeleri gerektiğine karar verirler, tasarlarlar ve projeyi gerçekleşmesi için uygularlar.

2.9.8. Kişilik Dersleri (Jefferson Center For Character Education, 1987)

Karakter dersleri, anasınıfından beşinci sınıfa kadar olan çocuklar için kişilik eğitimi programıdır (Young People Press, 1996). Altı temel değer belirlenmiştir: güvenilirlik, saygı, sorumluluk, doğruluk, ilgi ve vatandaşlıktır. Altı temel değerden her birini öğretmek için sınıfların yaş gruplarına uygun olan bir kavram seçilmiştir. Örneğin, saygı konusu ile ilgili olarak ikinci sınıf öğrencilerine nâzik bir insan olmak, üçüncü sınıflara, başkalarının takdir ettiği- beğendiği bir kişi olmak, dördüncü sınıf öğrencilerine de düşünceli bir insan olmak öğretilir.

2.9.9. Lions-Quest Programı

Şefkâtlı ve tutarlı bir çevre içinde, önemli yaşam ve vatandaşlık becerilerini çocuklara öğretmek üzere eğitimcileri, toplumun diğer üyelerini bir araya getirmek üzere tasarlanmış, anasınıfından beşinci sınıfa kadar olan çocukları kapsayan müfredattır (Quest International, 1990). Program dört temel alandaki davranışları kazandırmayı hedefler. Bunlar: iç disiplin, sorumluluk, âdil davranış ve diğerleriyle başa çıkma.

2.9.10. Duyarlı Sınıf

Northeast Çocuk Vakfı tarafından geliştirilmiş bir programdır. Programın temel odak noktası sınıf yönetimidir (Charney 1991). Çocuklara özeni, ilgiyi göstermek niyetiyle sosyal bir müfredat olarak tanımlanmıştır. Müfredatta ortaya konulan sınıf yönetim programı çocuk merkezli ve davranışsal yaklaşımların bir karışımıdır. Okulun başladığı dönemlerde program uygun öğrenci davranışlarını şekillendiren davranışsal bir yaklaşımı destekler görünmektedir. Duyarlı sınıfın sosyal müfredatı öğretimi, öğrenmeyi ve ilgiyi günlük olarak sınıfla bütünleştiren altı merkezi bileşen etrafında oluşturmuştur:

- a) Aktif ilgi alanlarını ve yönlendirici yöntemlerin bir karışımını içeren sınıf organizasyonu,
- b) Sosyal becerilerin uygulamaya geçirildiği sabah toplantısı,
- c) Kurallar ve yaratılan, modellenen ve rol yapılarak ortaya konan mantıksal sonuçlar,
- d) Çocukların anlamlı şekilde kendi öğrenmeleriyle ilgili kontrolü ele aldıkları seçme zamanı,
- e) Öğrenme materyallerinin rehberlik edilerek keşfedilmesi,
- f) Değerlendirme ve aileye raporlama.

2.9.11. Yaşayan Değerler Eğitimi Programı (Living Values Education Program)

Yaşayan değerler eğitim programı (YDEP) kapsamlı bir eğitim programıdır. Bu küresel yenilikçi program; eğitimcilere, destekçilere, ailelere ve bakıcılara evrensel değerleri keşfetme ve geliştirmelerine yardımcı olmada eğitim, pratik yöntemler ve çok çeşitli deneyimsel değerlerle ilgili etkinlikler sunar. Eğitimcilerden kendi değerlerini düşünmeleri ve değerlere dayalı bir ortam yaratmaları istenir. Müfredat barış, saygı, sevgi, iş birliği, mutluluk, dürüstlük, iyi huyluluk, sâdelik, hoşgörü, özgürlük ve bütünlükle ilgili yaşayan değerler etkinliklerini içerir. YDEP'in resmi ve resmi olmayan yerlerde kullanılan, savaştan, depremden etkilenen çocuklar için hazırlanmış özel materyalleri de bulunmaktadır.

Çocuğun/kişinin bütününe hitap etmek üzere tasarlanmış olan YDEP, kişiler arasında ve kişinin kendi içindeki sosyal, duygusal yetenekleri ve değerler esaslı perspektifleri ve davranışları oluşturur. Bu yaklaşım öğrenci merkezlidir, esnektir ve etkileşimlidir; yetişkinler birer yönlendiricidir. YDEP eğitimi süresince eğitimcilerden, öğrencilerin saygı duyduklarını, değer verildiklerini, anlaşıldıklarını, sevildiklerini ve güvende olduklarını hissettirecek, değerlere dayalı bir ortam yaratmaları istenmektedir.

YDEP'in amacı; bireyin fiziksel, entelektüel, duygusal ve ruhsal unsurlardan oluştuğunu göz önünde bulundurarak, kişinin bütününe gelişmesi için gerekli yönlendirici ilke ve araçları sağlamaktır.

YDEP'in hedefleri;

- a) Bireylerin değişik değerler hakkında düşünmelerine ve bunları kendileri, diğerleri, toplum ve dışarıdaki dünya ile ilişkili olarak ifade etmenin sonuçları hakkında kafa yormalarına yardımcı olmak,
- b) Olumlu kişisel ve sosyal seçimler yapmakla ilgili anlayış, motivasyon ve sorumluluğu derinleştirmek,
- c) Bireylerin kendi kişisel, sosyal, ahlâkî ve ruhsal değerlerini seçmelerini ve bu değerlerin gelişimi ve içselleştirilmesinde uygulama yöntemlerinin farkında olmalarını sağlamak,
- d) Eğitimcileri, eğitimin çocuklara yaşam felsefesi sağlaması olduğu bakış açısına teşvik etmek, bu yolla saygı, güven ve amaç sahibi olarak toplumla bütünleşebilmeleri amacıyla onların gelişimlerini ve seçimlerini sağlamak. (Living Values Education 2004).

2.9.12. Sorumluluk Öğretimi (Jefferson Center For Character Education)

Jefferson merkezi, ilköğretim öğrencileri için temel değerlerin (dürüstlük, sorumluluk, cesaret, adâlet, saygı, bütünleşme, ilgilenme, kibarlık) öğretimi üzerine odaklanmıştır. Programda öğrencilerin "Dur-Düşün-Eylemde Bulun-Gözden Geçir" sistemini kullanmaları istenir. Bu değerleri çocuk, yaşamının kalan kısmında kullanacaktır. Ayrıca çocukların dürüstlük, iyi vatandaşlık ve çalışmayla amaçlarına ulaşmalarına yardım edilir (Jefferson Center for Character Education'dan Akt: Demirhan İşcan&Canay 2007:101).

2.9.13. Karakter Eğitimi Ortaklığı (The Character Education Partnership)

1993'te kurulmuştur. Ana sınıfından on ikinci sınıfa kadar, etkili karakter eğitimini teşvik eden organizasyonlar ve bireylerin birleştiği bir harekettir. Amaçları, olumsuz öğrenci davranışlarının azaltılması, olumlu bir okul ikliminin oluşturulması, akademik performansın geliştirilmesi ve gençlerin sorumlu vatandaşlar olarak yetiştirilmesidir (Lickona 1993 Akt: Uysal 2008: 79).

2.9.14. Hyde Okulu (Hyde School)

The Hyde School 1966'da, Bath'da, bir matematik öğretmeni olan 78 yaşındaki Joseph W. Gauld tarafından kurulmuştur. Gauld, okulun ideali olarak su beş kelimeyi seçmiştir: cesaret, doğruluk, liderlik, merak ve ilgi. Bu okulun, 'kadere inanma, alçak gönüllülük, vicdanlı olma, doğruluk ve arkadaşından sorumlu olma'dan oluşan beş prensibi karakter eğitimi programına dâhil edilmiştir. Hyde okulu, sadece okulu değil aynı zamanda çocuk yetiştiren bütün toplumu da dönüştürmeye çabalayan, özel, yatılı bir lisedir (Gauld 1993 Akt: Uysal 2008: 88). Onun amacı:

1. Öğrencileri hayatta daha büyük hedefler için motive etmek,
2. Esas öğretmen olarak ebeveynleri güçlendirmek,
3. Öğretmenleri, bütün yetiştirme süreçlerinde rehberlik edebilecek şekilde geliştirmek.

Bu okulun hedeflerini su şekilde sıralayabiliriz:

1. Gelişim için kapsamlı müfredatın dört alanı şunlardır:

(a) zihinsel, (b) fiziksel, (c) ruhsal, (d) duygusal.

2. Öğrencilere dünya standartlarında bir sınıf sunulur. Bu sadece akademik not olarak değil aynı zamanda sanat, spor, okul liderliği ve kamu hizmetlerinde de geçerlidir.

3. Öğrenciler, diğer öğrencilerin gelişimi için, düzenli görevler alır ve sorumluluk üstlenir. Kendini ifade etme, gazete çıkarma gibi çeşitli gereklilikler tamamlayıcı unsur olarak kullanılır.

4. Bu öğrencilerin (öğretmen ve velilerin de) en önemli hedefi, bütün çalışmalarında (okulda, evde ve işyerlerinde) mükemmelliğe yönelik, devamlı gelişme göstermeleridir.

Hyde Okulu, 'her çocuk, kendine özgü, mükemmel olabilecek bir potansiyelle dünyaya gelir' temel düşüncesiyle onları eğitir. Bu program, hem bireysel hem de okul

olarak karakter özelliklerini; özellikle cesareti, dürüstlüğü, başkalarına karşı ilgi ve saygıyı, merak ve liderliği geliştirmeyi gerektiren bir eğitim programıdır. Bu programın sonucunda; her öğrenci okul hayatının sonunda programın onlara vermek istediği zihinsel, fiziksel, ruhsal ve duygusal kazanımları gösterebilmişlerdir. Öğrencilerin %90'ının kendilerine olan özsaygıları gelişmiştir. Onların % 100'ü kendini kanıtlamış dört yıllık fakülteleri kazanmıştır. Bu okul, böyle ölçülebilen birçok başarıdan dolayı kalite standardı olarak kabul edilmiştir (Huitt 2004).

2.9.15. City Montessori Okulu (City Montessori School)

The City Montessori School (CMS), 1959'da, Hindistan'ın Lucknow bölgesinde, genç ve ileri görüşlü RM. Jagdish Gandhi ve esi çocuk psikologu Bharti Gandhi tarafından kurulmuştur. City Montessori School tarafından savunulan evrensel değerlerin öğretimi, çocuğun doğuştan var olan ruhsal kapasitesini içeren bir konsept ile başlar. Bu çocuk aktivitelerinin bütünü akademik, fiziksel ve ya sosyal olabilmesi için ruhsal bir temel oluşturur. City Montessori School'da üzerinde durulan bazı değerler güvenilirlik, şefkât, alçak gönüllülük, cesaret, kibarlık ve saygıdır (Huitt 2004).

2.10. SEVGİ ve DUYGU DEĞERİ

Araştırmaya konu olan değer, sevgi ve duygu değeridir. Sevgi ve duygu sürdürülebilir, bütüncü bir değerlerdir. Bu değerlerin içselleştirilmesi nitelikli bir yaşam için son derece önemlidir. Empati kuran, kendini tanıyan, yeteneklerini bilen, eleştiriye açık, hoşgörülü, sürekli gelişim ve değişimi benimseyen, kendini gerçekleştirme çabasına giren, üreten ve paylaşımcı bireyler sevgi ve duygu değerlerine sahip bireylerdir.

Sürdürülebilir değerleri diğerlerinden ayıklayarak sunmak eğitimin işlevleri arasında olmalıdır (Doğan 2007: 632). Sevginin ve duygunun etkin olduğu eğitim-öğretim ortamları olumlu bir iklime sahiptir. Sönmez (1987) "Eğitim Ortamında Sevgi" adlı makalesinde ipucu, dönüt, düzeltme, pekiştirici ve sevginin işe koşulduğu eğitim durumundaki öğrenci erişiminin üç yıl boyunca, ipucu, dönüt, düzeltme, pekiştirici ve biçimlendirme-yetiştirmeye yönelik değerlendirme ile yalnız ipucu, dönüt, düzeltme ve pekiştiricinin kullanıldığı grupların erişimlerinden anlamlı derecede yüksek bulmuştur.

Sevgi ve duygu değerinin eğitimdeki önemi bilimsel olarak ortaya çıkarılmıştır. Sönmez çalışmasında sevgiyi şöyle izah etmiştir:

1. Sevgi duygu ve düşüncelerin paylaşılmasıdır.
2. Sevgi hoşgörüdür, fakat vurdumduymazlık, boş vermek değildir.
3. Sevgi, kişinin kendini tanmasına ve yeteneklerini geliştirmesine yardım etmektir.
4. Sevgi saydam olmaktır.
5. Sevgi, insanın en önemli gereksinimlerinden biridir.
6. Sevgi merkeze hiçbir varlığı koymama, bencil olmama, her varlığın birbirleriyle ilişkisini belirleyip, bu ilişkileri tutarlıya doğru geliştirme, sorunların çözümünde kubaşık çalışmadır.
7. Sevgi, tutarlı bilgiye dayalı, çoğulcu demokratik özgür bir ortamda boy verip gelişir.
8. Sevgi, bilgi, beceri ve duygunun incelmesi, tutarlı olması ve zenginleşmesidir.

Sevgi, sevinç, mutluluk gibi duyguları yaşama olanakları verilmemiş çocuklar, fiziksel, bilişsel ve toplumsal bakımdan sağlıklı gelişemez, hareket, dil ve duyuşsal becerilerinde olası gecikmelerle karşılaşırlar. Günlük yaşamında sevgi, duygu ve ilgiden yoksun bırakılmış küçük çocuklarda kişiler arası ilişkilerde sıkıntı çeker, başkalarından çekinme, saldırganlık, düşmanlık gibi uygun olmayan toplumsal eğilimler gösterebilirler. Çocuklardaki bireysel farklılıklar, değişen yaşam deneyimleri ve yetişme biçimleri ile birlikte, duygusal etkileşimlerinin niteliğini de belirleyici öğelerdir (Ulusoy 2005).

Değerlerin kazanımı üzerine dünyada birçok eğitim programı hazırlanmıştır. Bunlardan biri olan, June Outon tarafından İngiltere' de geliştirilmiş, Türkiye'de Karşılıksız Hizmet Vakfı tarafından Türkçeye çevrilmiş, çocuklarda doğuştan var olan nitelikleri, insanî mükemmelliğe erişmeleri ve insanın var oluşunun anlamını tamama erdirmeleri amacıyla hazırlanan İnsanî Değerler Eğitimi Programı beş evrensel değer üzerine kuruludur. Bunların başında sevgi değeri gelir daha sonra hakikat, i huzur, doğru davranış ve şiddetten kaçınma bulunmaktadır. Programda sevgi değeri şu şekilde izah edilmiştir:

"Sevgi: İDE programında, bir duyu olarak değil de kalbin bir genişlemesi olarak görülür. Sevgi tüm evreni bir arada tutan en yüce değerdir. Sevgiyle yaşamak, herkese karşı merhametli olmak demektir. Hepimiz açılabilir ve sevginin içimizden akarak dışarıya, dünyaya neşrolmasını sağlayabiliriz. Burada çekicilik ve hoşlanmanın çok ötesinde bir şeyden bahsediyoruz: Saf, verici, bencil olmayan, koşulsuz sevgiden, biri ile diğeri arasında akan bir güçten bahsediyoruz (Dilmaç 1999: 36).

Sevgi ilgi demektir, hoşgörü demektir, duygu demektir. Sevgi karşının hakkına saygı göstermek ve korumak demektir. Sevgi tahammül göstermek demektir. Sevgi, kişinin kendisini aşması, doğaya, çevreye, tüm canlılara karşı duyarlı ve sorumlu olması demektir. Sevgi onarır, korur, geliştirir, sevgisizlik ise yıpratır, yok eder (Özmen 1999: 195). Sevgi gönülde duyulan, insana huzur veren bir duygudur. Sorumlu çabayla eyleme dönüşen bir değerdir. İnsana güç veren bir enerjidir. Sevgi bir alışveriştir, vereni de alanı da zenginleştirir, mutlu eder (Yıldırım 2004: 37). Sevginin bağlayıcı, geliştirici ve yaşatıcı bu özellikleri eğitimde bilinçle kullanılması eğitimin kalitesini arttıracaktır. Bir öğrencinin öğretmeni, dersin işleniş iklimini sevmesi derste başarılı olmasını kolaylaştıran bir etken olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda sevginin getirdiği koşulsuz kabulle kurulan öğretmen-öğrenci ilişkileri öğrencinin kişilik ve sosyal gelişiminde de olumlu bir güçtür. İçinde sevgi olmayan öğrenme süreklilik arz etmez.

Sevgiye eleştirel ve bilinçli sıfatlarıyla yaklaşan Ergen bütün düzen ve sistemlerin kalıcılığını böyle bir değere bağlamaktadır:

"Öyle bir değer yargısı var ki; o ideolojiler üstüdür ve sadece o merkezden, idrak edilebilen istisnasız her şey sorgulanabilir. Ve de o merkezden eleştirel yaklaşıldığında, sorgulandığında doğrudan ve gerçekten, bizzat insana ve insan onuruna hizmet etmek mümkün olur. Evet, işte o merkez Sevgidir. İstisnasız her insanın ihtiyaç duyduğu ve kayıtsız şartsız her insanın hak ettiği güven, saygı, şefkât, dayanışma, huzur içerisinde bir hayat, sadece ve ancak Sevgi ile mümkündür. Amacı insanın bu asli ihtiyacına cevap veremeyen bütün düzen ve sistemler geçici ve yok olmaya mahkûmdur ve sadece belli bir dönem hâkim olan ideoloji olmaktan öte gidemezler (Ergen 2006:145)."

Sevgi aynı zamanda psikolojik bir ihtiyaçtır. İnsanlar fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayarak hayatta kalırlar. Fizyolojik ihtiyaçlar açlık susuzluk, nefes alma barınma, cinselliktir. Psikolojik ihtiyaçlar ise sevgi, güven, saygınlık, ait olma, başarı ve kabul türünden ihtiyaçlardır. Psikolojik ihtiyaçlar nefes alma gibi, yemek yeme, su içme gibi acil ve somut değildir fakat yeterince ve gereği gibi karşılanmadıkları takdirde kişinin yıkımıyla sonuçlanır. Sevgi bu anlamda diğer değerlerin özünü oluşturan temel değerdir. Sevgi ihtiyacının karşılanması uzun vadede nefes almak kadar gereklidir. Sevgi görmeyen insanlar acı çekerler ve çektirirler. Bu durumda pek çok istenmedik, disipline aykırı davranış sergilerler. Yörükoğlu'nun (1998: 172) şu ifadeleri görüşün doğruluğuna destek olmaktadır:

"Çocuğun yetiştirilmesi her şeyden önce temel ruhsal gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır. Bunlar üç ana başlık altında toplanabilir. Sevgi, disiplin ve özgürlük. Bu üç ana kavram birbiriyle sıkı sıkıya ilişkilidir."

Sevgi, bilgi ve özgürlük yaşanarak öğrenilir; yaşanmadan bunlar yalnız bilinir; fakat uygulanamaz. Oysa çağlar boyunca okul sistemlerinde sevgiye istedik düzeyde yer verilmemiştir (Sönmez 2003: 40). Bu haklı sitemler son zamanlarda dikkate alınır olmuştur. Değerler eğitimi, sevgi eğitimi, hoşgörü eğitimi türünden akademik çalışmalar artmaktadır.

Dünyada yaşanan şiddet olayları, küreselleşmenin sınırları kaldırmasıyla farklı kültürlerle hoşgörü gösterme gerekliliği, tüketimin artması ve geçici hazlara olan ilgi insanların mânevi değerlere olan ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Tüm değerlerin özü sevgi olduğuna göre sevginin eğitimde, siyasette, ekonomide işe koşulması gerekli bir çözüm unsurudur. "Sevgi gelince tüm eksiklikler biter" diyen Yunus Emre'nin sözü bu bağlamda en özetleyici ifadedir.

2. 11. TÜRKÇE DERSİ VE DEĞERLER

Değerler eğitimi karakter eğitimi adı altında otuz yılı aşkın bir süredir dünyanın çeşitli ülkelerinde programlarda yerini almaktadır. Karakter eğitimine gerek duyulmasının çeşitli sebepleri mevcuttur. Karatay (2011: 1403), Doğu Avrupa'nın (1990'lı yıllarda) dağılması çok uluslu devlet yapısını bir arada tutmak için farklı kültürlerden gelen insanları ortak değerler etrafında yetiştirme ihtiyacını doğurmuştur. Peki, bu gibi bir etkide kalmamış ulusların bugün değer eğitimi ihtiyacı duymasının sebebi ne olabilir? İletişimin müthiş bir süratle sağlandığı günümüz dünyasında, yaşanan olumlu yahut olumsuz bir olay beklenmedik bir hızla dünyanın bir ucuna ulaşmakta ve ulaştığı toplumları etkileyebilmektedir. Ülkelerin bu etkileşiminin sınırlandırılması günümüz şartlarında mümkün değildir. Bu sebeple de her konuda olduğu gibi değer konusunda da aynı etkileşimi görmek şaşırtıcı değildir.

Türkçe dersi ele aldığı konular, ele aldığı konuları işleyiş şekli ve kullandığı yöntemler sebebiyle sosyal yönü ağır basan bir derstir. Türkçe dersi, metinler vasıtasıyla, dilin güzel örnekleriyle öğrencilerin kazanımları gerçekleştirmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Karatay (2011: 1403), her dersin kendine özgü öğretmeyi hedeflediği konu alanı olmakla birlikte özellikle Türkçe dersleri edebi metin temelli işlendiği için karakter eğitimi, değer aktarımı yöntemlerinden ahlaki muhakeme ve değer analizi yöntemlerinin kullanımı için son derece elverişlidir. Daha önce belirtildiği üzere bu yöntemleri uygulamak için örnek durum ve olaylara ihtiyaç vardır. Bunların en güzel örneklerinin edebi eserlerde bulunması son yıllarda edebiyat temelli karakter eğitimi anlayışını yaygınlaştırmıştır. Bireye örnek göstererek sunulan durumlar kuşkusuz karar vermesini kolaylaştıracaktır. Öğrencilere yapılan sözlü uyarıların ve telkinlerin bireyi yönlendirmede kalıcı bir etki yaptığını düşünmek çok da doğru olmayacaktır. Bu yönüyle de Türkçe dersi yardımcı öğeleriyle değerler eğitimi konusunda işe koşulabilecek bir sisteme sahiptir denebilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık

hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (Karagöz, 2009: 22).

Etkili bir değer eğitiminin gerçekleşmesi için okul, öğrencilere temel değerleri anlaması, bu değerleri benimsemesi ve kendi yaşamında uygulamasına yardım etmelidir.

Türkçe dersi de gerek değer eğitimi için gerekli olan iletişim sürecini gerçekleştirme, gerek dersin içerik özellikleri, gerekse Türkçe kitaplarında yer alan ve Türkçe öğretiminin bir aracı olan metinler bakımından değer eğitimi için gereği ve önemi yadsınamaz bir ders olma özelliği taşımaktadır (Belet ve Deveci, 2008: 4).

Değerlerin nesilden nesile aktarılmasında edebi eserler rol üstlenebilir. Edebi eserlerin araç olarak kullanıldığı Türkçe dersleri, öğrencilere değer aktarımında da bir işlev üstlenmektedir (Taflan ve diğerleri, 2009: 110).

Türkçe dersi, bireylere öğrenme alanları (okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dil bilgisi) ile ilgili kazanımların yanında, temel insanî değerleri de kazandırmayı hedeflemektedir. Türk Millî Eğitimi, millî ve manevî değerleri benimseyen, bu değerleri yaşantı hâline getiren sağlıklı bir nesil yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Türkçe eğitiminde, değerlerin kazandırılması konusu önem arz etmektedir. Türkçe dersinde değerler, öğrencilere metinler yoluyla kazandırılır. Metinlerde bulunan kelime, kelime grupları ve cümlelerden yola çıkarak değerler kazandırılır. Değer öğretimi yapılırken, yalnızca ders kitaplarında var olan değerlerle yetinilmemelidir. Türkçe öğretmeni, uyarlayıcı öğretmen niteliğine bürünüp, gözlem yaparak eksikliğini tespit ettiği değerleri öğrencilere kazandırmalıdır (Karagöz, 2009: 8).

İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) öğretim programında, değerlerle ilgili olarak genel amaçları arasında:

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
3. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
4. Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır, ifadeleri geçmektedir (MEB, 2006: 4).

“Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında metinlerin özellikleri belirtilirken metinlerde verilmesi gereken değerler genel olarak şu şekilde ifade bulmuştur:

1. Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
2. Metinlerde siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
3. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
4. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
5. Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
6. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır (MEB, 2006: 56).

Bu değerlerin benzerleri Türkçe dersi için takip edilmesi uygun görülen dinleme ve izleme materyalleri için de geçerlidir. Türkçe dersi öğretim programında yer alan ara disiplin alan kazanımlarında değerler şu şekilde yer bulmuştur:

Bilgi-iletişim teknolojisi ile buna bağlı olarak toplumsal-siyasal alandaki değişimler ve kültürel alanda gündeme gelen yeni değerler, bireylerin ihtiyaçlarının değişmesine yol açmıştır. Bu noktada, en etkin öğrenmenin nasıl oluştuğuyla ilgili ortaya atılan öğrenme yaklaşımları üzerindeki bilimsel araştırma verileri, eğitim sistemlerinin de buna uygun olarak yeniden yapılandırılmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu bağlamda, eğitim sistemlerinin; değer eğitimi, sürekli gelişmeyi, bilgi değişimini ve yaratıcılık eğitimi içerecek şekilde düzenlenmesine ihtiyaç vardır (Çepni ve diğerleri, 2003: 24).

Gerçek yaşamda var olan unsurlar, yüzyıllar boyunca edebî eserlerde sözlü ve yazılı edebiyat aracılığıyla kültürümüz ve öz değerlerimiz biçiminde varlığını sürdürür. Bu noktada edebî eserler, bir yandan değerleri koruyucu ve gelecek nesillere aktaran bir işlev üstlenirken diğer yandan aynı değerleri okuyucusuna kazandıran bir işlev üstlenmiş olur (Taflan ve diğerleri, 2009: 114). Edebî eserler kalıcılığı sağlama özelliğinin yanında değer taşıyıcılığı görevini de üstlenmiştir. Bir nevi öğretmen rolüne

bürünen eserler hem estetik bakış kazandırmakta hem de bireylerin kazanmaları amaçlanan değerleri bünyelerinde barındırarak aktarıcı konumuna geçmektedir.

Ahlak ve karakter eğitimiyle ilgili birçok çalışması bulunan Kanad (1951), Cumhuriyetin ilk yıllarında “Okullar hangi özellikte insanlar yetiştirilmelidir? Okulların temel hedefi ne olmalıdır?” sorularını sormuş ve cevap olarak, “Biz okullardan çıkacak kuşağın onur sahibi olmasını, adil, cesur, görev bilinci yüksek ve namuslu olmasını kısaca ahlaki karakterli olmasını istiyoruz.” demiştir. Toplumun iyiliğine ve esenliğine yönelik davranışlar kazandırma gibi temel bir amaçla hareket eden eğitim kurumlarının görevlerinden biri geçmişte olduğu gibi günümüzde de değer eğitimidir (Akbaş, 2008: 10).

Bireye değerlerin kazandırılması konusunda Türkçe dersine de iş düşmektedir. Hatta Türkçe dersi bilinç oluşturma açısından pek çok materyali bünyesinde bulundurması açısından önem sırasında başta gelmektedir.

Türkçe programında değerler konusuna örtük olarak yer verilmiştir. Değerler, sistemli bir şekilde verilmemiş, ayrı başlık altında ele alınmamıştır (Şen, 2007: 43). Türkçe dersi değer eğitimi örtük olarak işe koşulan bir kaynak olma özelliği taşır. Değer eğitiminin öğrenciye dolaylı yolla mı yoksa doğrudan mı sunulması gerekliliği tartışılan bir konudur. Türkçe eğitiminde birincil kaynaklar olarak kullanılan ders kitaplarının Türkçe eğitimi açısından taşıdığı nitelikler çok önemlidir. Doğru şekilde hazırlanmış bir ders kitabının pek çok değeri bireye kazandırabilme ihtimalinin yanında ders kitaplarındaki yer alan bir hata öğrencinin pek çok olumsuz durumla karşı karşıya gelmesine sebep olabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı, Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönergenin 5. maddesine göre ders kitaplarının belirli nitelikleri taşıması gerekmektedir (MEB, 2007). Bu nitelikler incelendiğinde ders kitaplarının aşağıda yer verilen niteliklerinin değer eğitimi ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir:

1. Öğrencileri; millî, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyen; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösteren ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdiren okuma metinlerini içerir.

2. Atatürk İlke ve İnkılâpları ile ilgili konulara, öğretim programlarına ve Kurulca alınan kararlara uygun olur.
3. Demokrasi ve insan hakları ile kültürel ve evrensel değerlere katkı sağlar.
4. Bilginin nasıl üretileceğine ilişkin vurgu yapar.
5. Türk toplumunun sosyal, ahlâki, kültürel ve tarihî değerlerini geliştirerek yaşatır.
6. Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir.
7. Kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurları taşımaz.
8. Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve gereksinimlerini göz önünde bulundurur (Belet ve Deveci, 2008: 3).

Öğrenciler, bilgileri zihinlerinde yapılandırır. Bilgileri değer olarak benimserler ve davranışa dönüştürürler. Öğrencilere davranış ve değer kazandırılmasında hazırlanan Türkçe ders kitaplarının önemli bir yeri vardır. Bununla birlikte dünyada meydana gelen değişimler, yaşanan olumsuz olaylar değerlere olan ihtiyacı ortaya koymuş, yeniden insana dönülmesini gerekli kılmıştır (Karagöz, 2009: 1).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın amacına ulaşabilmesi için kullanılan araştırma modeli, araştırma için seçilen evren ile verilerin toplanması ve analizi süreci hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki sevgi ve duygular temalarının değerler eğitimine uygunluğunu incelemeye yönelik olarak gerçekleştirilen bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, "geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2002: 77)."Verilerin çözümlenmesinde tümevarım analiz yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmada, Doku Yayınları'na ait kitap 1. kitap; MEB Yayınları'na ait kitap 2. Kitap olarak adlandırılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Tezin evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde okutulmakta olan 2652 sayılı Tebliğler Dergisi'nden seçilen Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 25.12.2008 tarih ve 239 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Doku Yayınlarına ait 6.sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı sevgi ve duygular teması ile Millî Eğitim Bakanlığına Yayınlarına ait 6.sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı sevgi ve duygular teması oluşturmaktadır.

Evrenin tamamına ulaşıldığı için örneklem yoluna gidilmemiştir.

Tablo 3.1: Araştırmanın Evrenini Oluşturan Kitaplar

Kitabın Adı	Kitabın Yazarları	Kitabın Yayınevi
İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı	Editör:Yrd.Doç.Dr.Kemalettin DENİZ Dr. Nurcan ATEŞOK DEVECİ Sonay OSMANAĞAOĞLU Murat CEYLAN Hafize Nur ENSARİ Emel TOKER Banu ÖZDEMİR	Milli Eğitim Yayınları
İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı	Editör:Ergun ERCAN Münevver OĞAN Saim Başak BİLGİN Göksan BAYİS Banu KOÇ Zuel OKUMUŞ	Doku Yayınları

3.3. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Çalışmanın altyapısını ve kavramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla konu alanıyla ilgili kitaplar, makaleler, bildiriler, tezler, Millî Eğitim Şûra Kararları, yeni Türkçe dersi ve ilköğretim ikinci kademe derslerine ait öğretim programları, genel ağ taranmış, ilgili yerler fişleme yoluyla işaretlenmiş, değerlendirilmiş ve anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde birleştirilmiştir.

Araştırmada, iki farklı yayınevine ait, öğrenci ders ve öğrenci çalışma kitabını da içeren 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında yer alan sevgi ve duygular

temalarının hedef, kazanım ve etkinlikler bakımından değerler eğitimine uygunluğu incelenmiştir.

Sevgi ve Duygular temalarında değerleri kazandırmaya yönelik eğitim-öğretim durumları öğretmen kılavuz kitabında yer alan etkinlikler ile yapılmaktadır. Etkinlikler hazırlık, metni anlama ve çözümleme, yazma, konuşma, dinleme ve okuma başlıkları altında çalışmaya dâhil edilmiştir. Dil bilgisi ve tür çalışmaları çalışmaya dâhil edilmemiştir. Sevgi ve Duygular temalarının değerler eğitimine uygunluğunu belirlemek amacıyla öğrenci çalışma kitaplarını da içeren öğretmen kılavuz kitaplarındaki etkinlik ve bunlara bağlı ek etkinlikler, sorular ve yönergeler tek tek ele alınmıştır. Etkinlikler dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinlikler ile değer kazanımına dönük etkinlikler olarak sınıflandırılmıştır.

Metinden hareketle yapılabilecek, akıl yürütmeden ziyade metni unsurlarına ayırmayı, metindeki kelime ve kelime gruplarını açıklamayı, ezberlemeyi, metinde var olan cevapları bulmayı içeren etkinlikler dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinliklerdir. Bu etkinliklerde yazarın yaşamı, duyguları, görüşleri metindeki olay örgüsü, metnin başlığı, konusu, ana fikri etkinliklerde öğrenciye sorulmakta, öğrencinin var olanı anlaması beklenmektedir.

Öğrencilerin kendi duygu ve düşüncelerinden hareketle cevaplandırabilecekleri veya uygulayabilecekleri etkinlikler değer kazanımına dönük etkinliklerdir. Bu etkinlikler içeriği tahmin etme, gözlemlerini aktarma, empati, yorum, analiz, muhâkeme, farkında olma, ilişki kurma, karar verme ve yaşantı odaklıdır.

Sevgi ve Duygular temalarındaki tüm hedef ve kazanımlar öğrenme alanları göz önünde bulundurularak sevgi ve duygu değerini ifade eden hedef ve kazanımlar ile dil becerilerini ifade eden hedef ve kazanımlar olarak sınıflandırılmıştır.

Araştırma sonucunda bulgular ortaya konmuştur. Elde edilen veriler, değerler eğitimi alanındaki kuramsal bilgiler doğrultusunda yorumlanmış, sonuca bağlanarak öneriler geliştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Bulgular

Bu bölümde, 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki sevgi ve duygular temaları araştırmanın temel amacını belirleyen problem cümlesi ve alt problemleri doğrultusunda incelenmiş ve bulgular belirtilmiştir.

2005 yılında uygulamaya konulan yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı gereği olarak artık öğretmenler günlük plân yapmamakta ve dersleri öğrenci çalışma ve ders kitabını da içeren öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklere göre işlemektedirler. Kısaca Türkçe derslerinin işlenişini Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabındaki etkinlikler yönlendirmektedir. Etkinliklerin niteliği Türkçe dersi hedef ve kazanımlarını öğrenciye kazandırmada büyük bir etkendir.

Türkçe dersi; doğru ve güzel okumayı / yazmayı, etkili dinlemeyi, dil bilgisi kurallarını uygulatmayı ya da etkili konuşmayı amaçlamanın yanında; bireyin millî, ahlaki, sosyal ve evrensel değerlere sahip olmasını da amaçlar. Türkçe dersinin değerlerle ilgili amaçlarını gerçekleştirmede duyuşsal eğitim devreye girer. Duyuşsal eğitimin içinde insana kazandırılmak istenen duygular, tercihler, değerler, ahlaki kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimler, duygulanışlar (Bacanlı1999: vii) yer almaktadır. Diğer eğitim alanlarında olduğu gibi duyuşsal eğitimde hedeflenen amaçlara ulaşmanın temelinde, doğru materyalin doğru zamanda ve doğru yöntemle öğrenciye verilmesi esastır. Kullanılacak bu materyallerin en başında da ders kitapları gelmektedir.

Ders kitapları, eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır ve öğrencilerin dil, zihin gelişimlerini sağlamanın yanı sıra kişiliklerinin de oluşmasında önemli bir rol üstlenir. Anadili öğretiminde okuma, dinleme, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerindeki başarı, büyük oranda ders kitaplarının kalitesi ile doğru orantılıdır. Anadili öğretiminde ve değerlerin aktarımında Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler ön plana çıkmaktadır.

Türkçe dersi öğrenme alanları olan metin çözümlenmeleri, temel dil becerilerinin yanında diğer bir Türkçe dersi görevi olan kültür aktarımı, değer kazanımı ön plâna geçmektedir. Bu görüş esas alınarak, değer kazanımı çerçevesinde araştırmanın evrenini oluşturan her iki kitaptaki sevgi ve duygular temaları etkinlikleri nitelik bakımından incelenmiştir.

Etkinlikler temaların başında belirtilen hedefleri ve kazanımları öğrenciye kazandırma noktasında birer araçtır. Bu bağlamda temaların başındaki hedef ve kazanımlar da öğretilmek istenenleri açıkça belirtecek şekilde net olmalıdır. Öyle ki hedef olarak ortaya konulmayan bir kazanımın gerçekleşmesi de tesadüflere bırakılmış demektir.

Türkçe dersinin genel amaçlarında da atıfta bulunulan değer öğretimi çerçevesinde sevgi ve duygu değerinin 6. Sınıf Türkçe dersinde öğretimi nasıl gerçekleşmektedir sorusu iki Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitap incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sevgi ve duygu değerinin öğretimini ortaya koymak için yöntem, teknik ve eğitim-öğretim durumlarını içeren etkinliklerle kazanımlar ölçüt olarak alınmıştır. Araştırmada her iki öğretmen kılavuz kitabında da sevgi ve duygular temaları ayrı ayrı ele alınmıştır. Doku Yayınlarına ait olan birinci kitapta sevgi temasına ait elde edilen bulgular nitelik ve nicelik yönünden şöyledir:

4.2. Birinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı Sevgi Teması Kazanımlarına Ait Bulgular

İncelenen 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında, sevgi teması çerçevesinde toplam 22 hedef ve 120 kazanım belirtilmiştir. Belirtilen 22 hedef ve 120 kazanım arasında Dinleme/İzleme becerine ait 5 hedef (%22,72) ve 19 kazanım (%15,83), Konuşma becerisine ait 5 hedef (%22,72) ve 30 kazanım (%25), Okuma becerisine ait 5 hedef (%22,72) ve 34 kazanım (%28,33), Yazma becerisine ait 6 hedef (%27,27) ve 34 kazanım (%28,33), Dilbilgisi becerisine ait 1 hedef (%4,54) ve 3 kazanım (%2,5) bulunmaktadır. Hedef ve Kazanımların temel dil becerilerine ve dil bilgisine dağılımı şu şekildedir:

Tablo 4.1: Birinci Kitap Sevgi Teması Hedef ve Kazanımlarının Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı

1.KİTAP, 6. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI SEVGİ TEMASI						
HEDEF VE KAZANIMLARI						
Öğrenme Alanları	Sevgi İfadesine Yer veren Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedeflerin Yüzde Oranları	Sevgi İfadesine Yer Veren Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımların Yüzde Oranları
Dinleme/İzleme	-	5	%22,72	-	19	%15,83
Konuşama	-	5	%22,72	-	30	%25
Okuma	-	5	%22,72	-	34	%28,33
Yazma	-	6	%27,27	-	34	%28,33
Dilbilgisi	-	1	%4,54	-	3	%2,5
Toplam	-	22	%100	-	120	%100

Tablo 4.2: Birinci Kitap Sevgi Teması Dinleme / İzleme Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1.Dinleme/İzleme Kurallarını Uygulama
1.1. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.
1.2. Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.
2.Dinlenen/İzlenen Anlama ve Çözümleme
2.1. Dinlediklerinin/izlediklerinin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2.2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
2.3. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
2.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.
2.5. Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
2.6. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorular oluşturur.
2.7. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
2.8. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
2.9. İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.

2.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin başlığı/adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
2.11. Görsel, işitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.
2.12. Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
2.13. Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/şairi hakkında bilgi edinir.
3.Dinlediklerini/İzlediklerini Değerlendirme
3.1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
4.Söz Varlığını Zenginleştirme
4.1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
5.Etkili Dinleme/İzleme Alışkanlığı Kazanma
5.1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.
5.2. Kaset, CD, film ve kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.

Tablo 4.3: Birinci Kitap Sevgi Teması Konuşma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1.Konuşma Kurallarını Uygulama
1.1. Konuşmaya uygun ifadelerle başlar
1.2. Konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
1.3. Konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
1.4. Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.
1.5. Standart Türkçe ile konuşur.
1.6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır
1.7. Konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanır.
1.8. Bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.
1.9. Olayları, bilgileri sıraya koyarak anlatır.
2.Sesini ve Beden Dilini Etkili Kullanma

2.1. Kelimeleri doğru telaffuz eder
2.2. Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.
2.3. Konuşurken nefesini ayarlar.
2.4. İşitilebilir bir sesle konuşur.
2.5. Dinleyicilerle göz teması kurar.
3.Hazırlıklı Konuşmalar Yapma
3.1. Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.
3.2. Konuşma metni hazırlar.
3.3. Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.
3.4. Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.
3.5. Konuşmasını bir ana fikir etrafında planlar.
3.6. Ana fikri yardımcı fikirlerle destekler.
3.7. Konunun özelliğine uygun düşünciyi geliştirme yollarını kullanır.
3.8. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
3.9. Konuşma sırasında sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar verir
3.10. Konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.
3.11. Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleri ile sona erdirir.
4.Kendi Konuşmasını Değerlendirme
4.1. Konuşmasını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
4.2. Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.
5.5.Kendini Sözlü Olarak İfade Etme Alışkanlığı Kazanma
5.1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
5.2. Anlamadıklarını ve merak ettiklerini sorar.
5.3. Sorunlarına konuşarak çözüm arar

Tablo 4.4: Birinci Kitap Sevgi Teması Okuma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1.Okuma Kurallarını Uygulama
1.1. Sesini ve beden dilini etkili kullanır.
1.2. Okuma yöntem ve tekniklerini kullanır.
1.3. Akıcı biçimde okur.
1.4. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
1.5. Sözün ezgisine dikkat ederek okur.
2.Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme
2.1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2.2. Metindeki anahtar kelimeleri belirler.
2.3. Metindeki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder.
2.4. Metindeki amaç-sonuç ilişkilerini fark eder.
2.5. Okuduklarındaki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
2.6. Metne ilişkin sorulara cevap verir.
2.7. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrar.
2.8. Metnin planını kavrar.
2.9. Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.
2.10. Metnin yazarı veya şairi hakkında bilgi edinir.
2.11. Anlatımın kimin ağzından yapıldığını belirler.
2.12. Olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
2.13. Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.
2.14. Metne ilişkin karşılaştırmalar yapar.
2.15. Kendini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
2.16. Metinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
2.17. Okuduklarını kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
2.18. Metinde yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarının işlevlerini açıklar.
2.19. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
2.20. Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
3.Okuduğu Metni Değerlendirme

3.1. Metni dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3.2. Metni içerik olarak değerlendirir.
4.Söz Varlığını Zenginleştirme
4.1. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
4.2. Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
4.3. Kelimeler arasındaki anlam ilişkisini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
5.Okuma Alışkanlığı Kazanma
5.1. Farklı türlerde metinler okur.
5.2. Okudukları ile ilgili duygu ve düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşır.
5.3. Okuma planı yapar.
5.4. Beğendiği kısa yazıları ezberler.

Tablo 4. 5: Birinci Kitap Sevgi Teması Yazma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Yazma Kurallarını Uygulama
1.1. Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
1.2. Düzgün okunaklı, işlek bitişik eğik yazıyla yazar.
1.3. Elektronik ortamlardaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar.
1.4. Tekrara düşmeden yazar.
1.5. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.
1.6. Standart Türkçe ile yazar.
1.7. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
1.8. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
2. Planlı Yazma
2.1. Yazacaklarının taslağını oluşturur.
2.2. Yazısını bir ana fikir etrafında planlar
2.3. Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.
2.4. Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.
2.5. Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.

2.6. Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
2.7. Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
2.8. Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.
2.9. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
2.10. Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
3. Farklı Türlerde Metinler Yazma
3.1. Olay yazıları yazar.
3.2. Düşünce yazıları yazar.
3.3 Şiir yazar.
3.4. Bildirme yazıları yazar.
4.Kendi Yazdıklarını Değerlendirme
4.1. Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
4.2. Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
4.3. Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.
5.Kendini Yazılı Olarak İfade Etme Alışkanlığı Kazanma
5.1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
5.2. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
5.3. Beğendiği sözleri, metinleri ve şiirleri derler.
5.4. Yazdıklarını başkalarıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alır.
5.5. Yazdıklarından arşiv oluşturur.
5.6. Şiir defteri tutar.
5.7. İlgi alanına göre yazar.
6.Yazım ve Noktalama Kurallarını Uygulama
6.1. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.
6.2. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.

Tablo 4.6: Birinci Kitap Sevgi Teması Dil Bilgisi Becerisi Hedef ve Kazanımları.

2. Kelime Türleriyle İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama
2.1. Edat, bağlaç, ünlemlerin işlevlerini ve cümleye kazandırdıkları anlam özelliklerini kavrar, bu kelimeleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
2.2. Sıfat tamlamalarının kuruluş anlam ve özelliklerini kavrar.
2.3. Kelimeleri cümlede farklı görevde kullanır.

Birinci kitap, 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabındaki sevgi temasında yer alan 22 hedef okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dilbilgisi becerisini esas almaktadır. Sevgi değerine doğrudan atıfta bulunan, sevgi değerinin kazanımını ifade eden bir hedef yazılmamıştır. Aynı şekilde 120 kazanımın tamamı da yine dil becerilerini ifade edecek şekilde düzenlenmiştir. Kazanımların içinde de sevgi değerine dönük bir ifade yer almamaktadır. Türk milli eğitim sisteminin genel amaçlarında ve Türkçe dersinin genel amaçlarında belirtilen değer kazanımını öngören ifadeler, uygulamaya doğru giden daha alt hedeflerde kendine yer bulamamaktadır.

4.3. Birinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı Sevgi Teması Etkinliklerine Ait Bulgular

Birinci kitaba ait sevgi temasındaki etkinliklerin metinlere göre dağılımı şöyledir:

Temada toplam 106 etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin 37 tanesi(%34,90) değer kazanımını esas alırken, 69 etkinlik (%65,09) dil ve metin merkezlidir. Temada bulunan metinlere ait etkinlikler incelendiğinde; Temaya Hazırlık bölümünde değer kazanımına dönük 2 etkinlik (%1,88), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 3 etkinlik (%2,83), Yurt Sevgisi metninde değer kazanımına dönük 13 etkinlik (%12,26), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 15 etkinlik (%14,15), Anne Sevgisi metninde değer kazanımına dönük 6 etkinlik(%5,66), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 18 etkinlik(%16,98), Dilim Dilim Güzel Dilim metninde değer kazanımına dönük 7 etkinlik (%6,60), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 12 etkinlik (%11,32), Ev Sevgisi metninde değer kazanımına dönük 9 etkinlik (%8,49), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 21 etkinlik (%19,81) bulunmaktadır.

Tablo 4.7: Birinci Kitap Sevgi Teması Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı

1.KİTAP, 6. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI SEVGİ TEMASI ETKİNLİKLERİ					
Metin Adı	Alt Teması	Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler	Değer Kazanımına Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranları	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranları
Temaya Hazırlık	-	2	% 1,88	3	% 2,83
Yurt Sevgisi	Vatan Sevgisi	13	% 12,26	15	% 14,15
Anne Sevgisi	Anne Sevgisi	6	% 5,66	18	% 16,98
Dilim Dilim Güzel Dilim	Dil Sevgisi	7	% 6,60	12	% 11,32
Ev Sevgisi	Ev Sevgisi	9	% 8,49	21	% 19,81
Toplam		37	% 34,90	69	% 65,09

Temaya Hazırlık

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler:

1. Öğrencileri işlenecek metinlere hazırlamak amacıyla onlara aşağıdaki soruları yöneltiniz. Okumaktan hoşlandığınız kitap türü hangisidir? Bunlardan birkaçını sınıfa getiriniz.(Temaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 232)
2. Bir kütüphane kuracak olsaydınız en çok kimler için kitap seçerdiniz? Niçin? (Temaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 232)
3. Bir iş yeriniz olsaydı adını ne koyardınız? Neden? (Temaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 232)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Dergi ve gazetelerden çeşitli ev resimleri keserek bir albüm hazırlama(Temaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 232).

2. Sınıfta bir televizyon programı hazırlayarak dil kirliliği üzerine bir tartışma sunma(Temaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 232).

Yurt Sevgisi Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilere "heyecan" kelimesinin anlamını sorunuz. Metinden hareketle bu kelimenin anlamını buldurunuz. Öğrencilerden metindeki diğer kelimelerin anlamlarını bulmalarını isteyiniz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:238).
2. Öğrencilere "Metnin anahtar kelimeleri hangileridir?" sorusunu sorup bunları buldurunuz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:238).
3. Mektup kime, niçin yazılmıştır? .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:239).
4. Enrico'nun babasına göre insan yurdunu niçin sever? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:239).
5. Enrico'nun babası yurt sevgisinin hangi olaylarda daha iyi anlaşıldığını düşünmektedir? Açıklayınız. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:239).
6. Enrico'nun babası, bayrak ile yurt sevgisi arasında nasıl bir ilişki kurmuştur? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:239).
7. Öğrencilere "Babası Enrico'ya nasıl hitap etmiştir? Bu hitap mektubun hangi bölümündedir?" Mektubun yazılış amacının açıklandığı bölüm hangisidir? Mektup nasıl bitmiştir?" sorularını sorunuz. Tür ve planla ilgili özellikleri kavratınız. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:239).
8. Öğrencilere "Yazdığı mektuptaki ipuçlarını kullanırsak Enrico'nun babasının nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu düşünebiliriz?" sorusunu sorarak onları bu konuda konuşturunuz (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:239).
9. Okuduğunuz metnin yazarı Edmondo De Amisis kimdir?" sorusuyla öğrencileri, yazar hakkında bilgi edinmeye yönlendiriniz(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:239).

10. Öğrencilere "Mektubun yazıldığı Enrico, sizce kaç yaşlarındadır?" sorusunu sorunuz. Onların tahminlerini aldıktan sonra "Sizce bu mektup küçük bir çocuğun anlayabilmesine uygun mudur? Niçin?" sorularını sorup görüşlerini ifade ettiriniz(Okuduğunu Değerlendirme, Ö.K.K. Sayfa:239).
11. Öğrencilere, mektupta sözü edilen "Sardunyalı Küçük Trampetçi" hikâyesinin konusunun ne olabileceğini sorarak onlarda merak uyandırmaya çalışınız bunu ancak Çocuk Kalbi adlı eseri okuduklarında öğrenebileceklerini söyleyerek bu kitabı okutunuz.(Okuma Alışkanlığı Kazanma, Ö.K.K. Sayfa :239)
12. Öğrencilere, vatan savunması konusunda konuşacaklarını söyleyip vatan kelimesinin kendilerine çağrıştırdığı kelimeleri yazmalarını söyleyiniz(Konuşma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa :240)
13. Öğrencilere "Bir zaman makineniz olsaydı tarihimizdeki hangi olaya tanıklık etmeyi isterdiniz?" sorusunu sorarak görüş, düşünce ve hayallerini anlattırınız.(Konuşma Alışkanlığı Kazanma, Ö.K.K. Sayfa :240)
14. Öğrencilerden kendi mektupları ile Enrico'nun babasının yazdığı mektubu karşılaştırmalarını ve iki yazı arasındaki benzerlikler ile farklılıkları tespit etmelerini, bunu da çizelgeye yazmalarını isteyiniz(Yazdıklarını Değerlendirme, Ö.K.K. Sayfa:242)
15. Öğrencilere "Mektupları saklamanın ne gibi yararları olabilir? Ünlü kişilerin yazdıkları mektupları okumak kişiye neler kazandırabilir?" sorularını sorunuz. Bu konudaki görüşlerini aktarmalarına imkân sağlayınız. Arkadaşlarıyla ve yakın çevreleriyle yaptıkları mektuplaşmaları saklayarak bir arşiv oluşturmalarını isteyiniz(Yazma Alışkanlığı Kazanma, Ö.K.K. Sayfa:242)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerden çeşitli kitaplardan asker mektupları bulup sınıfa getirmelerini isteyiniz. (Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:237).

2. Öğrencilere savaş fotoğrafları, resimleri derlemelerini söyleyiniz. (Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:237).
3. Öğrencilerden Kurtuluş Savaşı'ndaki çocuk kahramanlarla ilgili anılar, hikâyeler derleyip getirmelerini isteyiniz. (Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:237).
4. Kurtuluş Savaşı yıllarında işgal edilen bölgelerin nasıl savunulduğunu araştırmalarını isteyiniz. (Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:237).
5. Öğrencilere "Yaşadığımız yerden uzak bir yere gittiniz mi ya da yurt dışına çıktınız mı? Buralarda bulunduğunuz zaman memleketinizi özlediniz mi? Niçin?" sorularını sorunuz. (Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:237).
6. Öğrencilere "Yurdunuzu niçin seversiniz?" sorusunu sorarak bu konudaki duygu ve düşüncelerini anlatmalarını sağlayınız(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:237).
7. Öğrencilere "Sizce vatan nedir?" sorusunu sorarak bunu bir varlıkla sembolize etmelerini söyleyiniz. Onlardan vatani anlatmak için niçin bu varlığı seçtiğini (Örneğin, bence vatan oturduğum evdir çünkü bu sayede sığınacak, kendimi koruyacak bir yer buluyorum.) anlatmalarını isteyiniz(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:237).
8. Tahtaya "yurt, memleket, vatan, ülke, diyar, yöre" kelimelerini yazınız. Öğrencilere bu kelimelerin ortak ve farklı yönlerini belirlemelerini isteyiniz(Söz Varlığını Zenginleştirme, Ö.K.K. Sayfa: 239)
9. Öğrencilere, sınıfa getirdikleri çocuk kahramanlarla ilgili yazıları okutunuz. Onlara "Vatan niçin savunulur?" sorusunu sorarak okudukları yazılardan anladıklarını beyin fırtınası yoluyla ortaya koymalarını isteyiniz.(Konuşma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa :239)
10. Öğrencilere "yurt sevgisi" konulu bir özel mektup yazacaklarını söyleyiniz. Yazılarının düzgün, güzel, okunaklı olmasını, kâğıt ve sayfa düzeni kurallarına uygun düzenlenmesini isteyiniz.(Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:241)
11. Öğrencilerden yazılarında yurt sevgisini tanımlamalarını, bununla ilgili örnekler vermelerini, yurt sevgisini anlatmak için benzetmelerden yararlanmalarını isteyiniz. Konuya uygun düşen atasözü, özdeyişlerden de yararlanarak hem anlatımlarını zenginleştirebileceklerini hem de bunların tanıklığına başvurabileceklerini belirtiniz.(Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:241)

12. Enrico'nun babası, bu kendi oğlu bile olsa, savaş alanlarından kaçanlar için neler düşünmektedir? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:239).
13. Öğrencilere "Kurtuluş Savaşı yıllarında işgal edilen bölgelerden birinde yaşadığınızı düşününüz. Vatan savunmasına nasıl katkıda bulunurdunuz?" diyerek onlardan bu konuda konuşmalarını isteyiniz. Öğrencilere araştırma sonuçlarından yararlanarak bir konuşma metni hazırlamalarını söyleyiniz(Sözlü Anlatım, Ö.K.K. Sayfa:240)

Anne Sevgisi Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Sizce annelik kavramı sadece insanlar için mi geçerlidir? Hayvanlarda da "annelik" içgüdüsünün olduğuna inanıyor musunuz?" sorularını sorarak onları işleyecekleri metne hazırlayınız.(Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 246)
2. Metnin örnek okumasını yapınız. Daha sonra metni uygun yerlerinden bölerek dört öğrenciye okutunuz. Öğrencilerden okurken seslerini, beden dillerini etkili kullanmalarını; noktalama işaretlerine uymalarını, kelimeleri doğru telaffuz etmelerini; doğru yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapmalarını isteyiniz(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:246)
3. Öğrencilere "metinlerle ilişkilendirme" yöntemiyle metni okuyacaklarını söyleyiniz (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:246)

***Metinlerle ilişkilendirme yönteminin uygulanışı:** Metnin sesli okumasını bitirdikten sonra "Anne Sevgisi" metni ile "Akkız Karakız" metninde annelik kavramlarının ele alınışını karşılaştırmak amacıyla işlenişte verilen soruları öğrencilere sorunuz.*

4. "Akkız Karakız" metni ile "Anne Sevgisi" metnini konu bakımından karşılaştırınız. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:247)
5. İki metin arasında, olayın geçtiği yer ve zaman açısından benzerlikler kurulabilir mi? (Okuduğunu Anlama , Ö.K.K. Sayfa:247)

6. "Anne Sevgisi" metni ile "Akkız Karakız" metni arasında annelik kavramının ele alınışı bakımından nasıl bir benzerlik vardır? Her iki metinden örnekler bulunuz. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:247)
7. Öğrencilere "gamze" kelimesinin anlamının ne olduğunu sorunuz ve kelimenin anlamını içinde geçtiği cümleden, paragraftan yararlanarak bulmalarına yardımcı olunuz. Metindeki diğer kelimeler için de aynı yöntemi uygulayarak anlamlarını buldurunuz(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:247)
8. Öğrencilere metnin ilk ve son paragraflarını okutunuz. "Anlatılanlar, kahramanlardan biri tarafından mı aktarılmıştır?" sorusunu sorup metindeki anlatımın üçüncü kişi tarafından yapıldığını buldurunuz(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:247)
9. Öğrencilere metindeki Pervin teyze ile Ayşe'yi kediye duydukları sevgi bakımından karşılaştırmalarını söyleyiniz. "Pervin teyzeyi metinden çıkarırsak olay nasıl değişebilir?" sorusunu sorunuz. Bunu tartışmalarını isteyiniz (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:247)
10. Metinde anlatılan olay nerede geçmektedir? Olayın kahramanları kimlerdir? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)
11. Ayşe, annesinden ne istiyor, annesi bu isteği nasıl karşılıyor? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)
12. Ayşe'nin beğendiği yavru kedi nasıldır (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)
13. Ayşe sütü verince anne kedi ne yapmıştır? Ayşe'yi niçin incelemiştir? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)
14. Pervin teyze kimdir? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)
15. Ayşe'nin kedi yavrusunu alma düşüncesi Pervin teyze tarafından nasıl karşılanıyor? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)
16. Pervin teyze, Ayşe'yi fikrinden caydırmak için nasıl bir yol buluyor? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)

17. Metinde anlatılan olay gerçek midir? Neden(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)
18. Öğrencilere "Metindeki olay nasıl başlamıştır?" sorusunu sorunuz ve onların hikâyenin serim bölümünü bulmalarını sağlayınız. Daha sonra "Hikâyeyi okurken olayların gelişimiyle ilgili neleri merak ettiniz?" sorusuyla da onları hikâyenin düğüm bölümüne ulaştırınız. "Olay, nasıl sonuçlanmıştır?" sorusunu sorup merak unsurlarının çözüme kavuşturulduğu bölümü buldurunuz. Böylece öğrencilere hikâyenin planını kavratınız(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilere anne sevgisi konulu şiir, özlü söz, atasözü ezberlemelerini ve bunları yazma bölümünde kullanacaklarını söyleyiniz. (Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 246)
2. "Evinizde hayvan besliyor musunuz?" sorusunu sorunuz. Olumlu cevap veren öğrencilere hayvanı niçin beslediklerini anlattırınız. Olumsuz cevap veren öğrencilere de "Evinizde hayvan besleme şansınız olsaydı hangi hayvanı, niçin beslediniz?" sorusunu sorup onların da görüşlerini alınız(Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 246).
3. "Annenizi bir çiçekle ifade edecek olsaydınız hangi çiçeği tercih ederdingiz? Annenizi niçin bu çiçekle özdeşleştiriyorsunuz?" sorularını sorup öğrencilerin düşüncelerini alınız(Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 246)
4. "Sizce bir çocuğun annesine duyduğu sevgiyi ve saygıyı en iyi gösterme biçimi ne olabilir?" sorusuyla aile ilişkileri konusuna öğrencilerin dikkatlerini çekiniz(Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 246)
5. Siz, Pervin teyzenin yerinde olsaydınız Ayşe'yi nasıl ikna ederdingiz? Neden(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)
6. Öğrencilere "Anneniz nasıl bir insandır?" sorusunu sorup annelerini tanıtmalarını isteyiniz.(Konuşma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:249)

Dilim Dilim Güzel Dilim Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilere ‘Dilim Dilim Güzel Dilim’ metnini ‘sesli okuma’ yöntemiyle okutunuz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:256)
2. Öğrencilere, metinde anlamlarını bilmedikleri kelime, kelime grubu ve deyimleri belirlemelerini, bunları defterlerine yazıp anlamlarını sözlüklerden öğrenmelerini söyleyiniz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:257)
3. Öğretmen neden dil kirlenmesi konulu bir ödev vermek istiyor (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:257)
4. Onur'un bu ödevi alırken asıl amacı nedir (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:257)
5. Uğradığı iş yeri sahipleri Onur'u nasıl karşılamışlar (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:257)
6. Sizce Onur bu ödevden sonra Türkçeye karşı nasıl bir tavır takınacaktır? Bunu nereden anlıyorsunuz(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:257)
7. Metinde yabancı kelimelerin sıkça kullanılması, hangi örneklerle anlatılmıştır? Siz, bu ödevi yapacak olsaydınız çevrenizden neleri örnekleyebilirdiniz(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:258)
8. "Dilim Dilim Güzel Dilim" metnini okuduktan sonra dilimize bakış açınız değişti mi? Nasıl?" sorularını öğrencilere sorup okuduklarını değerlendirmelerini isteyiniz(Okuduğunu Değerlendirme, Ö.K.K. Sayfa:258)
9. Öğrencilerden dil ile ilgili ezberledikleri kısa yazıları okutunuz. Bunları neden seçtiklerini anlattırınız(Okuma Alışkanlığı Kazanma, Ö.K.K. Sayfa:258)
10. Öğrencilere "Dilimizi doğru kullanmak için bilinçli bir çaba harcıyor musunuz? Sizce bunun nedeni nedir?" sorularını sorunuz. Bu konuda nasıl bir tavırları olduğunu anlattırınız.(Konuşma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:258)

11. Öğrencilerden hazırlık bölümünde verdiğiniz televizyon yayınlarından dil yanlışları derleme ödevini de kullanarak bir konuşma metni hazırlamalarını isteyiniz.(Sözlü Anlatım, Ö.K.K. Sayfa:259)
12. Metin işleme sürecinde yaptırdığınız çalışmalar yoluyla öğrencilerin dilin anlaşma aracı olduğunu fark etmelerini, anlaşmazlıklarda da dili kullanmanın sorunların çözümünü sağladığını kavratınız.(Sözlü Anlatım, Ö.K.K. Sayfa:259)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerden "dil" konulu şiirler bulmalarını ve sınıfa getirmelerini isteyiniz.(Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:256)
2. Öğrencilere dil ile ilgili kısa yazılar ezberlemelerini söyleyiniz. (Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:256)
3. Öğrencilerden televizyon yayınlarını izlemelerini ve bu yayınlardan dilin kötü kullanımına örnekler derlemelerini isteyiniz. (Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:256)
4. Öğrencilere dil konusunda deyimler bulup defterlerine yazmalarını söyleyiniz. (Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:256)
5. Öğrencilere ders kitaplarında verilen özdeyişleri ve atasözünü okutunuz. Bunlarda hangi düşüncelerin dile getirildiğini öğrencilere sorarak onları bu konularda konuşturunuz. Ana diline gereken önemi vermemenin yaratacağı olumsuz sonuçları fark ettiriniz. Dilin kullanımının önemini sezdiriniz. (Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:256)
6. Öğrencilere "Konuşmalarında Türkçe yerine yabancı dillerden alınan kelimeleri sıkça kullanmayı tercih eden insanlar hakkında neler düşünüyorsunuz?" sorusunu sorarak insanların farklı dillere özentilerini nasıl karşıladıklarını ifade ettiriniz. Böyle bir insanla konuşurken neler hissettiklerini anlattırınız. Verilen metindeki yabancı kelimelerin yerine Türkçelerini koymalarını isteyiniz.(Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:256)

7. Sizin yaşadığınız ortamda da dilin doğru kullanılması sorunu var mı? Bu sorunun nasıl aşılabileceğini düşünüyorsunuz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:257)

Ev Sevgisi Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencileri dinleyecekleri metne hazırlamak amacıyla onlara aşağıdaki metni okuyunuz. Onlardan ilgili soruları cevaplandırmalarını isteyiniz.(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:265)

YÜKSEK EVDE OTURANLARIN TÜRKÜSÜ

Evleri yüksek kurdular;

Önlerinde uzun balkon,

Sular aşağıda kaldı,

Aşağıda kaldı ağaçlar...

Evleri yüksek kurdular,

On bin basamak merdiven.

Bakışları uzakta kaldı,

Uzakta kaldı dostluklar...

Evleri yüksek kurdular,

Cama, betona boğdular,

Usumuzdaydı unuttuk;

Topraktan uzakta kaldı,

Toprağa bağlı kalanlar.

Gülten AKIN

2. "Evleri yüksek kurdular." sözünden ne anlıyorsunuz? .(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:266)
3. Evlerin yüksekte olmasıyla dostlukların uzakta kalması arasında nasıl bir ilgi kurdunuz? .(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:266)

4. Toprağa bağı kalanlar nasıl evlerde yaşamak isterler? .(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:266)
5. Sizin yaşadığınız ev, şiirdeki eve benziyor mu? Niçin? .(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:266)
6. Öğrencilere "Ev Sevgisi" metnini "katılımsız dinleme/izleme yöntemini kullanarak dinleyeceklerini söyleyiniz. .(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:266)
7. **Katılımsız dinleme/izleme yönteminin uygulaması:** Öğrencilerden metni dikkatle dinlemelerini ve metnin anahtar kelimelerini belirlemelerini isteyiniz. Anahtar kelimeleri defterlerine yazmalarını söyleyiniz. .(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:266)
8. Metni dinletiniz. Öğrencilere yeterli süre verip metinde akıllarına takılan ya da anlamadıkları konularla ilgili sorular yazmalarını söyleyiniz.(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:266)
9. Öğrencilere dinlerken belirledikleri anahtar kelimelerin hangileri olduğunu sorunuz. Anahtar kelimeleri kullanarak bir şiir yazmalarını isteyiniz (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:266)
10. Baba yurdu ne demektir? (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:266)
11. Gözlerin dünyaya açıldığı evin dış özellikleri nasıl olurmuş? (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:266)
12. Babaları iş yaparken çocuklar ne yaparmış? Bunun amacı nedir? Sizce çocuklarla babaların böyle yardımlaşması sonucunda baba çocuk ilişkilerinde neler gelişir (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
13. Merdiveni tutmaktaki amaç neymiş? (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
14. Yazar, ağaçların, tahtaların, çivilerin, kiremitlerin niçin canlı olduğunu düşünüyor? (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
15. Yazara göre ev sevgisi nedir (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)

16. Öğrencilere "Siz olsaydınız bu metne nasıl bir başlık koyardınız?" sorusunu sorup bunun nedenlerini anlattırınız. (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
17. Öğrencilerden dinledikleri metni özetlemelerini isteyiniz. (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
18. Öğrencilere "Metinden yararlanarak yazarın kişiliğine ilişkin neler söyleyebilirsiniz?" sorusunu sorunuz. Onların metindeki ipucu niteliği taşıyan kelimeleri fark etmelerini sağlayınız (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
19. Öğrencilerden Hüseyin Cahit Yalçın hakkında bilgi toplamalarını isteyiniz(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
20. Öğrencilere "Dinlediğiniz metinde anlayamadığımız kelimeler var mıydı? Bunların metne oranı nedir?" sorularını sorarak dinlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirmelerini isteyiniz(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
21. Öğrencilerin metinle ilgili hazırladıkları soruları birbirine sormalarını sağlayınız. Bu yolla anlamadıklarını sorma becerilerinin gelişmesine yardımcı olunuz(Konuşma Alışkanlığı Kazanma, Ö.K.K. Sayfa:268)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Sınıfa çeşitli ev resimleri getiriniz.(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:265)
2. Öğrencilerden yaşadıkları yörenin mimari özelliklerini gösteren belgesel, film, CD'leri bulup sınıfa getirmelerini isteyiniz. (Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:265)
3. Öğrencilere ailelerini anlatan bir resim yapmalarını söyleyiniz. (Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:265)
4. Öğrencilere "Yaşadığınız evi seviyor musunuz? Niçin?" sorularını sorup evlerine karşı nasıl bir duygu beslediklerini anlattırınız. (Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:265)

5. Sınıfa getirdiğiniz çeşitli ev resimlerini öğrencilere gösteriniz. Resimlerden birini seçtirip bu evlerde insanların nasıl yaşadığını hayal etmelerini isteyiniz. Sınıfta konuyla ilgili bir tartışma başlatınız. Öğrencilerin yaptıkları konuşmalar yoluyla sınıf içi ve grup içinde yapılan etkinliklere katılmalarını sağlayınız. (Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:265)
6. Size göre ev sevgisi ne demektir? (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
7. Yaşadıkları yörenin mimari özellikleriyle ilgili CD'leri izletiniz. Daha sonra onlara "Dinlediğiniz metin ile izlediğiniz film, belgesel arasında nasıl bir ilişki kurulabilir?" sorusunu sorup bunları karşılaştırarak ilişkilendirmelerini sağlayınız(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:267)
8. Yaşadıkları yöreye ait film, belgesel vb. kaynaklardan yaşanan evlerin özelliklerinin ayırt edilebileceği CD veya filmleri araştırmalarını söyleyiniz. Bunlarla ilgili kişisel bir arşiv oluşturmalarını sağlayınız(Dinleme Alışkanlığı Kazanma, Ö.K.K. Sayfa:268)
9. Öğrencilere "Büyüdüğünüzde nasıl bir evinizin olmasını istiyorsunuz?" sorusunu sorarak bu konudaki hayallerini anlatacaklarını söyleyiniz.(Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:269)

4.4. İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı Sevgi Teması Kazanımlarına Ait Bulgular

İkinci Türkçe Ders Kitabında sevgi teması çerçevesinde toplam 17 hedef ve 85 kazanım belirtilmiştir. Belirtilen 17 hedef ve 85 kazanım arasında Dinleme/İzleme becerine ait 3 hedef (%17,64) ve 20 kazanım (%23,52), Konuşma becerisine ait 4 hedef (%23,52) ve 16 kazanım (%18,82), Okuma becerisine ait 4 hedef (%23,52) ve 25 kazanım (%29,41), Yazma becerisine ait 5 hedef (%29,41) ve 21 kazanım (%24,70), Dilbilgisi becerisine ait 1 hedef (%5,88) ve 3 kazanım (%3,52) bulunmaktadır.

Kazanımların temel dil becerilerine ve dil bilgisine dağılımı şu şekildedir:

Tablo 4.8: İkinci Kitap Sevgi Teması Hedef ve Kazanımlarının Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı

2.KİTAP, 6. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI SEVGİ TEMASI HEDEF VE KAZANIMLARI						
Öğrenme Alanları	Sevgi İfadesine Yer veren Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedeflerin Yüzde Oranları	Sevgi İfadesine Yer Veren Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımların Yüzde Oranları
Dinleme/İzleme	-	3	%17,64	-	20	%23,52
Konuşama	-	4	%23,52	-	16	%18,82
Okuma	-	4	%23,52	-	25	%29,41
Yazma	-	5	%29,41	-	21	%24,70
Dilbilgisi	-	1	%5,88	-	3	%3,52
Toplam	-	17	%100	-	85	%100

İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabındaki sevgi teması hedef ve kazanım sayısı, birinci kitaba göre daha azdır. Bu kitabın sevgi temasında yer alan 17 hedef okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dil bilgisi becerilerini ifade edecek şekilde düzenlemiştir. Sevgi değerinin kazanımını içeren bir hedef yazılmamıştır. Aynı şekilde 85 kazanımın tamamı da dil becerileri odaklıdır. Kazanımların içinde de sevgi değeri yer almamaktadır. Türkçe öğretim programı hedef ve kazanımlarında değerlere yönelik eksiklikler ders kitaplarında da kendini somut olarak göstermektedir.

Tablo 4.9: İkinci Kitap Sevgi Teması Dinleme / İzleme Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama
1.1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler
1.2. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.
1.3. Dinledikleri ile ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır.
1.4. Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.
2. Dinlenen/izlenen anlama ve çözümleme
2.1. Dinlenen/izlenen bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının

anlamalarını çıkarır.
2.2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
2.3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
2.4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
2.5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
2.6. Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.
2.7. Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
2.8. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
2.9. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
2.10. Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
2.11. Dinlediklerinin/izlediklerinin başlığı/adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
2.12. Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur.
2.13. Görsel/işitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.
2.14. Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
3.Söz Varlığını Zenginleştirme
3.1. Tekerleme, sayışma, bilmece ve yanıltmacıları ezberler/kullanır.
3.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.

Tablo 4.10: İkinci Kitap Sevgi Teması Konuşma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Konuşma kurallarını uygulama
1.1. Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.
1.2. Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.
1.3. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
1.4. Tekrara düşmeden konuşur.
1.5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.

2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma
2.1. Konuşurken nefesini ayarlar.
2.2. Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.
2.3. Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
2.4. Canlandırmalarda sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.
2.5. Dinleyicilerle göz teması kurar.
3. Hazırlıklı konuşmalar yapma
3.1. Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.
3.2. Ana fikri yardımcı fikirlerle destekler.
3.3. Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.
3.4. Konuşmasını bir ana fikir etrafında plânlar.
4. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
4.1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
4.2. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.

Tablo 4.11: İkinci Kitap Sevgi Teması Okuma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Okuma kurallarını uygulama
1.1. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
1.2. Sözün ezgisine dikkat ederek okur.
1.3. Okuma yöntem ve tekniklerini kullanır.
2. Okuduğu metni anlama ve çözümleme
2.1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2.2. Metindeki anahtar kelimeleri belirler
2.3. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
2.4. Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar
2.5. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder
2.6. Metnin başlığı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
2.7. Okuduğu metne farklı başlıklar bulur.
2.8. Metne ilişkin sorulara cevap verir.
2.9. Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.

2.10.Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
2.11.Metne ilişkin sorular oluşturur.
2.12.Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
2.13.Metinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
2.14.Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.
2.15.Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
2.16.Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.
3. Okuduğu metni değerlendirme
3.1. Metni dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3.2. Metni içerik yönünden değerlendirir.
4. Söz varlığını Zenginleştirme
4.1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
4.2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri anlam farklılıklarını dikkate alarak okur.
4.3. Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır
4.4. Okuduklarından hareketle öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

Tablo 4.12: İkinci Kitap Sevgi Teması Yazma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Yazma kurallarını uygulama
1.1. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.
1.2. Standart Türkçe ile yazar.
1.3. Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
1.4. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.
1.5. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
1.6. Tekrara düşmeden yazar
2. Plânlı yazma
2.1. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.

2.2.Yazacaklarının taslağını oluşturur.
2.3.Yazısını bir ana fikir etrafında planlar.
2.4.Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.
2.5.Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
2.6.Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
2.7.Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
2.8.Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
2.9.Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.
3. Farklı türlerde metinler yazma
3.1. Olay yazıları yazar.
3.2. Düşünce yazıları yazar.
4. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
4.1.Yazdıklarını başkalarıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alır.
4.2.Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
4.3.İlgi alanına göre yazar.
5. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama
5.1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.

Tablo 4.13: İkinci Kitap Sevgi Teması Dil Bilgisi Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
1.1.Yapım eklerinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerini kavrar.
1.2.Birleşik kelimeyi kavrar.
1.3.Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.

4.5. İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı Sevgi Teması Etkinliklerine Ait Bulgular

İkinci kitabın sevgi temasındaki etkinliklerin metinlere göre dağılımı şöyledir:

Temada toplam 107 etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin 45 tanesi (%42,05) değer kazanımını esas alırken, 62 etkinlik (%57,94) dil ve metin çözümleme merkezlidir. Temada bulunan metinlere ait etkinlikler incelendiğinde; Temaya Hazırlık bölümünde değer kazanımına dönük 4 etkinlik (%3,73), dil becerisi ve metin

çözümlemesine ait 1 etkinlik (%0,93), Soylu Bilgi Ağacı metninde değer kazanımına dönük 8 etkinlik (%7,47), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 9 etkinlik (%8,41), Eskici metninde değer kazanımına dönük 13 etkinlik(%12,14), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 17 etkinlik(%15,88), Anadolu metninde değer kazanımına dönük 11 etkinlik (%10,28), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 15 etkinlik (%14,01), Kuğular metninde değer kazanımına dönük 9 etkinlik (%8,41), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 20 etkinlik (%18,69) bulunmaktadır.

Tablo 4.14: İkinci Kitap Sevgi Teması Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı

2.KİTAP, 6. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI SEVGİ TEMASI ETKİNLİKLERİ					
Metin Adı	Alt Teması	Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler	Değer Kazanımına Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranları	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranları
Temaya Hazırlık	-	4	%3,73	1	%0,93
Soylu Bilgi Ağacı	Öğretmen Sevgisi	8	%7,47	9	%8,41
Eskici	Dil Sevgisi	13	%12,14	17	%15,88
Anadolu	Vatan Sevgisi	11	%10,28	15	%14,01
Kuğular	Kardeş Sevgisi	9	%8,41	20	%18,69
Toplam		45	%42,05	62	%57,94

Temada toplam 107 etkinlik bulunmaktadır. Etkinlikler değer kazanımına ve dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük olarak sınırlandırıldığında 45 etkinliğin değer kazanımıyla, 62 etkinliğin ise dil ve metin çözümleme becerisiyle ilgili olduğu görülmektedir. Değer kazanımına dönük etkinlikler ise daha çok değere dikkat çekmek, yazılı ve sözlü olarak değerle ilgili yorumlar yapmak gibi farkında olmayı, almaya açık hale gelmeyi, seçici dikkat oluşturmayı esas almaktadır. Değer verme ve örgütleme gibi üst yetilere yönelik etkinlikler azdır.

ETKİNLİKLER

Temaya hazırlık

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Temaya başlamadan önce öğrencilerinizden Öğrenci Çalışma Kitabı'nın tema kapağındaki karikatürü inceleyip yorumlamalarını isteyiniz.

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. "Sevgi" kelimesi size neleri çağırıyor?
2. Bayrağımız niçin kutsaldır?
3. 'Türk dili, Türk milletinin kalbidir, beynidir.'(M.Kemal ATATÜRK) sözünden ne anlıyorsunuz?
4. Vatan, dil, bayrak ve sevgi arasında nasıl bir bağ vardır?

Soylu Bilgi Ağacı Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinizden metnin başlığından hareketle metnin içeriğini tahmin ederek başlık ve içerik ilişkisini ortaya koymalarını isteyiniz. Bunun için birkaç öğrencinize söz hakkı vererek onların birer cümle ile başlık-içerik ilişkisini ifade etmelerini sağlayınız.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:130)
2. Öğrencilerinize "Sizce metnin görselinde ne anlatılıyor?" sorusunu sorarak onların metnin görseli hakkında yorum yapmalarını sağlayınız. Bunun için birkaç öğrencinizi konuşturunuz. .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:130)
3. Öğrencilerinizin okunan metinde geçen kelimelerin nasıl telaffuz edildiğini ve bu kelimelerin hangi bağlamda kullanıldığını anlamalarını sağlamak amacıyla **sesli okuma yöntemini** kullanınız. Bunun için örnek okuma yapınız. Daha sonra öğrencilerinizden şiiri okuma kurallarına uygun bir şekilde okumalarını isteyiniz. .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:131)
4. Öğrencilerinizden okuma sırasında şiirde anlamını bilmedikleri kelimeleri işaretlemelerini isteyiniz. İşaretledikleri kelimelerin anlamlarını bağlamlarından hareketle tahmin etmelerini ve bunları defterlerine yazmalarını isteyiniz. Tahmin edemedikleri kelimelerin anlamlarını sözlükten bulmalarını ve bu kelimeleri

kullanarak defterlerine birer cümle yazmalarını sağlayınız. Kurdukları cümleleri okutunuz. .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:131)

5. Öğrencilerinize "Sizce bu metnin anahtar kelimeleri nelerdir?" sorusunu sorunuz. Daha sonra öğrencilerinizi 4-5 kişilik gruplara ayırınız. Her gruptan okudukları şiiri en iyi anlatan üç kelimeyi sırayla tahtaya yazmalarını isteyiniz. Grupların tahtaya yazdıkları bu kelimelerden ortak olanlarını belirleyerek metnin anahtar kelimelerini öğrencilerinizin bulmasını sağlayınız (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:131)
6. Öğrencilerinizden şiirde öğretmenin hangi yönleriyle nelere benzetildiğini bulmalarını ve bu benzetmelerin şiiri nasıl etkilediğini yazmalarını isteyiniz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:131)
7. Öğrencilerinizden okudukları şiir için farklı başlıklar bulmalarını isteyiniz.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:132)
8. Öğrencilerinizin getirdikleri öğretmenlikle ilgili özlü sözlerden birini tahtaya yazınız. Yazdığınız özlü sözle ilgili öğrencilerinizin konuşmalarını isteyiniz.(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:132)
9. Öğrencilerinizin hangi türde yazmaya yatkın olduklarını belirleyerek yaratıcılıklarını o yönde geliştirmek amacıyla **bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma yöntemini** kullanınız. Bunun için okudukları şiirden hareketle konusu öğretmen olan bir yazı (şiir, deneme, anı vb.) yazdırınız. .(Yazma, Ö.K.K. Sayfa:133)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. "Metne Hazırlık" ve "Konuşma" bölümünde kullanmak üzere öğrencilerinizden öğretmenlik ile ilgili özlü sözler (atasözü, özdeyiş vb.) bulup getirmelerini isteyiniz.(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 130)
2. Sevdiğiniz meslekler nelerdir? Niçin? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 130)
3. Öğretmen olmak ister misiniz? Neden? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 130)
4. Öğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden farklı kılan nedir? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa :130)

5. Atatürk, öğretmenlerle ilgili neler söylemiştir? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 130)
6. Öğrencilerinizden, öğretmenlik ya da öğretmenlerle ilgili getirdikleri özlü sözleri söylemelerini isteyiniz. (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 130)
7. Öğrencilerinizin okudukları şiirin kendilerinde uyandırdığı duyguları yazmalarını sağlayınız. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:132)
8. Öğrencilerinize "Şiirin ana duygusu nedir?" sorusunu sorarak onlardan bunu birer cümle ile ifade etmelerini isteyiniz.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:132)

Eskici Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Türk dilinin kullanıldığı yerleri göstermek amacıyla dünya siyasi haritası ve tarih atlası getiriniz. .(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:136)
2. Aşağıdaki şiirleri ve sözleri tahtaya yazınız. Öğrencilerinizden bu şiirler ile şairlerin dil sevgisine yönelik ne anlatmak istediklerini dile getirmelerini isteyiniz. (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:136)

"Uçan kuşun kanadında

Akar suyun muradında

Türküler söyleyen dilim

Türkçem benim sevgilim"

Arif Hikmet PAR

"Bugün gibi hatırımda

İlk gün, ilk ders, ilk hece.

Şiirler yazmak için öğrendiğim

Güzel Türkçe..."

Ziya Osman SABA

"Türkçem, benim ses bayrağım."

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

"Bu dil ağzımda annemin sütüdür."

Yahya Kemal Beyatlı

"Hangi sözlerle ninem gönlünü açmışsa bana, Ben o sözlerle gönül vermedeyim sevgilime. Sözlerim ninni kadar duygulu olmak yaraşır, Bağlıdır çünkü dilim gönlüme, gönlüm dilime."

Faruk Nafiz Çamlıbel

3. İnsanlar birbirleriyle nasıl iletişim kurarlar? .(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:138)
4. Aynı dili konuşmak iletişim kurmakta önemli midir? Neden? .(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:138)
5. Öğrencilerinizden metnin başlığından ve görsellerinden hareketle metnin içeriğini tahmin etmelerini, metnin içeriği hakkında fikir yürütmelerini isteyiniz.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:138)
6. Metnin Görsellerindeki kişilerin kıyafetlerine ve mekânlara bakarak hikâyenin nerede ve hangi zamanda geçtiğini tahmin ediniz .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:138)
7. Hikâyenin kahramanı kim olabilir? .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:138)
8. Resimdeki çocuklar hangi oyunu oynuyorlar? .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:138)
9. Metnin başlığı ve resimleri arasında bir ilişki var mıdır? Neden? .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:138)
10. Öğrencilerinizden Hasan'ın yolculuğu sırasında geçtiği yerleri getirdiğiniz haritadan göstermelerini isteyiniz. .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:138)
11. Öğrencilerinizden metni sessiz okumalarını, bu sırada anlamını bilemedikleri kelimeleri belirleyerek kendi oluşturdukları bilinmeyen kelimeler sözlüğüne yazmalarını isteyiniz. .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:139)

12. Öğrencilerinizi sınıf mevcuduna göre gruplara ayırınız. Her gruptan metne yönelik 5N1K soruları hazırlamalarını isteyiniz.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:139)
13. Öğrencilerinizden hikâyedeki olay örgüsünü ve özellikle de son paragrafı dikkate alıp hayal güçlerini kullanarak hikâyeyi kendi cümleleriyle devam ettirmelerini isteyiniz .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:139)
14. Metinde Hasan'ın karşılaştığı sorun ya da sorunlar nelerdir? .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:139)
15. Öğrencilerinizin okudukları metni dil, anlatım ve içerik yönünden değerlendirmeleri amacıyla ilgili etkinliği yaptırınız.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:139)
16. **Örnek olay incelemesi yöntemini** kullanarak öğrencilerinizde, Türkçeleri yerine yabancı dillerden alınmış sözcüklerin kullanılmasının yanlışlığı konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla aşağıdaki metni öğrencilerinize dağıtınız (Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:140)

SATILIK

Erdinç Bey, 33 yaşında genç bir iş adamıdır. İşini büyütmek için yeni bir mekân aramaktadır. Uzun araştırmalardan sonra nihayet aradığı dükkân yerini bulur. Burası ilçenin en işlek caddesi üzerindedir. Bu caddede ilçenin hastanesi, okulu, postanesi ve banka şubeleri vardır. Burada gece geç saatlere kadar müşteri bulabilecektir. Hemen dükkânı satın alır.

Aradan bir iki hafta geçmiştir. Erdinç Bey bu süre içinde mağazanın içini donatır. Mağazanın iç düzenlemesi için şehirden bir tasarımcı bile getirtmiştir. Her şeyin en kalitelisini kullanır. Dükkânı çok farklı olmalıdır, ilçede parmakla gösterilmelidir. Günlerce önceden mağazanın açılış gününü gösteren yazıları neredeyse tüm ilçeye dağıttırıştır.

Büyük gün gelip çatar. Kaymakam, emniyet müdürü, belediye başkanı ve daha sayamayacağımız onlarca yetkili, yüzlerce esnaf ve ilçe halkı artık açılışa dükkânın önündedir. Dükkânda ne satılacağını Erdinç Bey hariç kimse bilmemektedir. Dükkânın adının yazılı olduğu tabela ise bir örtüyle kapalıdır. Kaymakam, Erdinç Bey'den ve yaptığı yatırımın öneminden bahsettikten sonra alkışlarla örtüyü çeker. Alkışlar örtünün

kalkmasıyla bir anda duruverir. Herkes şaşkın şaşkın birbirinin yüzüne bakar. Tabelada rengârenk harflerle "PETSHOP MARKET" yazmaktadır. Kimse bunun ne anlama geldiğini anlamaz; tâ ki dükkânın vitrinindeki kuşları, balıkları, minik kaplumbağaları, köpek ve kedi yavrularını görene kadar. Burası canlı hayvan dükkânıdır.

Erdiç Bey ilçede farklı bir şeyler yapmak adına hem Türkçeye zarar vermiştir hem de kesesine. Çünkü insanlar bu küçük ilçede yabancı adlı bu dükkâna pek sık uğramamıştır. Aradan üç ay geçtiğinde ise Erdiç Bey büyük umutlarla açtığı dükkânının camına şu Türkçe yazıyı asmak zorunda kalır: SATILIK.

Tuncay DEMİREL

Örnek olay metniyle ilgili aşağıdaki soruları sorarak öğrencilerinizi konuşturunuz.

- Erdiç Bey farklı olmak adına neler yaptı?
  - Erdiç Bey'in işlerinin kötü gitmesinin nedenleri nelerdir?
  - Erdiç Bey'in farklı olmak adına dükkânına Türkçe yerine yabancı bir isim vermesini nasıl değerlendiriyorsunuz?
  - Siz onun yerinde olsaydınız ne yapardınız?
17. Öğrencilerinize yabancı dillerden dilimize geçmiş ama henüz yerleşmemiş kelimeleri bulup yerlerine Türkçe kelimeleri kullanmaya yönelik ilgili etkinlikleri yaptırınız.(Yazma, Ö.K.K. Sayfa:141)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinizden, Atatürk'ün Türk diline verdiği önemi anlatan sözlerini bulmalarını isteyiniz. Bu sözleri kartonlara yazmalarını ve kartonlarını resim, fotoğraf, renkli kalem, boya vb. kullanarak süslemelerini isteyiniz.(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:136)
2. Öğrencilerinizden "Konuşma" bölümünde kullanmak üzere yabancı dillerden alınmış sözcüklerle ya da yarı Türkçe yarı yabancı kelimelerden oluşturulmuş mağaza, dükkân, alışveriş merkezi vb.nin tabelalarının olduğu fotoğrafları getirmelerini isteyiniz. .(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:136)

3. Öğrencilerinizden "Konuşma" bölümünde kullanmak üzere yabancı dillerden alınmış sözcüklerle ya da yarı Türkçe yarı yabancı kelimelerden oluşturulmuş mağaza, dükkân, alışveriş merkezi vb.nin tabelalarının olduğu fotoğrafları getirmelerini isteyiniz. (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:136)
4. **Araştırma:** "Konuşma" bölümünde yararlanmak üzere öğrencilerinizden günümüzde Türkçenin yoğun olarak kullanıldığı ülkelerin hangileri olduğunu araştırmalarını ve bu ülkeler hakkında kısa bilgi notları hazırlamalarını isteyiniz. (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:136)
5. Yurt dışına gitseniz ülkenizle ilgili en çok neyi özlersiniz? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:138)
6. Yabancı bir ülkeye gittiğinizde en çok neye ihtiyaç duyarsınız? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:138)
7. Sizce ders kitabınızın 48. sayfasındaki görselde ne anlatılıyor? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:138)
8. Hasan'ın yerinde olmak ister miydiniz? Neden? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:139)
9. Hasan'ın yerinde olsaydınız gittiğiniz yabancı ülkede diğer insanlarla nasıl iletişim kurardınız.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:139)
10. Türkçenin konuşulduğu yerler hakkında öğrencilerinizi konuşturunuz. Bunun için önce 140. sayfadaki "Dilimiz" metnini okuyunuz. Metnin daha iyi anlaşılması için getirdiğiniz haritalardan Türkçenin kullanıldığı yerleri gösteriniz. Metinden anladıklarından hareketle bu konuda beyin fırtınası yapmalarını sağlayınız.(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:139)
11. Öğrencilerinizin yabancı dillerden alınmış sözcüklerle ya da yarı Türkçe yarı yabancı kelimelerden oluşturulmuş mağaza, dükkân, alışveriş merkezi vb.nin tabelalarının olduğu fotoğrafları göstermelerini sağlayınız. Daha sonra fotoğraflardaki dükkân ve mağazaların isimlerinin yerine Türkçelerini hep birlikte bulunuz(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:140)

12. Öğrencilerden birlikte belirleyeceğiniz bir konuda veya aşağıdaki konulardan biriyle ilgili yazı yazmalarını isteyiniz.(Yazma, Ö.K.K. Sayfa:140)

Dilimizi yabancı dillerin etkisinden korumak için yeteri kadar özen gösteriyor muyuz? Neden?

Dilimizi yabancı dillerin etkisinden korumak için neler yapabiliriz?

13. Öğrencilerinizin bu konularda yazdıkları yazıları sınıf panosuna asınız. Öğrencilerinizden bu yazıları, yıldız vererek (1'den 5'e kadar) değerlendirmelerini isteyiniz. Okumalar ve değerlendirmeler sonunda en çok yıldız alan yazılardan beş tanesinin panoda "Türkçe Gönüllüleri, Güzel Dilimiz vb." adlarla oluşturacağınız köşelerde kalmasını sağlayınız. .(Yazma, Ö.K.K. Sayfa:141)

Anadolu Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Vatan ne demektir? .(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146)
2. Anadolu denince aklınıza ne geliyor? .(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146)
3. Anadolu'da yetişen ve dünyaca tanınan kişilerden kimleri biliyorsunuz? .(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146)
4. Yurdumuzun tarihî ve doğal güzellikleri hakkında neler biliyorsunuz? .(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146)
5. Öğrencilerinizden metni okumadan önce metnin başlığı ve görsel unsurlarıyla ilgili zihinlerinde oluşan soruları tahtaya yazmalarını isteyiniz. Daha sonra metni sessiz okumalarını, metni okurken metnin içeriği ile ilgili zihinlerinde oluşan soruları da okuma bittikten sonra tahtaya yazmalarını isteyiniz .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:146)
6. Öğrencilerinizden okuma sırasında metinde geçen anlamını bilmedikleri kelimeleri belirleyerek kendi oluşturdukları bilinmeyen kelimeler sözlüğüne yazmalarını isteyiniz. Yazdıkları kelimelerin anlamlarını içinde geçtikleri cümlelerin bağlamlarından hareketle tahmin etmelerini isteyiniz. Kelimelerin anlamlarını sözlükten bulmalarını ve bu kelimeleri kullanarak defterlerine birer

cümle yazmalarını sağlayınız . Kurdukları cümleleri okutunuz (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:146)

7. Öğrencilerinizin metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark etmeleri için ilgili etkinliği yapmalarını sağlayınız. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:146)
8. Öğrencilerinizden metnin bağlamı çerçevesinde aynı kavram alanına giren kelimeleri eşleştirmelerini ve bu kelimelerle cümleler kurmalarını isteyiniz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:146)
9. Öğrencilerinizden metne farklı başlıklar bulmalarını isteyiniz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:147)
10. Öğrencilerinizden metinle doğrudan ve dolaylı ilgili olan görsellerle haritadaki yerleri eşleştirmelerini isteyiniz
11. "Bin yetmiş bir yılından beri Anadolu'da bayram var, düğün var her gün." cümlesindeki 1071 tarihi neyi ifade etmektedir? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:147)
12. Şiirleri güzel Türkçesiyle hâlâ dillerde olan, şiirlerinde Anadolu insanının evrensel niteliklerini yansıtan şair kimdir? Bu şair için metinde hangi ifadeler kullanılmıştır? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:147)
13. "Dört mevsim renklerin şarkısı yankılanır yurdumuzda." ifadesiyle ne anlatılmak istenmektedir? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:147)
14. Yazarın vatan, bayrak ve İstiklâl Marşı'yla ilgili dileği nedir? Bunun için bizlere düşen görevler nelerdir?(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:147)
15. Öğrencilerin dinledikleri şarkı ve şiirden, inceledikleri görsellerden, daha önceki bilgilerinden hareketle ülkemize yeni gelmiş, ülkemizi tanımak isteyen bir insana ülkemizi tanıtmak için deneme türünde bir yazı yazmalarını isteyiniz.(Yazma, Ö.K.K. Sayfa:148)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinizden yaşadıkları ili simgeleyen tarihî şahsiyet, tarihî eser, tarımsal ürün, maden, yiyecek, giyecek vb. hakkında şiir ya da türkü bulmalarını isteyiniz.(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:145)

2. "Memleketim" şarkısını öğrencilerinize dinletiniz. .(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:145)

Havasına, suyuna, taşına, toprağına,

Bin can feda bir tek dostuma.

Her köşesi cennetim, ezilir yanar içim.

Bir başkadır benim memleketim. Lay Lay...

Anadolu'm bir yanda, yiğit yaşar koynunda .

Âşıklar destan yazar dağlarda.

Kuzusuna, kurduna, Yunus'una, Emrah'a;

Bütün âlem kurban benim yurduma.

Lay Lay...

Mecnun'a, Leyla'sına, erişilmez sırrına;

Sen dost ararsan koş Mevlânâ'ya.

Yeniden doğdum dersin derya olur gidersin,

Bir başkadır benim memleketim.

Lay Lay...

Gözü pek yanık bağı, türkü söyler çobanı.

Zengin fakir hepsi de sevdalı.

Ben gönlümü eylerim, gerisi Allah kerim.

Bir başkadır benim memleketim.

Fikret Şeneş

3. Getirdiğiniz şiirlerden örnekler okuyunuz. .(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146)
4. Malazgirt Savaşı, Çanakkale Savaşları ya da Kurtuluş Savaşı belgesellerinden bölümler izletiniz. .(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146)

5. "Toprak eğer uğruna ölen varsa vatandır." dizesinden de hareketle öğrencilerinizi şarkı, şiir ve belgesellerin konusu hakkında konuşturunuz. (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146)
6. "Bülbülü altın kafese koymuşlar ille de vatanım demiş." sözünü nasıl açıklarsınız? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146)
7. Ülkemizin en çok hangi özelliğini seviyorsunuz? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146)
8. Nene Hatun neden açmadan solan bir güle benzetilmiş olabilir? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:147)
9. Nasrettin Hoca cepheye koşanlara ne söylemek istemiştir? Tahmin ediniz(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:147)
10. Aşağıdaki kelimelerden bir kelime havuzu oluşturunuz. Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma yöntemini uygulayınız.(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:148)
bayrak - sevgi - yarın - Anadolu - toprak - ezan - savaş - vatan - dostluk
kurtuluş - kalp - güzellik
11. Öğrencilerinizi ikişerli gruplara ayırınız. Oluşturduğunuz gruplara Sütçü İmam ve Nene Hatun'u canlandıracaklarını, bu iki tarihî şahsiyetin konuşacakları konunun "vatan sevgisi" olduğunu söyleyiniz. (Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:148)

Kuğular Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Masal denince aklınıza ilk gelen nedir?(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:155)
2. En sevdiğiniz masalın/masalların adı/adları nelerdir? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:155)
3. Masallardaki varlıklar/kahramanlar kimlerdir ve bunların özellikleri nelerdir? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:155)
4. Masal dinlemek hoşunuza gider mi? Niçin? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:155)
5. Öğrencilerinizi 5 gruba ayırınız. 1. gruptan kendilerini masaldaki Padişah (baba) yerine, 2. gruptan Hanım Sultan, 3. gruptan Nilüfer, 4. gruptan Nilüfer'in

kardeşleri ve 5. gruptan da Genç Padişah yerine koyarak masalı dinlemelerini isteyiniz.(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:155)

6. Öğrencilerinize metni bir kez daha dinletiniz. Bu dinleme sırasında anlamını bilmedikleri kelime ve kelime gruplarını kendi oluşturdukları bilinmeyen kelimeler sözlüğüne not etmelerini, dinlenenin bağlamından hareketle bu kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tahmin etmelerini söyleyiniz (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:155)
7. Öğrencilerinizden ilgili etkinlikte verilen resimleri, metindeki olayları oluş sırasına göre sıralamalarını isteyiniz (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:155)
8. Öğrencilerinizden metnin anahtar kelimelerini bulmalarını isteyiniz (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:155)
9. Öğrencilerinizden dinledikleri masalı kronolojik sıra ve mantık akışı içinde kendi cümleleriyle defterlerine özetlemelerini isteyiniz. (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
10. Öğrencilerinizden metnin konusunu, ana fikrini; olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosunu ve bunlarla ilgili unsurları belirleyerek etkinlikteki noktalı yerlere kısaca yazmalarını isteyiniz(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
11. Nilüfer neden sarayı terk ediyor? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
12. Nilüfer, göldeki kuğuların kardeşleri olduğunu nasıl anladı? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
13. Kardeşleri neden karşıdaki sahile gitmek istediler? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
14. Nilüfer rüyasında ne gördü? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
15. Nilüfer eski güzelliğine nasıl kavuştu? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
16. Nilüfer'in ayrık otundan gömlek örmesinin sebebi nedir (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
17. Nilüfer, Genç Padişahla nasıl tanışıyor? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
18. Nilüfer, niçin kardeşlerini kurtarma çabası içine giriyor? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
19. Dinlediğiniz masaldaki hayal unsurları nelerdir? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)

20. Öğrencilerinizden dinledikleri masalın başlığı ile içeriğinin uyumluluğunu sorgulayarak metin için farklı başlıklar bulmalarını isteyiniz.(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:157)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinizden Türk ve dünya masallarından örnekler getirmelerini isteyiniz. (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:154)
2. Öğrencilerinize "Dinleme" bölümünde kullanmak üzere tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıltmaca getirerek bunlardan istedikleri birini ezberlemelerini söyleyiniz. . (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:154)
3. Gruplardaki birer öğrencinizden dinleme sonunda kendilerini yerine koydukları kahramanın hangi duygular içerisinde olduklarını ifade etmelerini isteyiniz. (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:155)
4. Kardeşleri Nilüfer'i karşı sahile götürürken sizce neden bir adaya indiler? . (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
5. İhtiyar kadın olmasaydı sizce Nilüfer, kardeşlerini nasıl kurtarırdı? . (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
6. Gömlekleri örerken Nilüferin yerinde olsaydınız neler hissederdiniz. (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
7. Kardeşlerinizi kurtarma sorumluluğu üzerinizde olsaydı siz nasıl davranırdınız? . (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
8. "Sevgi" kavramı dinlediğiniz metinde hangi yönleriyle ele alınmıştır? Siz sevginizi sevdiklerinize nasıl gösteriyor ya da anlatıyorsunuz. (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)
9. Siz sevdikleriniz için neler yapıyorsunuz? . (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)

4.6.Birinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı Duygular Teması Kazanımlarına Ait Bulgular

İncelenen 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında, Duygular Teması çerçevesinde toplam 22 hedef ve 120 kazanım belirtilmiştir. Belirtilen 22 hedef ve 120 kazanım arasında Dinleme/İzleme becerine ait 5 hedef (%22,72) ve 22 kazanım (%18,33), Konuşma becerisine ait 5 hedef (%22,72) ve 30 kazanım (%25), Okuma becerisine ait 5 hedef (%22,72) ve 36 kazanım (%30), Yazma becerisine ait 6 hedef (%27,27) ve 29 kazanım (%24,16), Dilbilgisi becerisine ait 1 hedef (%4,54) ve 3 kazanım (%2,5) bulunmaktadır. Hedef ve Kazanımların temel dil becerilerine ve dil bilgisine dağılımı şu şekildedir:

Tablo 4.15: Birinci Kitap Duygular Teması Hedef ve Kazanımlarının Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı

1.KİTAP, 6. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI DUYGULAR TEMASI						
HEDEF VE KAZANIMLARI						
Öğrenme Alanları	Sevgi İfadesine Yer veren Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedeflerin Yüzde Oranları	Sevgi İfadesine Yer Veren Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımların Yüzde Oranları
Dinleme/İzleme	-	5	%22,72	-	22	%18,33
Konuşma	-	5	%22,72	-	30	%25
Okuma	-	5	%22,72	-	36	%30
Yazma	-	6	%27,27	-	29	%24,16
Dilbilgisi	-	1	%4,54	-	3	%2,5
Toplam	-	22	%100	-	120	%100

Tablo 4.16: Birinci Kitap Duygular Teması Dinleme / İzleme Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1.Dinleme/İzleme Kurallarını Uygulama
1.1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler.
1.2. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.

1.3. Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır.
1.4. Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.
2.Dinlenenini/İzlenenini Anlama ve Çözümleme
2.1. Dinlenenini/izlenenini bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2.2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
2.3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
2.4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
2.5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
2.6. Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.
2.7. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.
2.8. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
2.9. Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
2.10. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
2.11. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
2.12. İpuçlarından yararlanarak dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.
2.13. Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
2.14. Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
2.15. Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin şairi/yazarı hakkında bilgi edinir.
3.Dinlediklerini/İzlediklerini Değerlendirme
3.1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
4.Söz Varlığını Zenginleştirme
4.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
5.Etkili Dinleme/İzleme Alışkanlığı Kazanma
5.1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.

Tablo 4.17: Birinci Kitap Duygular Teması Okuma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Okuma Kurallarını Uygulama
1.1. Okuma yöntem ve tekniklerini kullanır.
1.2. Sesini ve beden dilini etkili kullanır.
1.3. Akıcı biçimde okur.
1.4. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
2.Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme
2.1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2.2. Metindeki anahtar kelimeleri belirler.
2.3. Metnin konusunu belirler.
2.4. Metnin ana fikrini / ana duygusunu belirler.
2.5. Metindeki yardımcı fikirleri / duyguları belirler.
2.6. Anlatımın kimin ağzından yapıldığını belirler.
2.7. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.
2.8. Okuduklarındaki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
2.9. Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.
2.10. Metne ilişkin karşılaştırmalar yapar.
2.11. Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.
2.12. Metne ilişkin sorulara cevap verir.
2.13. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrar.
2.14. Metnin planını kavrar.
2.15. Metinde yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarının işlevlerini açıklar.
2.16. Okuduklarını kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
2.17. Metnin başlığı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
2.18. Metnin yazarı veya şairi hakkında bilgi edinir.
2.19. Olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
2.20. Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
3.Okuduğu Metni Değerlendirme
3.1. Metni içerik yönünden değerlendirir.
3.2. Metni dil ve anlatım yönünden değerlendirir.

4.Söz Varlığını Zenginleştirme
4.1. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
4.2. Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
4.3. Okuduklarından hareketle öğrendiği yeni kelimelerden sözlük oluşturur.
4.4. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
5.Okuma Alışkanlığı Kazanma
5.1. Okuma planı yapar.
5.2. Okuduğu kitaplardan kitaplık oluşturur.
5.3. Okudukları ile ilgili duygu ve düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşır.
5.4. Kitaplık, kütüphane, kitap fuarı ve kitapevlerinden faydalanır.
5.5. Ailesi ile okuma saatleri düzenler.
5.6. Beğendiği kısa yazıları ezberler

Tablo 4.18: Birinci Kitap Duygular Teması Konuşma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1.Konuşma Kurallarını Uygulama
1.1. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
1.2. Standart Türkçe ile konuşur.
1.3. Konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanır.
1.4. Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur
1.5. Bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.
1.6. Konuşmasında nezaket kurallarına uyar.
1.7. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
1.8. Konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
1.9. Konuşmayı uygun ifadelerle bitirir.
2.Sesini ve Beden Dilini Etkili Kullanma
2.1. Konuşurken nefesini ayarlar.
2.2. İşitilebilir bir sesle konuşur.
2.3. Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.

2.4. Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.
2.5. Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
2.6. Yapmacıktan, taklitten, özentiden uzak bir sesle konuşur.
2.7. Canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.
2.8. Dinleyicilerle göz teması kurar.
3.Hazırlıklı Konuşmalar Yapma
3.1. Konuşmasını bir ana fikir etrafında planlar.
3.2. Ana fikri yardımcı fikirlerle destekler.
3.3. Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
3.4. Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.
3.5. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
3.6. Konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.
3.7. Konuşmasında dikkati dağıtacak ayrıntılara girmekten kaçınır.
3.8. Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle bitirir.
3.9. Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.
4.Kendi Konuşmasını Değerlendirme
4.1. Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.
4.2. Konuşmasını sunum tekniği yönünden değerlendirir.
5.Kendini Sözlü Olarak İfade Etme Alışkanlığı Kazanma
5.1. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
5.2. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.

Tablo 4.19: Birinci Kitap Duygular Teması Yazma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1.Yazma Kurallarını Uygulama
1.1. Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
1.2. Düzgün, okunaklı ve işlek "bitişik eğik yazı"yla yazar.

1.3. Standart Türkçe ile yazar.
1.4. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
1.5. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.
2.Planlı Yazma
2.1. Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.
2.2. Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
2.3. Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
2.4. Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.
2.5. Yazacaklarının taslağını oluşturur.
2.6. Yazısını bir ana fikir etrafında planlar.
2.7. Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.
2.8. Konun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
2.9. Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
3.Farklı Türlerde Metinler Yazma
3.1. Olay yazıları yazar.
3.2. Bildirme yazıları yazar.
3.3.Şiir yazar.
3.4. Düşünce yazıları yazar.
4.Kendi Yazdıklarını Değerlendirme
4.1. Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
4.2. Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.
5.Kendini Yazılı Olarak İfade Etme Alışkanlığı Kazanma
5.1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
5.2. Yazdıklarından arşiv oluşturur.
5.3. Şiir defteri tutar.
5.4. Beğendiği sözleri, metinleri ve şiirleri derler.
5.5. Okul dergisi ve gazetesi için yazılar hazırlar.
5.6. Yazdıklarını başkalarıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alır.

5.7. Yazma yarışmalarına katılır.
6.Yazım ve Noktalama Kurallarını Uygulama
6.1. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.
6.2. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.

Tablo 4.20: Birinci Kitap Duygular Teması Dilbilgisi Becerisi Hedef ve Kazanımları.

2. Kelime Türleriyle İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama
2.1. İsimlerin cümledeki işlevlerini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
2.2. Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
2.3. Hâl eklerinin işlevlerini kavrar

Birinci kitap, 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabındaki Duygular temasında yer alan 22 hedef okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dilbilgisi becerisini esas almaktadır. Duygu değerine doğrudan atıfta bulunan, duygu değerinin kazanımını ifade eden bir hedef yazılmamıştır. Aynı şekilde 120 kazanımın tamamı da yine dil becerilerini ifade edecek şekilde düzenlenmiştir. Kazanımların içinde de duygu değerine dönük bir ifade yer almamaktadır. Türk milli eğitim sisteminin genel amaçlarında ve Türkçe dersinin genel amaçlarında belirtilen değer kazanımını öngören ifadeler, uygulamaya doğru giden daha alt hedeflerde kendine yer bulamamaktadır.

4.7. Birinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı Duygular Teması Etkinliklerine Ait Bulgular

Birinci kitaba ait duygular temasındaki etkinliklerin metinlere göre dağılımı şöyledir:

Temada toplam 107 etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin 49 tanesi (%45,79) değer kazanımını esas alırken, 58 etkinlik (%54,20) dil ve metin merkezlidir. Temada bulunan metinlere ait etkinlikler incelendiğinde; Temaya Hazırlık bölümünde değer kazanımına dönük 4 etkinlik (%3,73), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 1 etkinlik

(%0,93), Artık O Bir Kargaydı metninde değer kazanımına dönük 12 etkinlik (%11,21), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 12 etkinlik (%11,21), Mutluluğun Ölçüleri metninde değer kazanımına dönük 18 etkinlik(%16,82), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 18 etkinlik(%16,82), Ziyafet Sofrası metninde değer kazanımına dönük 9 etkinlik (%8,41), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 14 etkinlik (%13,08), Unutulmayan Hatıra metninde değer kazanımına dönük 6 etkinlik (%5,60), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 13 etkinlik (%12,14) bulunmaktadır.

Tablo 4.21: Birinci Kitap Duygular Teması Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı

1.KİTAP, 6. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI DUYGULAR TEMASI ETKİNLİKLERİ					
Metin Adı	Alt Teması	Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler	Değer Kazanımına Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranları	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranları
Temaya Hazırlık	-	4	%3,73	1	%0,93
Artık O Bir Kargaydı	Kıskançlık	12	%11,21	12	%11,21
Mutluluğun Ölçüleri	Mutluluk	18	%16,82	18	%16,82
Ziyafet Sofrası	Korku	9	%8,41	14	%13,08
Unutulmayan Hatıra	Pişmanlık	6	%5,60	13	%12,14
Toplam		49	%45,79	58	%54,20

Temaya Hazırlık

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler:

1.Öğrencilerden bu öğretim yılında okudukları kitapların adlarını listelemelerini, hiç okumayan ya da çok az kitap okuyan öğrencilerden tema süresince İlköğretim Okulları İçin 100 Temel Eser'den en az bir tanesini okumalarını isteyiniz.

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencileri (varsa) okulunuzun veya bulunduğunuz yerin kütüphanesine gönderip gözlemler yapınız.
2. Öğrencilerden insanların huzurlu bir yaşam sürdürebilmeleri için nelerin gerekli olduğunu araştırmalarını isteyiniz.
3. İnternet ya da gazetelerden mutlu insanların yüzlerini yansıtan fotoğraflar bulup sınıfa getirmelerini isteyiniz.
4. Öğrencilere bir konunun doğaçlama yoluyla canlandırılacağını, bunun için şimdiye kadar hiç tiyatro oyunu izleyip izlemediklerini sorunuz ve bulunduğunuz yerde tiyatro varsa bir çocuk oyununu izlettiriniz.

Artık O Bir Kargaydı Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilere kitaplarını kapattırıp metni 1 numaralı fon bölümüne kadar okuyunuz. Daha sonra "Karganın insanlara ve bülbüllere kin beslemesinin nedeni ne olabilir?" sorusunu sorunuz. (Okuduğunu Anlam, Ö.K.K. Sayfa:149)
2. Metnin 2 ile gösterilen bölümüne geldiğinizde öğrencilere "Karga, insanlara nasıl bir kötülük yapabilir?" sorusunu sorunuz ve cevaplarını alınız. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:149)
3. Metnin 3 ile gösterilen bölümünden sonra "Karga ile Altınbülbül arasındaki dostluk nasıl bitebilir?" sorusunu sorunuz. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:149)
4. Metnin 4 ile gösterilen bölümünde ise öğrencilerin tahminlerini almak için onlara "Kargayı bu durumda gören Altın bülbül, olaydan nasıl etkilenebilir?" sorusunu yöneltiniz. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:149)
5. Öğrencilere metinde kullanılan "türkü" ve "beste" kelimelerinin anlamlarının ne olduğunu sorunuz. Bu kelimeleri cümlelerde kullanmalarını isteyiniz. Öğrencilere "Okuduğunuz metinde daha önce hiç duymadığınız hangi kelimelerle karşılaştınız?" sorusunu sorup bunları yazmalarını ve cümlede kullanmalarını isteyiniz. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:149)

6. Öğrencilere bulmacayı çözdürerek metinde geçen kelimelerin anlamlarını öğrenmelerini sağlayınız. *(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:149)*
7. Öğrencilere metnin son iki paragrafını okutunuz. Bu paragraftan yararlanarak ana fikri buldurunuz. Yazarın bu ana fikre ulaşmak için hangi düşüncelerden yararlandığını öğrencilere sorarak yardımcı fikirleri bulmalarını sağlayınız. *(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:151)*
8. Öğrencilere metnin kahramanları olan karga ve bülbülün konuşmalarının bulunduğu bölümleri okutunuz. Onlara "Metin kahramanlardan biri tarafından mı, yazar tarafından mı okuyucuya aktarılmaktadır?" sorusunu sorarak metnin üçüncü tekil kişi (yazar) tarafından anlatıldığını kavratınız. *(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:151)*
9. Öğrencilere "Bülbül mutlu olabilir mi? Kargalar bülbülleri kıskanabilir mi?" soruları yönelterek öğrencilere "Yazar, hikâyede niçin hayvanları insan gibi düşünmüştür?" sorusunu sorunuz. *(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:151)*
10. Öğrencilere metnin resimlerini inceletin. "Siz olsaydınız bu hikâyeyi nasıl resimlerdiniz? Neden?" sorularını sorunuz. *(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:151)*
11. Metinde geçen "canından bezdirmek, yan gelip yatmak, bin dereden su getirmek, bir dediğini iki etmemek, yüzüne vurmak, kulu kölesi olmak, can kulağıyla dinlemek" deyimlerini tahtaya yazınız. Bunların anlamlarını buldurunuz. *(Söz Varlığını Zenginleştirme, Ö.K.K. Sayfa :152)*
12. Aşağıdaki şiiri okuyunuz. Şiirde okudukları metinde geçen kuşlardan hangisinin anlatıldığını söylemelerini isteyiniz. Sonra da şiirin başlığını okuyunuz. *(Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:154)*

KARGA

Kuşların en şakacısı,

En akıllısıdır karga.

Sevebilirdim belki onu

Hiç hırsızlık yapmasa.

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerden çeşitli dergi ya da kitaplardan yararlanarak bülbül, karga ve ilgilerini çeken diğer kuşların fotoğraflarını getirmelerini; fotoğrafını buldukları kuş hakkında bilgi edinmelerini isteyiniz. (Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:148)
2. Öğrencilere "Bugüne kadar ötüşünden çok hoşlandığınız bir kuş oldu mu? Bu kuşun özellikleri nelerdir?" sorularını sorunuz. Onların bu kuşlarla ilgili bilgi ve deneyimlerini aktarmalarını sağlayınız. (Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:148)
3. Öğrencilere "Bir kuş olsaydınız ne olurdu?" sorusunu sorup bunun nedenini anlatırınız. (Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:148)
4. Öğrencileri iki gruba ayırınız. Gruplardan birine aşağıdaki cümleleri yazdığınız kâğıtların bulunduğu birinci torbayı veriniz. Cümleyi dinleyen öğrenciye bu cümlenin hangi duyguyu ifade ettiğini söyletiniz. . (Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:148)

"Keşke derslerime daha çok çalışsaydım." (pişmanlık)

"Yapacağımı yaptın, yine beni aldattın." (öfke)

"İstesem de seninle gelemem." (umutsuzluk)

"Çocukluğumun tatlı neşesi şimdi nerede?" (özlem)

"Bir daha seni görmek istemiyorum." (nefret)

"Bir an önce eve ulaşmam lazım." (telaş)

"Hani beni sık sık arayacaktın?" (sitem)

"Belki bir gün ben de uçağa binerim." (umut)

"Bu yağmurda ıslanmadan gelebilir mi acaba?" (kaygı)

"Bir başıma ne yapar, nerelere giderim?" (yalnızlık)

"Sen çalışkansın da ben değilim sanki." (kıskançlık)

"Çok güzel bir şiir yazmışsın." (beğenme)

"Ne yazık ki yarın başka bir şehre gideceğim." (üzüntü)

"Bu yaşta tek başıma evde kalabiliyor." (cesaret)

5. "Özgürlük olmayınca ben ne yapayım rahatı." cümlesini tahtaya yazınız. Bu cümleden hangi anlamların çıkarılabileceğini öğrencilere sorunuz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:151)
6. Öğrencilere "Siz hikâyede bir kahraman olsaydınız hangisini tercih ederdiniz?" sorusunu sorunuz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:151)
7. Öğrencilere Okuduğunuz metinde size en ilginç gelen nedir? Ve Hayvanların da birtakım duyguları olduğunu düşünmek sizi nasıl etkiledi? Sorularını sorunuz. (Okuduğunu Değerlendirme, Ö.K.K. Sayfa:151)
8. Öğrencilere "kıskançlık" duygusunu işleyen şiir, hikâye, masal vb. türlerde eserler okuyup okumadıklarını sorunuz. Bu konularla ilgili okuduklarını anlatmalarını isteyiniz.(Okuma Alışkanlığı Kazanma, Ö.K.K. Sayfa:152)
9. Öğrencilere "Çocukların kuşlara taş atmasını doğru buluyor musunuz?" sorusunu sorunuz. Bu konudaki düşüncelerini anlatmalarını isteyiniz.(Konuşma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:152)

10. Öğrencilere metinde geçen aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

"Gerçekten de çok iyi şu karga."

"Bu, benim karga aklımın alabileceği bir iş değil."

"Ya ben!"

"Eşsizsin sen dostum."

Öğrencilere cümlelerin hangi duyguları yansıttığını buldurunuz. .(Konuşma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:153)

11. . "Siz resimdeki kuşun yerinde olsaydınız insanlara neler söylemek isterdiniz?" sorusunu sorunuz. Düşüncelerini o kuşun ağzından (1. tekil kişi) ifade etmelerini isteyiniz.(Sözlü Anlatım, Ö.K.K. Sayfa: 154)

12. Öğrencilere "Kendinizi tanıtımını yaptığınız kuşun yerine koyduğunuzda onun daha önce bilmediğiniz hangi özelliklerini fark ettiniz? Bu size nasıl bir duygu yaşattı?" sorularını sorunuz.(Konuşmasını Değerlendirme, Ö.K.K. Sayfa:154)

Mutluluğun Ölçüleri Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Metni öğrencilere örnek olacak şekilde bir kez okuyunuz. Daha sonra metni bölümlere ayırarak öğrencilere okutunuz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
2. Öğrencilere, metinde fikir ve duygu ifade eden kelimelerin hangileri olduğunu sorunuz, bunları listelemelerini isteyiniz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
3. Öğrencilere "Metnin ana fikri nedir?" sorusunu sorunuz. .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
4. Yazar, aç ve üşümüş bir kedi için mutluluğu nasıl tarif ediyor? .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
5. Metne göre kaldırım kenarında oturan yaşlı ve kimsesiz adamın istekleri nelerdir? .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
6. Metne göre insanların mutsuzluklarının nedenleri nelerdir? .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
7. Yazar, uyumsuz insanları anlatmak için hangi benzetmeleri yapmıştır? .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
8. Yazarın ele aldığı konu, bazı kişileri mi, toplumun genelini mi ilgilendirmektedir? .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
9. Yazarın örneklerinin amacı, düşüncelerini ispatlamak mı yoksa anlattıklarını somutlaştırmak mıdır? Açıklayınız. .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
10. Metnin Giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde hangi konunun anlatıldığını yazmalarını isteyiniz. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:161)
11. Öğrencilere "Metnin başlığını ilk okuduğunuzda anlatılan konuyu tahmin edebilmiş miydiniz?" sorusunu sorup başlıkla içerik arasındaki uyumu sorgulamalarını sağlayınız. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:161).

12. Öğrencilere "Okuduğunuz metnin yazarı kimdir?" sorusunu yöneltiniz. Yazar hakkında bilgi edinmelerini isteyiniz. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:161)
13. Öğrencilere metinde geçen "acı çekmek, kanı çekilmek, can vermek, sudan çıkmış balığa dönmek" deyimlerinin anlamlarını metinden yararlanarak buldurunuz.(Söz Varlığını Zenginleştirme, Ö.K.K. Sayfa:161)
14. "Tahtaya "Rüzgârın önüne düşmeyen yorulur." atasözünü yazınız ve öğrencilere bu sözün kendilerine düşündürdüklerini anlattırınız.(Konuşma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:161)
15. Öğrencilerden "Mutluluğun Ölçüleri" metninin ilk paragrafını incelemelerini isteyiniz. Sonra da aşağıdaki soruları yöneltiniz. (Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:164)
16. Bu paragraf metnin hangi bölümünü oluşturmuştur? (Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:164)
17. Bu paragrafta neler anlatılmıştır? (Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:164)
18. Yazarın bu paragrafı yazmadaki amacı nedir? (Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:164)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerden ders kitabında verilen özdeyişleri okumalarını isteyiniz. Sonra da onlara "mutluluğun boy hizasında olmasından" ne anladıklarını sorunuz.(Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:159)
2. Öğrencilere "Mutlulukla acı arasında nasıl bir ilişki kurulmuştur?" sorusunu sorunuz(Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:159)
3. Öğrencilere "Ovidius, bir insana ne zaman mutlu denebileceğini düşünmektedir?" sorusunu yöneltip bu sözden anladıklarını açıklamalarını isteyiniz. (Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:159)
4. Öğrencilere "Sizce insanların tümü aynı şeylerden mi mutlu olurlar?" sorusunu sorunuz. (Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:159)

5. Öğrencilere "Şu an elinizde bir fırsat olsaydı kimi mutlu etmek isterdiniz? Neden?" sorularını sorunuz. (Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:159)
6. "Mutluluğu bir varlıkla sembolleştirmeniz gerekseydi hangisini seçerdiniz? Niçin?" diyerek öğrencilere mutluluğu nasıl algıladıklarını anlattırınız. (Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:159)
7. Çevresi ile uyum sağlayamayan canlılar ne gibi sorunlar yaşar? .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
8. Genel olarak insanlar için mutluluk nedir? .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
9. "Herkesin mutluluk anlayışı farklıdır." sözünü örneklerle açıklayınız. .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
10. Yazarın iddialarına herkesin katılabileceğini düşünüyor musunuz? .(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)
11. Sınıfınızdaki veya çevredeki insanlara uyum sağlayamamak size neler kaybettirir? . (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:161)
12. Çevrenizde, uyum gücünü çeken arkadaşlarınız var mıdır? Bu kişiler ne gibi zorluklar yaşamaktadırlar? . (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:161)
13. Size göre uyumsuzluk nedir? . (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:161)
14. Çevrenizle uyum sağlayamadığınız durumlarda nasıl bir çözüm yolu geliştirirsiniz? . (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:161)
15. "Mutluluğun Ölçüleri" metni size ne kazandırdı? (Okuduğunu Değerlendirme, Ö.K.K. Sayfa:161)
16. Metni okuduktan sonra olaylara bakış açınızda neler değişti? (Okuduğunu Değerlendirme, Ö.K.K. Sayfa:161)
17. Bu metinle ilgili düşünceleriniz nelerdir? vb. sorular yönelterek öğrencilerin okudukları metne yönelik duygu ve düşüncelerini arkadaşları ile paylaşmalarını sağlayınız.(Okuduğunu Değerlendirme, Ö.K.K. Sayfa:161)

18. Aşağıdaki konuları tahtaya yazınız. Öğrencilerden bu konulardan birini seçip yazı hazırlamalarını isteyiniz.(Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:163)

Sizi en çok neler mutlu eder? Sıralayınız.

Mutluluk bir lokomotif olsaydı vagonlarında neleri taşırdı? Sıralayınız ve nedenlerini açıklayınız.

Bir topluluğa uyum sağlamadan o topluluk içerisinde mutlu olunabilir mi? Neden?

Bir insanı mutlu eden bir konu başka insanı da aynı şekilde mutlu edebilir mi? Neden?

Hayata olumsuz yönden bakan insanlarla olumlu yönden bakan insanlar arasında ne gibi duygusal farklar olabilir?

Ziyafet Sofrası Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Belirtilen yöntem doğrultusunda metni öğrencilere okutunuz.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:169)
2. Öğrencilere, metinde geçen "Miden bayram etsin." sözünün anlamını ilgili paragrafı okutarak buldurunuz. Bu sözü cümlede kullandırınız. Öğrencilere metinde geçen diğer deyimlerin anlamlarını tahmin ettiriniz. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:169)
3. Öğrencilere korkuyla ilgili deyimleri yazdırıp cümlelerde kullandırınız. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:170)
4. Öğrencilere metnin anahtar kelimelerini buldurmak için "Okuduğunuz metinde anlatılan en belirgin duygular hangileridir?" sorusunu sorunuz. (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:170)
5. Kır faresi yemeğe davet edildiğine niçin sevinmiştir? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:170)
6. Kent faresinin sofrası nasıldır? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:170)

7. Kent faresi niçin bir anda feryat etmiştir? (Okuduğunu Anlama, .K.K. Sayfa:170)
8. Kır faresinin iştahu niçin kaçmıştır? (Okuduğunu Anlama, .K.K. Sayfa:170)
9. Kır faresi niçin ikinci kez yemeğe oturmayı reddetmiştir? (Okuduğunu Anlama, .K.K. Sayfa:170)
10. Metnin kahramanlarının özellikleri nelerdir (Okuduğunu Anlama, .K.K. Sayfa:170)
11. Metnin konusu ve ana fikri nedir (Okuduğunu Anlama, .K.K. Sayfa:170)
12. Öğrencilere "Kır faresi ile kent faresinin ilişkileri bu olaydan sonra nasıl devam edebilir?" sorusunu sorunuz, buna ilişkin dışuncelerini anlattırınız (Okuduğunu Anlama, .K.K. Sayfa:170)
13. Öğrencilere "Okuduğunuz metindeki olay gerçekten yaşanabilir mi? Neden?" sorularını sorunuz. (Okuduğunu Anlama, .K.K. Sayfa:170)
14. Öğrencilere "Ziyafet Sofrası metninde çok sayıda deyim kullanılmış olması, metne ne gibi bir özellik kazandırmıştır?" sorusunu sorunuz. (Okuduğunu Değerlendirme, .K.K. Sayfa:171)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerden korku ve heyecanla ilgili deyimler öğrenmelerini isteyiniz.(Okuma Hazırlık, .K.K. Sayfa:168)
2. Öğrencilere "En çok nelerden korkarsınız? Neden?" sorusunu sorunuz. (Okuma Hazırlık, .K.K. Sayfa:168)
3. Öğrencilere insanların korkularını yenebileceklerini söyleyerek onlara "Korkularınızı yenmek için neler yapıyorsunuz?" sorusunu sorunuz. (Okuma Hazırlık, .K.K. Sayfa:168)
4. "Sizce insanlar niçin korkarlar?" sorusunu sorunuz. (Okuma Hazırlık, .K.K. Sayfa:168)

5. Öğrencilerden "korku" ile ilgili atasözleri belirlemelerini ve bu sözlerle anlatılan düşünceleri açıklamalarını söyleyiniz. (Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:168)
6. Siz, bu metnin kahramanlarından biri olsanız hangisini tercih ederdiniz? Neden? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:170)
7. Öğrencilere "Sizce korku ile huzurlu olmak arasında nasıl bir ilişki vardır?" sorusunu sorunuz.(Konuşma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:171)
8. Öğrencilere "Çok korktuğunuz bir olayı anlatınız." diyerek konuşma konusunu veriniz.(Sözlü Anlatım, Ö.K.K. Sayfa:172)
9. Öğrencilere insanların lüks içinde yaşamak için huzurlu yaşamlarını terk etmeleri sizce doğru mudur? Neden?" sorularını sorunuz.(Yazma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:172)

Unutulmayan Hatıra Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilere "Oturduğunuz evi tanıtınız." diyerek onlardan evlerinin yapısını anlatmalarını isteyiniz.(Dinleme/İzleme Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177)
2. Tahtaya metinde geçen "çakıl, gaga" kelimelerini yazınız. Bu kelimelerin anlamlarını buldurunuz. Metinde geçen diğer kelimelerin de anlamlarını öğrenmelerini sağlayınız(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
3. Öğrencilere "Dinlediğiniz metindeki anahtar kelimeler hangileridir?" sorusunu sorunuz. Bu kelimeleri buldurunuz(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
4. Urfa'daki evlerin özellikleri nelerdir? (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
5. Yazar, minik serçe ile karşılaşmadan önce ne yapmaktadır? (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)

6. Yazarın dikkatini çektiği sırada minik serçe ne yapmaktadır?
(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
7. Yazar, minik serçeye ne yapmıştır? Bunun nedeni nedir? Sonucunda ne olmuştur
(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
8. Yazar, aradan yıllar geçtiği hâlde niçin bu olaydan çok etkilenmiştir?
(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
9. Metnin konusu nedir (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
10. Metinden nasıl bir sonuç çıkardınız? Yazarın bu sonuca ulaşmak için hangi düşünceleri dile getirdiğini söyleyiniz(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
11. Öğrencilere "Sizce metnin yazarı bu olaydan önce nasıl bir çocukmuş?" sorusunu sorup metindeki ipuçlarından yararlanarak tahmin etmelerini isteyiniz(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:179)
12. Metnin yazarı "Suut Kemal Yetkinin bir denemesini bularak sınıfa getirmelerini isteyiniz. (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:179)
13. Öğrencilere "geleneksel, bir aralık, gözü takılmak, rastgele, aşırı" kelimelerini cümlelerde kullandırınız.(Söz Varlığını Zenginleştirme, Ö.K.K. Sayfa:179)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilere "Hatalar her zaman affedilebilir mi? Neden?" sorularını sorunuz. .(Dinleme/İzleme Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177)
2. "Elinize bir fırsat geçseydi pişman olduğunuz hatalardan hangilerini yapmazdınız?" sorusunu sorunuz. .(Dinleme/İzleme Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177)
3. Öğrencilere "vicdan azabı" sözünü duyup duymadıklarını sorunuz. "Hiç vicdan azabı çekmeyen biri olabilir mi?" sorusunu sorarak bu konudaki gözlemlerini, deneyimlerini aktarmalarını sağlayınız. .(Dinleme/İzleme Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177)

4. Öğrencilere "Siz, yazarın yerinde olsaydınız böyle bir olayı yaşadığınızda neler hissederdiniz?" sorusunu sorunuz. (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:179)
5. "Çevrenizde hayvanlara bilerek eziyet eden, acı çektiren insanlar var mı?" sorusunu öğrencilere sorunuz. Bu insanlar hakkında neler düşündüklerini anlattırınız. (Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:179)
6. Öğrencilere "Son pişmanlık fayda etmez." atasözünü açıklayacaklarını söyleyiniz.(Yazılı Anlatım, Ö.K.K. Sayfa:181)

4.8.İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı Duygular Teması Kazanımlarına Ait Bulgular

İkinci Türkçe Ders Kitabında sevgi teması çerçevesinde toplam 22 hedef ve 93 kazanım belirtilmiştir. Kazanımların temel dil becerilerine ve dil bilgisine dağılımı şu şekildedir:

Tablo 4.22: İkinci Kitap Duygular Teması Hedef ve Kazanımlarının Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı

2.KİTAP, 6. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI DUYGULAR TEMASI HEDEF VE KAZANIMLARI						
Öğrenme Alanları	Sevgi İfadesine Yer veren Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedeflerin Yüzde Oranları	Sevgi İfadesine Yer Veren Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımların Yüzde Oranları
Dinleme/İzleme	-	5	%22,72	-	16	%17,20
Konuşama	-	5	%22,72	-	21	%22,58
Okuma	-	5	%22,72	-	30	%32,25
Yazma	-	6	%27,27	-	24	%25,80
Dilbilgisi	-	1	%4,54	-	2	%2,15
Toplam	-	22	%100	-	93	%100

İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabındaki Duygular teması hedef ve kazanım sayısı, birinci kitaba göre daha azdır. Bu kitabın Duygular temasında yer alan 22 hedef okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dil bilgisi becerilerini ifade edecek şekilde düzenlemiştir. Duygu değerinin kazanımını içeren bir hedef yazılmamıştır. Aynı şekilde 93 kazanımın tamamı da dil becerileri odaklıdır. Kazanımların içinde de duygu değeri yer almamaktadır. Türkçe öğretim programı hedef ve kazanımlarında değerlere yönelik eksiklikler ders kitaplarında da kendini somut olarak göstermektedir.

Tablo 4.23: İkinci Kitap Duygular Teması Dinleme / İzleme Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama
1.1.Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.
2. Dinlenen/izlenen anlam ve çözümleme
2.1. Dinlenen/izlenen bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2.2.Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamı bulur.
2.3.Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
2.4.Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
2.5.Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
2.6.Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
2.7.Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
2.8.Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
2.9.Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
2.10.Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı hakkında bilgi edinir.
3.Dinlediklerini/İzlediklerini Değerlendirme
3.1. Dinlenen/izlenen dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3.2. Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.
4.Söz Varlığını Zenginleştirme
4.1. Şiir, türkü, şarkı türünde metinler ezberler.
4.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime deyim ve atasözlerini cümle içinde

kullanır.
5.Etkili Dinleme/İzleme Alışkanlığı Kazanma
5.1.Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.

Tablo 4.24: İkinci Kitap Duygular Teması Konuşma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Konuşma kurallarını uygulama
1.1.Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.
1.2.Tekrara düşmeden konuşur.
1.3.Tekrara düşmeden konuşur.
1.4.Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma
2.1.Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
3. Hazırlıklı konuşmalar yapma
3.1.Konunun özelliğine uygun düşünceleri geliştirme yollarını kullanır.
3.2.Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
3.3.Konuşmasında dikkati dağıtacak ayrıntılara girmekten kaçınır.
3.4.Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.
3.5.Konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.
3.6.Konuşma sırasında sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar verir.
3.7.Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirir.
3.8.Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.
3.9.Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.
3.10.Konuşmasını bir ana fikir etrafında plânlar.
4. Kendi Konuşmasını Değerlendirme
4.1.Konuşmasını sunum tekniği yönünden değerlendirir.
4.2.Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.
4.3.Konuşmasını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.

4.4.Konuşmasını, sesini ve beden dilini kullanma yönünden değerlendirir.
5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
5.1.Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
5.2.Anlamadıklarını ve merak ettiklerini sorar.

Tablo 4.25: İkinci Kitap Duygular Teması Okuma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Okuma kurallarını uygulama
1.1.Kelimeleri doğru telaffuz eder.
1.2.Akıcı biçimde okur.
1.3.Sesini ve beden dilini etkili kullanır.
1.4. Sözün ezgisine dikkat ederek okur.
1.5. Okuma yöntem ve tekniklerini kullanır.
2. Okuduğu metni anlama ve çözümleme
2.1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2.2.Olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
2.3.Metin türüyle ilgili özellikleri kavrar.
2.4.Metnin yazarı ve şairi hakkında bilgi edinir.
2.5.Metindeki anahtar kelimeleri belirler.
2.6.Metne ilişkin sorulara cevap verir.
2.7.Metne ilişkin karşılaştırmalar yapar.
2.8.Metnin konusunu belirler.
2.9.Anlatımın kimin ağzından yapıldığını belirler.
2.10.Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
2.11.Okuduğu metne farklı başlıklar bulur.
2.12.Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.
2.13.Metne ilişkin sorular oluşturur.
2.14.Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
2.15.Metinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
2.16.Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.

2.17. Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
2.18. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.
3. Okuduğu metni değerlendirme
3.1. Metni dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3.2. Metni içerik yönünden değerlendirir.
4. Söz varlığını Zenginleştirme
4.1. Aynı kavram alanına giren kelimeleri anlam farklılıklarını dikkate alarak okur.
4.2. Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır
4.3. Okuduklarından hareketle öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.
5. Okuma Alışkanlığı Kazanma
5.1. Okuduklarıyla ilgili duygu ve düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşır.
5.2. Süreli yayınları takip eder.

Tablo 4.26: İkinci Kitap Duygular Teması Yazma Becerisi Hedef ve Kazanımları.

1. Yazma kurallarını uygulama
1.1. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
1.2. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
1.3. Yazısında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
1.4. Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
1.5. Elektronik ortamdaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar.
1.6. Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
1.7. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.
1.8. Tekrara düşmeden yazar
2. Plânlı yazma
2.1. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
2.2. Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
2.3. Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
2.4. Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
2.5. Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.

2.6.Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.
3. Farklı türlerde metinler yazma
3.1.Olay yazıları yazar.
3.2.Bildirme yazıları yazar.
3.3. Şiir yazar.
4. Kendi Yazdıklarını Değerlendirme
4.1. Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
5. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
5.1.Yazdıklarını başkalarıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alır.
5.2.Okul dergisi ve gazetesi için yazılar hazırlar.
5.3.Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
5.4.İlgi alanına göre yazar.
6.Yazım ve Noktalama Kurallarını Uygulama
6.1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
6.2.Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.

Tablo 4.27: İkinci Kitap Duygular Teması Dil Bilgisi Becerisi Hedef ve Kazanımları.

2. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama
2.1.İsmin cümledeki işlevini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
2.2.Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır.

4.9. İkinci Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı Duygular Teması Etkinliklerine Ait Bulgular

İkinci kitabın Duygular temasındaki etkinliklerin metinlere göre dağılımı şöyledir:

Temada toplam 102 etkinlik bulunmaktadır. Etkinliklerin 41 tanesi (%40,19) değer kazanımını esas alırken, 61 etkinlik (%59,80) dil ve metin çözümlene merkezlidir. Temada bulunan metinlere ait etkinlikler incelendiğinde; Temaya Hazırlık bölümünde değer kazanımına dönük 2 etkinlik (%1,96), dil becerisi ve metin

çözümlemesine ait 2 etkinlik (%1,96), Meşe ile Saz metninde değer kazanımına dönük 13 etkinlik (%12,74), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 18 etkinlik (%17,64), Dijon'dan Trabzon'a metninde değer kazanımına dönük 6 etkinlik(%5,88), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 12 etkinlik(%11,76), Nasrettin Hoca metninde değer kazanımına dönük 9 etkinlik (%8,82), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 15 etkinlik (%14,70), Anne metninde değer kazanımına dönük 11 etkinlik (%10,78), dil becerisi ve metin çözümlemesine ait 14 etkinlik (%13,72) bulunmaktadır.

Tablo 4.28: İkinci Kitap Duygular Teması Etkinliklerinin Öğrenme Alanlarına Sayısal Dağılımı

2.KİTAP, 6. SINIF TÜRKÇE ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI DUYGULAR TEMASI ETKİNLİKLERİ					
Metin Adı	Alt Teması	Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler	Değer Kazanımına Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranları	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranları
Temaya Hazırlık	-	2	%1,96	2	%1,96
Meşe ile Saz	Kibir	13	%12,74	18	%17,64
Dijon'dan Trabzon'a	Özlem	6	%5,88	12	%11,76
Nasrettin Hoca	Mizah	9	%8,82	15	%14,70
Anne	Şefkat	11	%10,78	14	%13,72
Toplam		41	%40,19	61	%59,80

Temada toplam 102 etkinlik bulunmaktadır. Etkinlikler değer kazanımına ve dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük olarak sınırlandırıldığında 41 etkinliğin değer kazanımıyla, 61 etkinliğin ise dil ve metin çözümleme becerisiyle ilgili olduğu görülmektedir. Değer kazanımına dönük etkinlikler ise daha çok değere dikkat çekmek, yazılı ve sözlü olarak değerle ilgili yorumlar yapmak gibi farkında olmayı, almaya açık hale gelmeyi, seçici dikkat oluşturmayı esas almaktadır. Değer verme ve örgütleme gibi üst yetilere yönelik etkinlikler azdır.

ETKİNLİKLER

Temaya hazırlık

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Çevrenizdeki insanlara duygularınızı nasıl ifade edersiniz?(Temaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:166)
2. "Bağlılık, özlem" kelimeleri size neler çağrıştırıyor? (Temaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:166)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Çevresindekileri küçümseyen kişiler hakkında neler düşünüyorsunuz? (Temaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:166)
2. Hangi olaylar karşısında gülersiniz? (Temaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:166)

Meşe ile Saz Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinize La Fontaine ismini daha önce duyup duymadıklarını sorunuz. La Fontaine'in öykülerini okumuş olan bir öğrencinizden okuduğu hikâyeyi anlatmalarını isteyiniz.(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:169)
2. Öğrencilerinizden "Ezop, Beydeba, La Fontaine" hakkında bilgi edinmelerini isteyiniz.(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:169)
3. Öğrencilerinizden etkinlikte verilen karikatürleri yorumlamalarını isteyiniz. (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:170)
4. Sınıfı üç gruba ayırın. Öğrencilerden metni, şahıs ve varlık kadrosunun karakter özelliklerini yansıtacak şekilde seslendirmelerini isteyin.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:170)

5. Öğrencilerinize metinde geçen deyimlerin anlamlarını ve hangi durumları anlattıklarını kavratmaya yönelik hazırlanan etkinliği yaptırınız. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:170)
6. Meşe, Saz'ın hangi özelliklerini küçümsemiştir? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
7. Meşe, Saz'ın belinin ne zaman büküleceğini söylüyor? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
8. Rüzgârın esmeye başlamasıyla neler olmuş? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
9. La Fontaine'in bu olayı anlatmasının nedeni ne olabilir? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
10. Siz olsaydınız bu metne hangi başlığı verirdiniz? Niçin? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
11. Öğrencilerinize "Meşe'nin temsil ettiği kişisel özellik nedir? Kahramanların fiziksel özellikleri kişisel özelliklerine yansımış mıdır? Örnekler veriniz." gibi sorular sorunuz
12. Metnin ana ve yardımcı karakterleri kimlerdir? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
13. Metinde anlatılan olaylar gerçek mi yoksa kurgu mudur? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
14. Metinde insana ait özellikler başka varlıklara yüklenmiş midir? Açıklayınız (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
15. Metin dizeler hâlinde mi yoksa düz yazı şeklinde mi yazılmıştır? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
16. Getirdiğiniz fabllardan seçtiklerinizi öğrencilerinize okuyarak türün özelliklerini pekiştiriniz. . (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:172) Bu amaçla aşağıdaki fabl örneğinden de yararlanabilirsiniz:

BALIKÇIL

*Bir gün uzun bacakları üstünde balıkçıl,
Uzun boynuna takılmış upuzun bir gaga,
Dolaşıyordu bir göl kıyısında.*

*Su en güzel günlerindeki gibi pırıl pırıl.
Güzel turna kardeş fir dönüyordu içinde,
O nefis yayın kardeşe birlikte.*

*Balıkçıla o kadar yaklaşıyorlardı ki
Uzansa hepsini yakalayıverecekti.*

*Ama hiçbir şey yapmadı, bekledi;
Karnım biraz daha acıksın dedi.*

*Muntazam yaşardı, vakitsiz yemek yemezdi.
Nelerden sonra hazret acıktığını sezdi.*

Yavaşça kıyıya doğru yaklaştı.

Bu sefer de sazanlar dolaşıyordu suda.

Bekleyecekti, hoşuna gitmemişti bu da.

Nedense biraz fazla namızaçtı.

Beğenmezdi öyle değme yemeği;

- "Sazana mı kaldı, diyordu, kuşların beyi?"
- Bununla mı doyacağım! Beni ne sanıyorlar?"
- Sazan da gitti, şimdi bir kaya balığı var;
- Onunla da koskoca balıkçıl nasıl doyar?
- "Allah korusun! diyordu, kımıldamam bile
- ." Ama sonra daha azı için kımıldadı.
- Kalmamıştı suda balığın adı.

Acıkmıştı; bir süümüklü böceğe rastladı;

Bir anda yaladı yuttu lezzetle.

Pek o kadar zor beğenir olmayın.

Bu dünyada, en fazla, uysallar rahat eder.

Aç gözlülük ederseniz, eldeki de gider;

Hiçbir şeyi küçük görmeyin sakın.

Orhan Veli

17. Öğrencilerinize "Meşe ile Saz" adlı fabl ile dinlediğiniz fabl arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar var?" sorusunu yönelterek onlardan her iki fablı anlatım özellikleri, ele aldıkları konular açısından karşılaştırmalarını isteyiniz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:172)
18. Öğrencilerinizden "Ezop, Beydeba, La Fontaine" hakkında edindikleri bilgileri arkadaşlarıyla paylaşmalarını sağlayınız.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:172)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinize "Kaplumbağa ve Tavşan" adlı hikâyeyi bilip bilmediklerini sorarak "Bu hikâyeden nasıl bir ders çıkardınız?" sorusunu sorunuz. (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:169)
2. Çevrenizdeki insanların size karşı yaptıkları hangi davranışlardan rahatsız oluyorsunuz? (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:169)
3. Hoşlanmadığınız davranışlara karşı tepkiniz neler oluyor? (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:169)
4. Sizden daha güçsüz olduğunu düşündüğünüz insanlara nasıl davranıyorsunuz? Niçin? (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:169)
5. "Kendini beğenme" ifadesinden ne anlıyorsunuz? (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:169)
6. İzlediğiniz çizgi film ya da filmlerde kendini beğenmiş kahramanlar var mı? Bunu hangi davranışlarından anlıyorsunuz? Onlara neler tavsiye edersiniz? (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:169)
7. Meşe'nin davranışı hakkında ne düşünüyorsunuz? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
8. Meşe'nin Saz'a söylediği "Bari gelip gölgemde yaşasan da / Üzerine kanat gersem" sözleri hangi duygunun ifadesidir? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)

9. Saz'ın Meşe'ye karşılık olarak söylediği sözlerden neler anlıyorsunuz? Siz Saz'ın yerinde olsaydınız Meşe'ye nasıl bir karşılık verirdiniz? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
10. Metnin sonunda ders veriliyor mu? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)
11. Küçük kâğıtlara "alçak gönüllü, kurnaz, korkak, cesur, utangaç, kibirli, içe kapanık, tembel, çalışkan, özenli, bilmiş, dağınık, sinsî, açık sözlü, hayalperest, savurgan, cimri, pinti, cömert, iyimser, kötümser, asabi, heyecanlı, sakin, duygusal, konuşkan, uysal, içten, ikiyüzlü, hoşgörülü, soğukkanlı, sıcakkanlı, kararsız, asi, ukala, girişken, inatçı vb. " kişilik tiplerini yazınız. Öğrencilerinizden Seçtikleri kişilik tipiyle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade edecek bir konuşma yapmalarını söyleyiniz.(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa :172)
12. Tahtaya "Can çıkmadan huy çıkmaz.", "İnsan yedisinde neyse yetmişinde de odur." atasözlerini yazınız. Öğrencilerinize bu atasözlerinin hangi durum karşısında söylenebileceğini, verilmek istenilen mesajın ne olabileceğini sorunuz. (Konuşma, Ö.K.K. Sayfa: 173)
13. Öğrencilerinize "burnu havada olmak, burnu Kaf Dağı'nda olmak, burnundan kıl aldırılmamak, çalım satmak (caka satmak), çalımından geçilmemek" deyimlerinden neler anladıklarını, bu deyimlerin hangi durumlarda kullanıldıklarını sorunuz ve deyimlerin anlamları hakkında onların konuşmalarını sağlayınız. (Konuşma, Ö.K.K. Sayfa: 173)

Dijon'dan Trabzon'a Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinizden ünlü yazarlara ve kişilere ait mektup örnekleri araştırarak getirmelerini isteyiniz.(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177)
2. Mektup niçin yazılır?(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177)
3. Öğrencilerinize mektup türünde yazılmış bir metin okuyacaklarını belirtiniz. Metni bir kez örnek olarak okuyunuz veya belirlediğiniz bir öğrencinize okutturunuz.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:177)

4. Öğrencilerinizden okuma esnasında anlamını bilmedikleri kelimelerin altını çizerek belirlemelerini isteyiniz. Öğrencilerinizden metni okuduktan sonra zihinlerinde oluşan soruları defterlerine yazmalarını isteyiniz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
5. Öğrencilerinize anlamını bilmedikleri kelimelerin neler olduğunu sorunuz. Bu kelimelerin anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin etmelerini isteyiniz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
6. Öğrencilerinize metni anlamaya ve çözülemeye yönelik hazırlanan 5N1K sorularını sorunuz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
7. Mektup nasıl başlamıştır? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
8. Mektubun tarihi nereye yazılmıştır? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
9. Mektupta ne anlatılıyor? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
10. Mektup hangi ifadelerle bitmiştir? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
11. Öğrencilerinize okudukları mektubun türünü sorunuz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
12. Öğrencilerinize getirdikleri ünlü yazarlara ve kişilere ait mektup örneklerinden seçtiklerinizi okutturunuz. (Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:179)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Bu özlemi duymanıza neden olan durum veya olay neydi? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177)
2. Bir kişiye karşı duyduğunuz özlemi ona nasıl ifade edersiniz? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177)
3. Duygu ve düşüncelerinizi etkili bir biçimde dile getirmede sizce en uygun araç nedir? Niçin? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177)

4. Öğrencilerinize metinde geçen "Kardeşlerim de benim gibi senden biraz ayrılırsalar, seni daha hiç üzmezler." cümlesinde ne anlatılmak istendiğini sorunuz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178)
5. Öğrencilerinizden kendilerini mektubu yazan kişinin yerine koyarak "Mektubu yazan kişi hangi duygular içindedir? Siz olsaydınız uzaktaki yakınınızdan neler isterdiniz? Duygularınızı daha etkili iletebilmek için hangi sözcükleri kullanırdınız? "sorularını cevaplamalarını isteyiniz.(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:179)
6. Öğrencilerinize duygularımızın beden dilimize, jest ve mimiklerimize nasıl yansıdığını sorunuz. Ardından çalışma kitaplarında yer alan yüz ifadelerini incelemelerini isteyiniz. Onlara bu yüz ifadelerinin hangi durum karşısında oluştuğunu sorunuz. (Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:179)

Nasrettin Hoca Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinizden "Konuşma" bölümünde sunmak üzere Muhsin Ertuğrul, Haldun Taner, Şinasi, Afife Jale vb. Türk tiyatrosuna katkısı bulunan şahsiyetler hakkında bilgi toplamalarını isteyiniz.(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:185)
2. Öğrencilerinizden sessiz okumaları esnasında anlamını bilmedikleri kelime ve kelime gruplarının altlarını çizerek belirlemelerini söyleyiniz.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:187)
3. Öğrencilerinize metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tahmin etmeye yönelik hazırlanan etkinliği yaptırınız(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:187)
4. Nasrettin Hoca, kendisinden ip isteyen komşu kadına nasıl bir cevap veriyor? Komşu kadının yerinde siz olsaydınız nasıl tepki verirdiniz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
5. Hoca, hanımına söylediği "Sen bağırmandan kork." sözüyle ne anlatmak istiyor (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)

6. Hoca, gelmekte olan yolcuyu görünce ne yapıyor? Niçin? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
7. Hoca, yolcunun kendisine söylediği "Yarım saate kadar öleceksiniz." sözüne niçin inanıyor? Bunu duyan Hoca ne yapıyor? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
8. Sizce metnin devamında olaylar nasıl gelişmiş olabilir (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
9. Öğrencilerinize metindeki olay, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosunu belirlemeye yönelik hazırlanan etkinliği yaptırınız. Ardından metnin konusunu ve ana fikrini belirlemelerini isteyiniz.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
10. Metinde anlatılan olaylarla gerçek hayatta karşılaşabilir miyiz? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
11. Metindeki anlatım kim tarafından yapılıyor? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
12. Şekil yönünden metnin diğer metinlerden farkı nedir? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
13. Bu metin sahnede canlandırılmaya uygun mudur? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
14. Öğrencilerinize "Toplumların ilerlemesinde sanat mı yoksa bilim mi daha etkilidir?" sorusunu yöneltiniz. Onlara bu konuyla ilgili bir münazara yaptırınız.(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:190)
15. Öğrencilerinize "I ve II. perdede sahne nasıl tarif ediliyor? Kahramanların hangi özelliklerinden bahsediliyor? Size göre bir kişiyi etkili tarif etmek için hangi ayrıntılara dikkat etmek gerekir? vb." sorular sorarak dikkatlerini bir nesne veya kişinin tarif edilmiş biçimine çekiniz. (Yazma, Ö.K.K. Sayfa:191)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinize aşağıdaki fıkrayı okuyunuz:

ANNESİNDEN TEMEL'E MEKTUP

Sevgili oğlum Temel...

Senin hızlı okuyamadığını bildiğim için mektubu yavaş yavaş yazıyorum...

Artık senin büyük şehre gittiğin sırada yaşadığımız evde yaşamıyoruz. Baban bir gazetede, "insanların başına genellikle evlerinin iki kilometre civarındaki bölgelerde kaza geldiğini" okumuş; o yüzden taşındık...

Sana yeni adresi veremiyorum çünkü yeni evimizde bizden önce oturan hemşehrilerimiz, taşınunca adresleri değişmesin diye kapı numarasını söküp götürmüşler...

Bu evde garip bir çamaşır makinesi var. Geçen gün içine dört gömlek koydum, çalıştırmak için duvardaki zinciri çektimden beri bir daha gömleklere göremedim.

Geçen hafta sadece iki kez yağmur yağdı. İlki üç gün, ikincisi ise dört gün sürdü...

Benden istediğin yelege postaya verdim. Ancak, halan "O koca düğmelerle paket çok ağır olur." deyince düğmeleri kopartıp yeğin cebine koyduk. Orada bulabilirsin...

Not: Sana biraz da para gönderecektim ama zarfı bir kere yapıştırmış buldum...

Sevgiler... Annen

www.okulweb.meb.gov.tr

Onlardan dinledikleri metni komik bulup bulmadıklarını nedenleriyle birlikte açıklamalarını isteyiniz.(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:186)

2. Öğrencilerinize "komik" denilince akıllarına ne geldiğini, bu kelimenin onlarda ne çağrıştırdığını sorunuz. Onlara çevrelerinde en çok kimi veya kimleri komik bulduklarını nedenleriyle, örnekler vererek anlatmalarını isteyiniz. (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:186)

3. Öğrencilerinize sözün ezgisine dikkat ederek okuma çalışması yaptırmak için aşağıdaki diyalogları tahtaya yazınız. "Hayır" kelimesini farklı durumları ifade edecek biçimde tonlayınız.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:186)
- a. **Kız:** Anne bardakları büfeye ben yerleştireyim.
Anne: Hayır, ben yaparım. Sen kırarsın şimdi. (Güvensizlikle)
- b. **Kız:** Bizimle geliyor musun?
Anne: Hayır, şimdi işim var. Ödevlerimi bitirmem gerekiyor. (Nazikçe ret)
- c. **Kız:** Bana darıldın mı?
Anne: Hayır, sana hiç darılabilir miyim? (Sevecenlikle)
- ç. **Kız:** Dışarı çıkabilir miyim?
Anne: Hayır! (Öfkeyle)
- d. **Anne:** Bu dağınıklığın tek sorumlusu sensin.
- e. **Kız:** Hayır! Ben değilim. Yanılıyorsun. (İnkâr ederek)
4. "E!" ünleminin kullanıldığı aşağıdaki cümleleri tahtaya yazınız. Cümleleri anlamına, anlatılmak istenilen duygu ve düşünceye uygun ses tonuyla okumalarını isteyiniz. .(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:186)
- E, biz ne dedik! (bilmişçe)
E, sonra ne oldu? (İlgili ve meraklı)
E, tadını kaçırdın artık! (bıkkınlık)
E, bak hele! Vay ukala vay! (şaşkın)
E, ne var ne yok bakalım? (hatır sorma)
5. Tahtaya "Buraya gelir misin? "cümlesini yazınız. Öğrencilerinizden bu cümleyi "sert bir patron, mutlu bir insan, korku içinde biri vb." belirtilen karaktere uygun ses tonuyla seslendirmelerini isteyiniz. (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:187)
6. Nasrettin Hoca'nın komşularıyla olan ilişkilerini nasıl karşılıyorsunuz? Hoca'nın böyle davranmasının nedeni sizce ne olabilir (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
7. Bir arkadaşınız tarafından kandırıldığınızı hissettiğiniz oldu mu? Bu durumda arkadaşınıza karşı tavrınız ne oldu/ne olurdu? (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)

8. Nasrettin Hoca'nın yerinde siz olsaydınız sizden bir eşyanızı isteyen arkadaşınıza veya komşunuza o eşyayı vermek istemediğinizi nasıl ifade edersiniz(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)
9. Sizce bu tiyatro metninin komik olmasını sağlayan olay, durum ve sözler nelerdir (Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)

Anne Metni

Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler

1. Öğrencilerinizden Ârif Nihat Asya hakkında bilgi edinmelerini ve şiirlerinden seçtikleri birini ezberlemelerini isteyiniz. (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:197)
2. Şiiri sesli olarak okuyunuz. Öğrencilerinizden şiiri dinlerken anlamını bilmedikleri kelimeleri ve kelime gruplarını belirleyerek kendi oluşturdukları bilinmeyen kelimeler sözlüğüne yazmalarını söyleyiniz.(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:197)
3. Öğrencilerinize dinledikleri şiirde geçen ve anlamları verilen kelimeleri ipucundan yararlanarak bulmalarını söyleyiniz. Daha sonra bu kelimelerin içinde geçeceği birer cümle yazmalarını isteyiniz(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:197)
4. Şiir kimin ağzından yazılmış, şiirde kime seslenilmiştir? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:198)
5. Anne çocuğuna niçin "sevgilim" diye hitap etmiştir?(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:198)
6. Öğrencilerinizden Ârif Nihat Asya hakkında yaptıkları araştırma sonuçlarını sınıfla paylaşmalarını isteyiniz (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:198)
7. Öğrencilerinizden Ârif Nihat Asya'nın şiirlerden beğendikleri birini ezberlemelerini isteyiniz(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:198)
8. Öğrencilerinizden dinledikleri şiirin konu ve ana duygusunu yazmalarını isteyiniz(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:198)

9. Öğrencilerinizden dinledikleri şiiri, dil ve anlatım yönünden değerlendirmelerini isteyiniz. (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:198)
10. Öğrencilerinizden getirdikleri atasözlerinden dinledikleri şiirin içeriğiyle ilgili olanları arkadaşlarıyla paylaşmalarını isteyiniz. . (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:199)
11. Öğrencilerinizden dinledikleri "Anne" ve "Bağlanmayacaksın" adlı şiirleri içerik yönünden karşılaştırmalarını isteyiniz(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:199)
12. Öğrencilere "Şiirlerde neler anlatılmaktadır? Şiirlerdeki ana duygu nedir? Sorularını sorunuz.(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:199)
13. Öğrencilerinize aşağıdaki metni okuyunuz:

PULSUZ DİLEKÇE

Sevgili Anneciğim, Babacığim,

Bütün duygu ve düşüncelerimi dile getirebilseydim, size şunları söylemek isterdim: Sürekli bir büyüme ve değişme içindeyim. Sizin çocuğunuz olsam da sizden ayrı bir kişilik geliştiriyorum. Beni tanımaya ve anlamaya çalışın.

Deneme ile öğrenirim. Bana ayak uydurmakta güçlük çekebilirsiniz. Oyunda, arkadaşlıkta ve uğraşlarımda özgürlük tanıyın. Beni her yerde, her zaman koruyup kolla-mayın. Davranışlarımdan sonuçlarını kendim görürsem daha iyi öğrenirim. Bırakın kendi işimi kendim göreyim. Büyüdüğümü başka nasıl anlarım?

Beni şımartmayın. Hep çocuk kalmak isterim sonra. Bana yerli yersiz söz de vermeyin. Sözüünüzü tutamayınca sizlere güvenim azalıyor. Bana kesin ve kararlı davranmaktan çekinmeyin. Yoldan saptığımı görünce beni sınırlayın. Koyduğunuz kurallar ve yasakların hepsini beğendiğimi söyleyemem. Ancak, hiç kısıtlanmayınca ne yapacağımı şaşırıyorum. Tutarsız davrandığınızı görünce hem bocalıyor hem de bundan yararlanmadan edemiyorum.

Çok konuşup çok bağırmanın. Yüksek sesle söylenenleri pek duymam. Yumuşak ve kesin sözler bende daha iyi iz bırakır. "Ben senin yaşında iken..." diye başlayan söylevleri hep kulak ardına atarım.

Küçük yanlışlarımı büyük suçmuş gibi başıma kakmayın. Bana yanlış payı bırakın. Yaramazlıklarım için beni kötü çocukmuşum gibi yargılamayın. Yanlış davran-

nışım üzerinde durup düzeltin. Ceza vermeden önce beni dinleyin. Suçumu aşmadığı sürece cezama katlanabilirim.

Beni dinleyin. Başarabileceğim işleri yapmamı bekleyin. Bana güvendiğinizi belli edin. Beni destekleyin, hiç değilse çabamı övün. Beni başkalarıyla karşılaştırmayın, umutsuzluğa kapılıyorum.

Benden yaşımın üstünde olgunluk beklemeyin. Yüzde yüz dürüst davranmadığımı görünce ürkmeyin.

Sizi çok bunaltsam bile soğukkanlılığınızı yitirmeyin. Kızgınlığınızı haklı görebilirim ama beni aşağılamayın. Bana haksızlık ettiğinizi anlayınca açıklamaktan çekinmeyin. Bana kendinizi yanılmaz ve erişilmez göstermeye çabalamayın. Yanıldığınızı görünce üzüntüm büyük olur.

Biliyorum, ara sıra sizi üzüyor, belki de düş kırıklığına uğrattıyorum. Bana verdikleriniz yanında benden istediklerinizin çok olmadığını da biliyorum. Yukarıda sıraladığım istekler size çok geldiyse birçoğundan vazgeçebilirim, yeter ki beni ben olarak seveceğinize olan inancım sarsılmasın.

Sizin çocuğunuz olarak doğmak elimde değildi. Ama seçme hakkım olsaydı, sizden başka kimsenin çocuğu olmak istemezdim.

Sevgiler, Çocuğunuz

ATALAY YÖRÜKOĞLU

(Kısaltılmıştır.)

Öğrencilerinizin metni kavramalarını sağlamak amacıyla onlara "Dinlediğiniz metin kimin ağzından yazılmıştır? Ne amaçla yazılmıştır? Hangi duygular içerisinde yazılmıştır? vb." soruları sorunuz.(Yazma, Ö.K.K. Sayfa:200)

- 14.** Öğrencilerden dinledikleri metinden hareketle metinde ele alınan duygu, düşünce, durum, olayları geliştirerek ve yaratıcılıklarını kullanarak şiir türünde bir metin oluşturmalarını isteyiniz.(Yazma, Ö.K.K. Sayfa:200)

Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler

1. "Dinleme" bölümünde yararlanmak üzere öğrencilerinizden "sevgi, anne sevgisi, bağlılık, sakınma, koruma" konulu atasözleri bularak getirmelerini isteyiniz.(Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:197)
2. Öğrencilerden şefkat, sevgi, bağlılık vb. konularda şiirler getirmelerini isteyiniz. (Derse Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:197)
3. Öğrencilerinize "Kim kimi sever?" oyununu oynatınız. Onlara okuyacağınız örnekleri dikkatle dinlemelerini söyleyiniz. Benzer şekilde kendilerinin de mantık çerçevesinde sevgi konulu ilişkilendirmeler yapmalarını isteyiniz.(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:197)
  - Yemek tuzu, maymun muzunu, kurt kuzuyu sever.
  - Kuş darıyı, çiçek arıyı, toprak suyu sever.
  - Çöl yağmuru, çizme çamuru, oklava hamuru sever.
  - Tembel yatmayı, geveze atmayı, pazarcı satmayı sever.
  - Kirli hamamı, baca dumanı, su samanını sever.
4. Bağlılık ne anlama geliyor? Size ne çağırıştırıyor? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:197)
5. "Karşılıklı beklemeden sevmek" ifadesi hangi durumlar için kullanılır? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:197)
6. Sevdiğiniz bir kişi veya varlığa ona verdiğiniz değeri nasıl gösterirsiniz? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:197)
7. "Hiçbir oyuncak anne ve baba ilgisinin yerini tutamaz." sözüne katılıyor musunuz? Neden? (Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:197)
8. Şiirde geçen duygu ifadeleri nelerdir? (Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:198)
9. Şiir sizde hangi duyguları uyandırdı?(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:198)

10. Öğrencilerinizden anne ve baba olduklarını düşünmelerini isteyiniz. Aşağıdaki sorular karşısında çocukları ile kuracakları diyalogları sınıfta arkadaşları ile paylaşmalarını sağlayınız. (Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:199)
- ° Sınavdan düşük not alan çocuğunuzla hangi duygular içerisinde ne konuşurdunuz?
  - ° Herhangi bir sosyal etkinliğe katılması için çocuğunuzu nasıl yönlendirirsiniz?
  - ° Çocuğunuzu sevmediği bir şeyi yapmaya nasıl ikna edersiniz?
11. Öğrencilerinize şiirlerini yazarken "Pulsuz Dilekçe" adlı metinde geçen duyguları ve bu duyguların hissedilmesine neden olan durumları belirlemelerini ve şiirde bunlara yer vermelerini söyleyiniz. (Yazma, Ö.K.K. Sayfa:200)

4.10. Yorumlar

Ders kitapları eğitim-öğretimi yönlendiren ve öğrenci-öğretmen için vazgeçilmez materyallerdir. Türkçe dersinde kazanımlar kitaplardaki tema merkezli araç metinler ve metinle ilgili olarak hazırlanmış etkinlikler üzerinden öğrencilere aktarılmaktadır. Bu bağlamda kitaplardaki etkinliklerin niteliği, özgünlüğü temaya ait kazanımların özellikleri Türkçe eğitimi ve öğrencilerin değer kazanımı için önemlidir. Araştırmada İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz kitaplarındaki zorunlu tema olan sevgi teması ile duygular teması etkinliklerin niteliği ve kazanımların özellikleri açısından incelenmiştir.

Değerler eğitiminde aktif, deneysel, somut problem çözümlenmeye dayalı, öğrenci merkezli etkinliklerin yapılması gerektiği araştırmacılarca dile getirilmektedir:

"Etik eğitimi olarak da adlandırılabilir bir değerler eğitiminin hedefi, kendini tanımlama, kendini anlama ve kendini tamamlama gibi pratiksel süreçlerden geçirdiği insanın yetilerini en üst düzeye ulaştırarak "iyi hayat yaşamasını" sağlamaktır. Böyle bir eğitim de öğrenci ve süreç merkezli program anlayışıyla aktif, deneysel ve somut problem çözümlerine dayalı bir müfredat programla ve böyle bir eğitimin tekniğini çok iyi bilen eğitimciler eliyle mümkün olabilir(Kale N. 2007, 319)."

Değer kazanımına dönük etkinlikler genellikle daha esnek, öğrenciye muhakeme etme fırsatı sunan özelliktedir. Bu etkinlikler içeriği tahmin etme, gözlemlerini aktarma, farkında olma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma, tutum geliştirme, ilişki kurma, karar verme, empati ve yorum odaklıdır. Bu etkinliklerde metni unsurlarına ayırmanın yanında metnin öğrencide yarattığı duygusal etkiler, metnin öğrenci tarafından kendi anlam dünyasında tamamlanması, değerlere karşı duyarlılık ve değerlerin davranışa dönüştürülmesi söz konusudur. Temalara konu olan sevgi değeri ile duygu değeri, bu tür etkinliklerle öğrencilerde daha etkili bir şekilde içselleşmektedir. Değer kazandırmaya dönük etkinliklere kitaplarda yeterli sayıda ve nitelikli bir şekilde yer verildiğinde eğitim ortamında birçok anlam ve bakış açısı ortaya çıkacaktır. Doğal bir öğrenme ortamında sevgi ve duygu değerlerinin yaşayarak öğrenilmesi bu bağlamda önemlidir.

Sevgi Teması Etkinliklerine Örnekler:

Birinci kitap Sevgi temasında "Anne Sevgisi" adlı metindeki aşağıdaki etkinlik yaşantıya dayalı bir duyarlılık etkinliğidir:

Öğrencilerinize ‘‘Evinizde hayvan besliyor musunuz? Evinizde niçin hayvan beslemek istersiniz?’’sorularını sorunuz.

Sevgi temasında yaşantıya dayalı duyarlılık ifade eden etkinliklere örnek olarak;

İkinci kitap Sevgi temasında ‘Eskici’ adlı metindeki ‘Öğrencilerinizin yabancı dillerden alınmış sözcüklerle ya da yarı Türkçe yarı yabancı kelimelerden oluşturulmuş mağaza, dükkân, alışveriş merkezi vb.nin tabelalarının olduğu fotoğrafları göstermelerini isteyiniz.’ Etkinliğini,

İkinci kitap Sevgi temasında ‘Anadolu’ adlı metindeki ‘Öğrencilerinizin yaşadıkları ili simgeleyen tarihi şahsiyet, tarihi eser, tarımsal ürün, yiyecek, giyecek vb. hakkında şiir ya da türkü bulmalarını isteyiniz.’ etkinliğini

Birinci kitap Sevgi temasında ‘Yurt Sevgisi’ adlı metindeki ‘Öğrencilerinizden çeşitli kitaplardan asker mektupları bulup sınıfa getirmelerini isteyin.’ Etkinliğini verebiliriz.

Birinci kitapta "Yurt Sevgisi" adlı metinde yer alan aşağıdaki etkinlik de değerler ayrımı odaklı, sunî ya da gerçek değer yüklü durumları konu alan bir değerler eğitimi anlayışına hizmet etmektedir.

"Enrico'nun babası, bu kendi oğlu bile olsa savaş alanlarından kaçanlar için neler düşünmektedir? Açıklayınız.(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa: 239)

Sevgi Temasında öğrencilerin kendi kişisel duygularını, değerlerini anlamalarını sağlayan değerler ayrımı yaklaşımı esasına dayanan etkinliklere örnek olarak;

İkinci kitap Temaya Hazırlık etkinliklerinden "Sevgi kelimesi size neler çağrıştırıyor?' etkinliğini,

İkinci Kitap 'Soylu Bilgi Ağacı' adlı metindeki 'Sevdiğiniz meslekler nelerdir? Niçin?(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa: 130) etkinliğini,

İkinci Kitap 'Anadolu' adlı metindeki 'Bülbülü altın kafese koymuşlar ille de vatanım demiş sözünü nasıl açıklarsınız?(Metne Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:146) etkinliğini,

Birinci Kitap 'Yurt Sevgisi' adlı metindeki 'Öğrencilere bir zaman makineniz olsaydı tarihimizdeki hangi olaya tanıklık etmek isterdiniz? Sorusunu sorarak düşüncelerini anlattırınız.(Konuşma Alışkanlığı Kazanma, Ö.K.K. Sayfa:240) etkinliğini,

Birinci Kitap 'Yurt Sevgisi' adlı metindeki ' Öğrencilere yaşadığınız yerden uzak bir yere gittiniz mi ya da yurt dışına çıktınız mı? Buralarda bulunduğunuz zaman memleketinizi özlediniz mi? Niçin? Sorularını sorun.(Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:237) etkinliğini verebiliriz.

Empoze ve zorlama yapmaksızın değer kazanımını esas alan seçmeye dayalı değerler eğitimi yaklaşımına uygun olan aşağıdaki etkinlikler de öğrencinin bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçim yapmasını öngörmektedir:

Birinci Kitap 'Yurt Sevgisi' adlı metindeki 'Öğrencilere Kurtuluş Savaşı yıllarında işgal edilen bölgelerden birinde yaşadığınızı düşününüz. Vatan savunmasına nasıl katkıda bulunurdunuz? diyerek onlardan bu konuda konuşmalarını isteyiniz.(Sözlü Anlatım, Ö.K.K. Sayfa:240)

İkinci Kitap ‘Anadolu’ adlı metindeki ‘Aşağıdaki kelimelerden bir kelime havuzu oluşturunuz. Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma yöntemini uygulayınız:

Bayrak , sevgi , yarın , Anadolu , toprak , ezan , savaş , vatan , savaş , dostluk , kurtuluş , kalp , güzellik (Konuşma , Ö.K.K. Sayfa:148)

İkinci Kitap ‘Kuğular’ adlı metindeki ‘ Kardeşlerinizi kurtarma sorumluluğu üzerinizde olsaydı siz nasıl davranırdınız?(Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)

Birinci Kitap ‘Anne Sevgisi’ adlı metindeki ‘Annenizi bir çiçekle ifade edecek olsaydınız hangi çiçeği tercih ederdiniz?(Okuma Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa.246)

İkinci kitaptaki aşağıdaki etkinlik de dikkati, düşünceyi ve ayırt etmeyi gerektiren duygusal olmadan, akılcı bir şekilde teste dayalı değer analizi yaklaşımına uygundur:

Öğrencilere Dilimizi yabancı dillerin etkisinden korumak için yeteri kadar özen gösteriyor muyuz? Neden? Dilimizi yabancı dillerin etkisinden korumak için neler yapabiliriz? Gibi sorular sorunuz.(Yazma, Ö.K.K. Sayfa: 140)

Duygular Teması Etkinliklerine Örnekler:

Birinci kitapta "Temaya Hazırlık etkinliklerindeki okulun ya da bulunulan yerin kütüphanesine ziyaret etmeyi öngören etkinlik yaşantıya dayalı bir duyarlılık etkinliğidir.

Duygular temasında yaşantıya dayalı duyarlılık ifade eden etkinliklere örnek olarak;

Birinci kitap Duygular temasında ‘Mutluluğun Ölçüleri’ adlı metindeki ‘Sınıfınızdaki ya da çevrenizdeki insanlara uyum sağlayamamak sizlere neler kaybettirir?(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:161) etkinliğini,

Birinci kitap Duygular temasında ‘Mutluluğun Ölçüleri’ adlı metindeki ‘Çevrenizde uyum gücünü çeken arkadaşlarınız var mıdır? Bu kişiler ne gibi zorluklar yaşamaktadırlar?(Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:161) etkinliğini,

Birinci kitap Duygular temasında ‘Unutulmayan Hatıra’ adlı metindeki ‘Çevrenizde hayvanlara bilerek eziyet eden, acı çektiren insanlar var mı? Sorusunu

öğrencilere sorunuz.(Dinlediğini/İzlediğini Anlama, Ö.K.K. Sayfa:179) etkinliğini verebiliriz.

Birinci kitapta "Meşe ile Saz" adlı metinde yer alan aşağıdaki etkinlik de değerler ayrımı odaklı, sunî ya da gerçek değer yüklü durumları konu alan bir değerler eğitimi anlayışına hizmet etmektedir.

"Tahtaya 'Can çıkmadan huy çıkmaz.'"İnsan yedisinde neyse Yetmişinde de odur.' atasözlerini yazınız. Öğrencilerinize bu atasözlerinin hangi durum karşısında söylenebileceğini, verilmek istenen mesajın ne olabileceğini sorunuz.(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:173)

Duygular Temasında öğrencilerin kendi kişisel duygularını, değerlerini anlamalarını sağlayan değerler ayrımı yaklaşımı esasına dayanan etkinliklere örnek olarak;

Birinci Kitap 'Unutulmayan Hatıra' adlı metindeki 'Öğrencilere 'vicdan azabı' sözünü duyup duymadıklarını sorunuz.'Hiç vicdan azabı çekmeyen biri olabilir mi ?' sorusunu sorarak bu konudaki deneyimlerini aktarmalarını sağlayınız.(Dinleme/İzleme Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:177) etkinliğini,

İkinci Kitap 'Dijon'dan Trabzon'a' adlı metindeki 'Öğrencilerinize metinde geçen 'Kardeşlerim de benim gibi senden biraz ayrılırsalar, seni daha hiç üzmezler.' Cümlesinde ne anlatılmak istendiğini sorunuz.(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:178) etkinliğini

İkinci Kitap 'Anne' adlı metindeki 'Öğrencilerinizden anne ve baba olduklarını düşünmelerini isteyiniz. Aşağıdaki sorular karşısında çocukları ile kuracakları diyalogları sınıfta arkadaşları ile paylaşmalarını sağlayın.

-Sınavdan düşük not alan çocuğunuzla hangi duygular içerisinde ne konuşurdunuz?

-Herhangi bir sosyal etkinliğe katılması için çocuğunuzu nasıl yönlendirirdiniz?

-Çocuğunuzun sevmediği bir şeyi yapmaya nasıl ikna ederiniz.(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa:199) etkinliğini verebiliriz.

Empoze ve zorlama yapmaksızın değer kazanımını esas alan seçmeye dayalı değerler eğitimi yaklaşımına uygun olan aşağıdaki etkinlikler de öğrencinin bir dizi

mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçim yapmasını öngörmektedir:

İkinci Kitap 'Dijon'dan Trabzon'a' adlı metindeki 'Öğrencilerinizden kendilerini mektubu yazan kişinin yerine koyarak 'Mektubu yazan kişi hangi duygular içindedir? Siz olsaydınız uzaktaki yakınızdaki neler isterdiniz? Duygularınızı daha etkili iletebilmek için hangi sözcükleri kullanırdınız?'sorularını cevaplamalarını isteyiniz.(Konuşma, Ö.K.K. Sayfa.179)

İkinci Kitap 'Nasrettin Hoca' adlı metindeki 'Nasrettin Hoca'nın yerinde siz olsaydınız sizden bir eşyanızı isteyen arkadaşınıza veya komşunuza o eşyayı vermek istemediğinizi nasıl ifade edersiniz?(Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:189)

Birinci Kitap 'Artık O Bir Kargaydı' adlı metindeki 'Öğrencilere bir kuş olsaydınız ne olurdu? Sorusunu sorup bunun nedenini anlatırınız.(Okumaya Hazırlık, Ö.K.K. Sayfa:148)

Birinci Kitap 'Ziyafet Sofrası' adlı metindeki 'Siz bu metnin kahramanlarından biri olsaydınız hangini tercih ederiniz? Neden? (Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:170)

Temalardaki değer kazandırmaya yönelik etkinliklerin geneline bakıldığında dikkat çekme, değer açıklama, değer uygulama ve telkin odaklı oldukları görülür. Sevgi ve duygu değerlerinin içselleştirilmesinin sağlanması için yapılandırılmış tartışmalara, ahlaki ikilemlere, sınıf dışı etkinliklere daha çok ağırlık verilmelidir.

Araştırmanın "**Sevgi ve duygu değerini kazandırmaya yönelik etkinlikleri içeren yönergelerin (etkinliklerin) özellikleri nelerdir?"** alt problemine dair bulgulara dayanarak aşağıdaki bilgiye ulaşılmıştır:

Birinci kitaba ait sevgi temasındaki etkinliklerin, 37 tanesi (%34,90) öğrenciyi muhakeme yapmaya, değer analizine sevk eden etkinlikken; 69 tanesi (%65,09) dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinliktir. Öğrencilerin duyuşsal, bilişsel yetilerinin gelişmesi için bu etkinliklerin orantılı olması gerekmektedir. İkinci kitapta ise değer kazandırmaya dönük etkinlikler 45 tane (%42,05), metin merkezli etkinlikler 62 (%57,94) tanedir. Bu kitapta yani ikinci kitapta değer ve metin merkezli etkinlikler nispeten dengeli olarak dağılmıştır. Değer kazandırmaya dönük etkinlikler Türkçe dersi

misyonu düşünülduğünde nicelik olarak yeterli görülse de nitelik olarak geliştirilmelidir.

Tablo 4.29: Sevgi Teması Birinci ve İkinci Kitap Etkinliklerinin Sayısal Karşılaştırılması

Birinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı			
Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler	Değer Kazanımına Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranı	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranı
37	% 34,90	69	% 65,09
İkinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı			
Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler	Değer Kazanımına Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranı	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranı
45	% 42,05	62	% 57,94

Birinci kitaba ait duygular temasındaki etkinliklerin, 49 tanesi (%45,79) öğrenciyi muhakeme yapmaya, değer analizine sevk eden etkinlikken 58 tanesi (%54,20) dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinliktir. Öğrencilerin duyuşsal, bilişsel yetilerinin gelişmesi için bu etkinliklerin orantılı olması gerekmektedir. İkinci kitapta ise değer kazandırmaya dönük etkinlikler 41 tane (%40,19), metin merkezli etkinlikler 61 (%59,80) tanedir. Duygular Temasında birinci kitapta değer ve metin merkezli etkinlikler ikinci kitaba göre nispeten dengeli olarak dağılmıştır. Değer kazandırmaya dönük etkinlikler Türkçe dersi misyonu düşünülduğünde nicelik olarak yeterli görülse de nitelik olarak geliştirilmelidir.

Tablo 4.30: Duygular Teması Birinci ve İkinci Kitap Etkinliklerinin Sayısal Karşılaştırılması

Birinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı			
Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler	Değer Kazanımına Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranı	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranı
49	%45,79	58	%54,20
İkinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı			
Değer Kazanımına Dönük Etkinlikler	Değer Kazanımına Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranı	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinlikler	Dil Becerisi ve Metin Çözümlemesine Dönük Etkinliklerin Yüzde Oranı
41	%40,19	61	%59,80

İncelenen kitaplardaki sevgi ve duygular temasında, değer kazanımına dönük etkinlikler, dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinliklerden daha azdır. Dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinliklerde yer, olay, zaman, kişiler, ana düşünce ve ana duygu ön plândadır. Bu etkinlikler incelendiğinde temelde soru-cevap yöntemine dayanmaktadır. Burada duyuşsal becerilerden ve hedeflerden ziyade bilişsel çaba ağır basmaktadır:

"Öğrencilerinizden, Hasan'ın yolculuğu sırasında geçtiği yerleri haritadan göstermelerini isteyiniz. (Sevgi Teması, İkinci Kitap, Eskici Metni, Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:138)"

"Yurdumuzun tarihi ve doğal güzellikleri hakkında neler biliyorsunuz(Sevgi Teması, İkinci Kitap, Eskici Metni, Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:139)"

"Öğrencilerinizden metnin konusunu, ana fikrini olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosunu ve bunlarla ilgili unsurları belirleyerek etkinlikteki noktalı yerlere

kısaca yazmalarını isteyiniz. (Sevgi Teması, İkinci Kitap, Kuğular Metni, Dinleme-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:156)"

"Ayşe annesinden ne istiyor? Annesi bu isteği nasıl karşılıyor? (Sevgi Teması, Birinci Kitap, Anne Sevgisi Metni, Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:248)"

"Meşe Saz'ın belinin ne zaman büküleceğini söylüyor? (Duygular Teması, İkinci Kitap, Meşe ile Saz Metni, Okuma-Anlama, Ö.K.K. Sayfa:171)"

"Metne göre insanların mutsuzluklarının nedenleri nelerdir? (Duygular Teması, Birinci Kitap, Mutluluğun Ölçüleri Metni, Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:160)"

"Kır faresi yemeğe davet edildiğine niçin sevinmiştir? (Duygular Teması, Birinci Kitap, Ziyafet sofrası Metni, Okuduğunu Anlama, Ö.K.K. Sayfa:170)"

Etkinlikler içerik olarak değerlendirildiğinde dil becerisi ve metin çözümlemesine dayalı etkinliklerin akıl yürütmeden ve karşılaştırma yapmadan ziyade metni unsurlarına ayırma, metindeki kelime ve kelime gruplarını açıklama, metindeki anlamını bilmediği kelime ve kelime gruplarını kullanma, metinde var olan cevapları bulmaya dönük olduğu görülmektedir. Yazarın yaşamı, duyguları, görüşleri metindeki olay örgüsü, metnin başlığı, konu, ana fikir, ana duygu etkinliklerde öğrenciye sorulmakta, öğrencinin var olanı anlaması beklenmektedir. Öğrenciler bu etkinliklerde metinde ne anlatıldığını bulmak için çalışacaktır. Bu tip etkinlikler metin çözümleme becerisini arttırmaktadır ancak anadil eğitiminin ikinci işlevi olan sosyal, manevî, millî değerleri geliştirme işlevi çerçevesinde tek başına eksik kalmaktadır.

İncelenen her iki kitabın, sevgi ve duygular temasındaki kazanımlar dil ve zihin becerilerini karşılamakta fakat değer ve tutumlar konusunda özel amaçları karşılamamaktadır. Dil becerileri ve metni analiz etmeye dönük kazanımlar yazılmıştır. İncelenen kitaplarda doğrudan sevgi ve duygu değeri ile ilgili kazanım bulunmamaktadır. Temalarda duyuşsal alanda olması gereken kazanımlar bilişsel hedeflerin gölgesi altında kalmıştır. Ancak sevgi eğitimi, değerler eğitimi, karakter eğitimi gibi son zamanların sıkça kullanıldığı eğitim anlayışlarında değerlerin doğrudan, sistematik ve plânlı bir şekilde verilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Hedefler ve kazanımlar öğrenme etkinliklerini yönlendirip öğrenciden beklenen davranış, tutum ve becerileri netleştirirler. Eğitim hedefleri üzerine çalışan araştırmacılar üç grupta hedefleri gruplandırmışlardır:

1. Bilişsel hedefler
2. Duyuşsal hedefler
3. Devinişsel hedefler

Ancak ne yazık ki eğitim programları hazırlanırken duyuşsal hedefler çoğu zaman göz ardı edilip bilişsel hedefler öne çıkmaktadır. Bilişsel hedeflerin öncelikli olarak öğrenciye aktarılması gerekmektedir çünkü bilişsel kazanımlar devinişsel ve duyuşsal kazanımların temelini oluştur ancak öğrenciyi sadece akademik beceri ve bilgilerle donatmak, geleceğin gereksinimlerini karşılayamayan nesiller yetiştirilmesi demektir. Değerler Eğitimiyle istenen bireyler prensip sahibi, değerlerle yaşayan, yapıcı, yaratıcı, değişime açık olmakla birlikte özünü koruyan, doğruyu bilen ve uygulayan bireylerdir. Bu özellikler ancak öğrencilere güçlü bir duyuşsal eğitimle ve tüm değerlerin özü olan sevgiyi etkin olarak kazandırmakla gerçekleşir.

Araştırmanın üçüncü ve dördüncü alt problemleri olan; **"Sevgi ve duygu değeri ile ilgili hedeflerin genel hedefler içindeki yeri nedir?"**

"Sevgi ve duygu değeri ile ilgili kazanımların genel kazanımlar içindeki yeri nedir?" problemlerine ilişkin olarak elde edilen bulgular doğrultusunda, incelenen her iki Türkçe ders kitabındaki sevgi ve duygular temalarında, sevgi ve duygu değerini doğrudan karşılayan hedef ve kazanım sayısı sıfırdır denilebilir. Temalardaki hedef ve kazanımlar dil bilgisi ve dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, konuşma, dinleme odaklıdır.

Araştırmada incelenen her iki Türkçe kitabında da sevgi ve duygular temalarında sevgiye ve duyguya dair doğrudan bir hedef ve kazanım bulunmamaktadır.

Araştırmanın **"Sevgi ve Duygular temaları içinde sevgi ve duygu değeri ile ilgili hedeflerin özellikleri nelerdir?"** alt problemine cevap olarak bulgulara dayanılarak şu durum tespit edilmiştir:

Sevgi teması Birinci kitaptaki 22 hedef, ikinci kitapta yer alan 17 hedef dil becerisi odaklıdır.

Tablo 4.31: Sevgi Teması Birinci ve İkinci Kitap Hedeflerinin Karşılaştırılması

Birinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı		İkinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı	
Sevgi İfadesine Yer Veren Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedefler	Sevgi İfadesine Yer Veren Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedefler
-	22	-	17

Duygular teması Birinci kitaptaki 22 hedef, ikinci kitapta yer alan 22 hedef dil becerisi odaklıdır:

Tablo 4.32: Duygular Teması Birinci ve İkinci Kitap Hedeflerinin Karşılaştırılması

Birinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı		İkinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı	
Duygu İfadesine Yer Veren Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedefler	Duygu İfadesine Yer Veren Hedefler	Dil Becerilerini İfade Eden Hedefler
-	22	-	22

Araştırmanın "Sevgi teması içinde sevgi değeri ile ilgili kazanımların özellikleri nelerdir?" alt problemine yanıt olarak ise;

İncelenen her iki kitabın da sevgi ve duygular teması kazanımlarının sevgi ve duygu değerlerini doğrudan kapsamadığı ayrıca sevgi ve duygu değerinin kazanımını

açıkça öngören kazanımlar olmadığı tespit edilmiştir: Sevgi teması, Birinci kitapta yer alan 120 hedef kazanım, ikinci kitapta yer alan 85 kazanım dil becerisi odaklıdır.

Tablo 4.33:Sevgi Teması Birinci ve İkinci Kitap Kazanımlarının Karşılaştırılması

Birinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı		İkinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı	
Sevgi İfadesine Yer Veren Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımlar	Sevgi İfadesine Yer Veren Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımlar
-	120	-	85

Duygular teması, Birinci kitapta yer alan 120 hedef kazanım, ikinci kitapta yer alan 93 kazanım dil becerisi odaklıdır.

Tablo 4.34:Duygular Teması Birinci ve İkinci Kitap Kazanımlarının Karşılaştırılması

Birinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı		İkinci 6.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı	
Duygu İfadesine Yer Veren Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımlar	Duygu İfadesine Yer Veren Kazanımlar	Dil Becerilerini İfade Eden Kazanımlar
-	120	-	93

Hedefler eğitim-öğretimin başlangıç aşamasında "Niçin öğretiyoruz?" sorusuna cevap veren, yetiştirilecek insanda olması uygun görülen, eğitim yoluyla kazandırılabilir istendik özelliklerdir. Eğitimde hedefler, öğretimi yönlendirmesi, öğretme-öğrenme işleminin yapılmasını ortaya koyması ve ölçmelere kılavuzluk etmesi açısından gerekli görülmektedir (Demirel, 1997: 105). Bu bağlamda Türk Millî Eğitim Sisteminin genel amaçları ve Türkçe dersinin genel amaçlarında yer alan değerlere dönük ifadeler temaların da hedef ve kazanımları içinde olmalıdır ki öğretmenler neyi, niçin, neden öğreteceği konusunda bilinçli uygulamalar içine girebilsinler. Hedef olarak gösterilmeyen bir kazanımın öğrenciye aktarılması konusunda da sıkıntılar olacağı muhakkaktır. İncelenen kitaplardaki sevgi ve duygular temalarına ait hedefler ve kazanımların temel dil becerileri odaklı olup değer kazanımının gözetilmediği görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim özünde bireyleri duyuşsal, bilişsel ve bedensel yönlerden geliştirmeyi, ileriye götürmeyi amaçlar. Değerler, duygular, ahlâkî ve sosyal kurallar, tercihler, beklentiler, istekler duyuşsal karakter taşır. Bu bağlamda değerler eğitimi de duyuşsal alanın kapsamı içine girmektedir. Ancak günümüzde oldukça açık bir şekilde görülen bir gerçek vardır ki o da duyuşsal kazanımların ihmal edilmesidir. Ölçme-değerlendirme kaygıları, yöntem ve teknikteki belirsizlikler, duyuşsal alana yönelik sistemli çalışmaların olmaması bu ihmalkârlığın sebepleri arasında sayılabilir. Ayrıca günümüzde sınav odaklı eğitim anlayışı okulları sınava hazırlık merkezi şekline dönüştürmüş bilgi kazanımı, değer kazanımını oldukça geride bırakmıştır.

Her açıdan dengeli, sağlam, ne istediğini bilen, karakterli, saygılı, yapıcı ve yaratıcı bireyler yetiştirmek istiyorsak öğrencilere etkili bir değerler eğitimi vermemiz şarttır. Bu sebeple öncelikli olarak aşağıdaki öneriler dikkate alınmalıdır:

Eğitim fakültelerinde Değerler Eğitimi dersleri okutulmalıdır.

Değerler eğitimi, değerler eğitiminin amaçları, değerler eğitiminde izlenebilecek yöntemler, etkinlikler hakkında öğretmen adayları eğitilmeli, öğretmenlere hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmeli ve değerler eğitimi seminerleri verilmelidir.

Değerler eğitimi üzerine hazırlanmış kuramsal çalışmalar, uygulamalı çalışmalarla takviye edilmeli, desteklenmelidir.

Değerler eğitimi konusunda ailelerin üzerine düşen sorumluluk ve görevler konusunda bilinçlendirici seminerler düzenlenmelidir.

Değerler eğitimi programları ve uygulanmalarıyla ilgili araştırma, izleme ve değerlendirme çalışmaları yürütülmelidir.

2005 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler dersi programında değerler eğitimi açıkça ve plânlı bir şekilde yer almıştır. Verilmek istenen değerler ders

kitaplarında belirtildikten sonra bu değerleri doğrudan kapsayan kazanımlar hazırlanmıştır.

Oysa incelenen 6. Sınıf Türkçe dersi kitaplarındaki sevgi ve duygular temalarında sevgi ve duygu değeriyle ilgili hiçbir kazanım ve hedef belirtilmemiştir. Sevgi ve duygu değerlerinin içselleştirilmesine dönük olarak "farkında oluş, takdir etme, gönüllü oluş, zevk alma, sorumluluk duyma, benimseme, koruma, hoşgörülü olma" gibi duyuşsal ifadeler de yer verilmemiştir. Türkçe dersi en az Sosyal Bilgiler dersi kadar değer aktarımından sorumlu ve değer aktarımında etkili olan bir derstir. Bu sebeple değerlerin öğretimiyle ve değerlerin davranışa dönüştürülmesi ile ilgili Türkçe dersine yönelik sistematik düzenlemeler getirilmeli, uygun yöntem ve teknikler, değerler eğitiminin amaçlarını kapsayan etkinlikler geliştirilmelidir.

İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi Öğretim Programında genel amaçlarda değerler eğitime açıkça vurgu yapılmıştır. Fakat hangi değerlerin, nasıl öğretileceğine ilişkin bir açıklama belirtilmemiştir. Türkçe öğretim programında öğrencilere hangi değerlerin kazandırılacağı, hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı ve değerler eğitimi hakkında bilgiler yer almalıdır.

Türkçe öğretim programında, duyuşsal özellik gösteren "farkında oluş, takdir etme, gönüllü oluş, zevk alma, sorumluluk duyma, benimseme, koruma, hoşgörülü olma" vb. tutumlara yönelik de hedefler geliştirilmelidir.

Değerlerin etkin bir şekilde aktarımı öğrencilerde merak, keşfetme, yaratıcılık, çok boyutlu düşünme unsurlarına yer veren etkinliklerle, algıladıklarını kendi duygu ve düşünce süzgecinden geçirip yapılandırmaları ve anlamlandırmalarıyla gerçekleşir. İncelenen kitaplarda dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinliklerin öğrencilerde analiz, sentez, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerilerini geliştirecek nitelikte olduğu görülmüş ancak değerlerin içselleştirilmesini sağlamak için bunların tek başına yetersiz kaldığı belirlenmiştir.

Araştırmacı, ezbercilikten uzak, yapıcı, yaratıcı, üretken, sorumlu, yaşam becerilerine sahip bireyler yetiştirilmesi için eğitimde değerleri kapsayan duyuşsal alan ön plâna çıkartılmalıdır. Öğrenmede duyguların bir değer aracılığıyla harekete geçirilmesi öğrenmenin ve öğrenme neticesinde oluşan davranışların sürdürülebilirliğini,

kalıcılığını arttırır. Eğitimin tanımında yer alan "öğrencinin kendi yaşantısı yoluyla" davranış değişikliğinin meydana gelmesi bu yönüyle öğrenci merkezliliği işaret etmektedir. Öğrencilere ne kadar düşünsel ya da uygulamaya dönük tecrübe sunulursa öğrenmeler de o oranda etkin olacaktır.

Türkçe dersi kazanımları aktarılırken öğrenci merkezliliğe ağırlık verilmelidir.

Etkinlikler yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta bir yaklaşımla sunulmalı ayrıca etkinliklerde ezber ve slogan cevaplar olmamalıdır.

Metni çözümlmeye yönelik etkinlikler ile öğrenci merkezli, aktif, deneysel, yaparak yaşayarak öğrenmeye, problem çözmeye dayalı etkinlikler orantılı olmalıdır.

Oldukça hızla bir şekilde değişen ve gelişen dünyada artık öğrenciler yalnızca kendi yakın çevreleri ve kültürleri ile sınırlı değillerdir. Medya, sanal dünya ile her bilgiye ve her yere kolay bir şekilde erişim, bilgi çeşitliliği öğrencilerde bilgiyi seçme, eleştirme ve bir değerle bütünleştirerek yapılandırma, yapıcı yönde kullanma gerekliliğini beraberinde getirmiştir. İncelenen Türkçe dersi kitaplarındaki sevgi ve duygular temalarının ana değerleri olan sevginin ve duygunun kazanımı, bu görüş ışığında olumlu ve yapıcı yönde ilişkiler kurma, şiddetten uzak durma, geleceğe güvenle bakma açısından önem teşkil etmektedir. İncelenen kitaplardaki sevgi ve duygular temalarında sevgi ve duygu değerini etkin şekilde öğrenciye kazandırmayı öngören metinlere, örnek olaylara, projelere, farkındalık sağlayacak yaşantılara ağırlık verilmesi gerekliliği tespit edilmiştir.

Ders programlarını işlevsel hâle dönüştüren ders kitaplarıdır. Bu nedenle eğitim ve öğretimin vazgeçilmez materyalleri olan ders kitapları değerler eğitimi açısından nitelikli olarak hazırlanmalıdır.

Değerlerin kazanımında ders kitapları ve öğretmenler değeri empoze etme yerine değerler eğitimi yaklaşımları olan değer açıklamak, ahlâkî muhakeme, değer analizi, gözlem yoluyla öğretimi içeren etkinlik ve eğitim durumları kullanılmalıdır.

Yalnızca belirli bir değer üzerinde durmak yerine, çeşitli değerleri işleyen nitelikli ve öğrencide davranış değişikliği oluşturabilecek etkide metinler hazırlanmalıdır.

Türkçe dersi genel amaçları, vizyonu ve misyonu gereği öğrencilere dil becerileri kazandırması ile birlikte öğrencileri duyuşsal yönden güçlendirmeyi, millî, evrensel ve insanî değerleri aktarmayı da sağlamalıdır. Dil becerileri öğretimi ve değerler eğitiminin uyum içinde, bir bütün olarak ele alınması dersin yükümlülüğüdür. Türkçe dersinin bu yükümlülüğü öğretim programının, ders kitaplarının içeriğinde, hedef ve kazanımlarda, etkinliklerde gerçekleşmeye dönük olmalıdır.

Araştırma sonucunda incelenen her iki Türkçe ders kitabında yer alan sevgi ve duygular temalarının, hedeflerinin ve kazanımlarının hiçbirinin doğrudan sevgi ve duygu değerine yer vermediği görülmüştür. Her iki kitabın da hedef ve kazanımlarının aktarılmak istenen değeri ve eğitim-öğretim sürecini netleştirmek için sevgi ve duygu değerlerini doğrudan içeren ifadelerle yeniden düzenlenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

Etkinlikler bakımından İkinci Kitap, Birinci Kitaba göre daha niteliklidir. Sevgi Temasında İkinci Kitapta dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinlikler ile değer kazanımına dönük etkinlikler arasındaki dağılım nispeten orantılıdır. Duygular temasında ise birinci kitapta dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinlikler ile değer kazanımına dönük etkinlikler arasındaki dağılım nispeten daha orantılıdır. Her iki Türkçe ders kitabı da duyuşsal yönden öğrenciyi geliştirecek drama, rol yapma, empati etkinlikleri, tartışma, işbirlikçi öğrenme, örnek olay, eğitsel oyun gibi yöntem ve tekniklere daha çok ağırlık vermelidir.

BİBLİYOGRAFYA (KAYNAKLAR)

AKBAŞ, Oktay (2004). Türk Millî Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

AKBAŞ, Oktay (2007). "Türk Millî Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinde Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi", Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu. Edt. R. KAYMAKCAN ve diğeri, İstanbul: DEM Yayınları, s.679.

AKBAŞ, Oktay (2008), Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış, Değerler Eğitimi Dergisi 6 (16), 9-2.

AKBAŞ, Oktay (2009). "İlköğretim Okullarında Görevli Branş Öğretmenlerinin Değer Öğretimi Yaparken Kullandıkları Etkinlikler: 2004 ve 2007 Yıllarına İlişkin Bir Karşılaştırma", Cilt: 17 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi, 403-414.

ARAL, Duygu (2008) Millî Eğitim Bakanlığının Hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bolu

AYDIN, Mehmet Zeki (1999) . "Belçika'da İlk ve Orta Dereceli Okullarda Din ve Ahlâk Öğretimi", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:3.

AYDIN, B. (2005), Gelişim ve Öğrenme, 1. baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

BACANLI, Hasan (1999). Duyuşsal Davranış Eğitimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

BALAT UYANIK, Gülden (2004). Çocuklar ve Değerler Eğitimi, Çoluk Çocuk Dergisi, 8(45), 18-20.

BALAT UYANIK, Gül den VE BALABAN DAĞAL, Asude (2006). Okul Öncesi Dönemde, Değerler Eğitimi Etkinlikleri, Kök Yayıncılık, Ankara

BELET, Dilek ve DEVECİ, Handan (2008), Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi, VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Çanakkale.

BİLEN, Mürüvvet (2001). "Kurumlarda İnsan İlişkilerinin Başarıya Etkisi", 2000 Yılında Türk Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi Ulusal Sempozyumu, Ankara.

BiLGİN, N. (1995). Sosyal Psikolojide Yöntem Ve Pratik Çalışmalar, Sistem Yayıncılık, İstanbul

BULUT, Sevilay (2011) Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

CEMİLOĞLU, Mustafa (2009). İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi, Alfa Akademi Yayınları, Bursa

CÜCELOĞLU, Doğan (1993). İyi Düşün Doğru Karar Ver, Sistem Yayıncılık, İstanbul

ÇAĞDAŞ, A. ve SEÇER, Z. (2002). Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi, Nobel Yayınları, Ankara

ÇAVDARCI, M. (2002). "Türkiye'de Sosyal Değerlerin Aşınması ve Kültür Sömürgeciliği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

ÇELİK, Hüseyin (2007). "Açılış Konuşması, "Değerler ve Eğitimi" Uluslararası Sempozyumu, Edt. R. KAYMAKCAN ve diğerleri, DEM Yayınları, İstanbul

ÇEPNİ, Salih ve diğeri (2003), Fen Eğitiminin Amaçlarında Değişen Değerler: Fen-Teknoloji- Toplum, Değerler Eğitimi Dergisi, 1(4), 7-29.

DEMİREL, Özcan (2007). "Eğitimde Program Geliştirme", Pegema Yayıncılık, Ankara

DEMİRHAN İŞCAN, Canay (2007). İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği, Doktora Tezi, Ankara.

DİLMAÇ, Bülent (1999). İlköğretim Öğrencilerine İnsanî Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlakî Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

DİLMAÇ, B.(2002): İnsanca Değerler Eğitimi, Nobel Yayınları, Ankara

DİLMAÇ, B. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencine verilen insani değerler eğitimin insani değerler ölçeği ile sınanması. Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış doktora tezi, Konya

DİLMAÇ B. & EKŞİ, H. (2007). Değerler Eğitimi: Temel Tartışmalar ve Yaklaşımlar. İlk Öğretmen Dergisi, 14, 21–29.

DOĞAN, İsmail (2007). Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları, "İnsan Haklarının Kültürel Temelleri", Pegem A Yayıncılık, Ankara.

DOĞANAY, Ahmet ve SARI, Mahide (2004), İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerine Temel Demokratik Değerlerin Kazandırılma Düzeyi ve Bu Değerlerin Kazandırılması Sürecinde Açık ve Örtük Programın Etkilerinin Karşılaştırılması, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 39, 356-383.

DOĞANAY, A. (2006). Değerler Eğitimi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Editör: Cemil ÖZTÜRK), Pegem A Yayıncılık, Ankara

DÖKMEN, Ü. (2004). Küçük şeyler (1.baskı) Sistem Yayıncılık, İstanbul.

EKŞİ, H. (2003). “Temel insani Değerlerin Kazandırılmasında bir Yaklaşım: Karakter eğitimi Programları”. Değerler Eğitimi Dergisi, EDAM. C. 1; 1 (79–96). İstanbul.

ERGEN, Gürkan (2006). Eleştirel-Bilinçli Sevgi Eğitimi. SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl:7, Sayı:11, s. 145 Burdur.

GÜLTEKİN, F. (2007) Tarih 1 Dersinde İşe Koşulabilecek değer Öğretiminin Yeni Yaklaşımlarının Öğrencilerin ‘Hoşgörü’ değeri Anlayışlarının Gelişimine Etkisi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

HÖKELEKLİ H. GÜNDÜZ T. (2007). " Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğilimleri " "Değerler ve Eğitimi" Uluslararası Sempozyumu, Edt. R. KAYMAKCAN ve diğerleri, DEM Yayınları, İstanbul.

İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı (2012), Doku Yayınları, Ankara.

İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı (2012), MEB Yayınları, İstanbul

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı Kılavuzu 6. 7. 8. Sınıflar, (2005) Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı Kılavuzu 6. 7. 8. Sınıflar, (2006) Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem (2000). Kültürel Psikoloji - Kültür Bağlamında İnsan ve Aile ,2. Baskı, Evrim Yayınevi, İstanbul.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem ve KUŞDİL, M. Ersin, (2000). "Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı", Türk Psikoloji Dergisi, 15(45). (59-76).

KALE, Nesrin (2007), "Nasıl Bir Değerler Eğitimi" Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, Edt. R. KAYMAKCAN ve diğerleri, DEM Yayınları, s. 319. İstanbul.

KANAD, H. F. (1951). Deneysel Pedagoji. Birinci Cilt. 7.-8. Basım, Örnek Matbaası, Ankara.

KARAGÖZ, Bahattin (2009), Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre İlköğretim 6 ve 7.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARASAR, Niyazi (2002). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

KARATAY, Halit(2011) Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı]. Turkish Studies., (6), 1

KENAN, Seyfi (2007). "Modern Eğitimin Oluşum Sürecinde Değerler Neden Zayıfladı?", Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, Edt. R. KAYMAKCAN ve diğerleri, DEM Yayınları, s.275. İstanbul.

KESKİN, Yusuf (2008) Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul.

KINCAL, Remzi (2002). Vatandaşlık Bilgisi, Mikro Yayınları, Ankara.

KIZILÇELİK, S.; ERJEM Y. (1994). Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü, Atilla Kitabevi, Ankara.

KUÇURADİ, İonna (1998). İnsan ve Değerleri, Meteksan, Ankara.

KUZGUN, Y (1972). Anne Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi. (Yayınlanmamış doktora tezi), H.Ü.S.B.E Ankara.

Linkona, T. (1991). Educating For Character: How our schools can teach respect and responsibility. Newyork: Bantam Books.

MİCHAELİS, John U. (1988), Social Studies for Children (A Guide to Basic Instruction) (9. Edition) NewJersey: Prentice Hall.

(Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

MİLSON, J.A. ve EKŞİ, H. (2003). "Öğretmenlerin Karakter Eğitiminde Yetkinlik Duygusu Konusunda Bir Ölçme Aracına Doğru: Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası (Keyis) ve Türkçeye Uyarlama Çabası", Değerler Eğitim Dergisi, 1(4). İstanbul.

NAYLOR, D. T.; R. A. Diem (1987). Elementary and Middle School Social Studies. New York: Random House.

ÖZBAY, Murat (2006). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri, Öncü Kitap, Ankara.

ÖZDEN, Yüksel (2003). Öğrenme ve Öğretim, Pegema Yayıncılık, Ankara.

ÖZDEN, Yüksel (2005), Eğitimde Yeni Değerler, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

ÖZENSEL, Ertan (2003). "Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer", Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (3), s. 230-232. İstanbul.

ÖZGÜVEN, İ, E. (2003). Psikolojik testler. 5. Baskı, Pdrem Yayınları, Ankara.

ÖZMEN, F (1999). "Etkili Eğitimin Gerçekleştirilmesinde Duyuşsal Alanın Önemi-Sevgi Eğitimi", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:9 Sayı:1.

ÖZTÜRK, C (2006), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Pegem Yayıncılık, Ankara.

PIGHIN, Gerda (2005). Çocuklara Değer Aktarımı, İlya İzmir Yayınevi, İzmir.

ROKECH, M. (1973). The Nature of Human Values. New York: Free Press.

SCHWARTZ, (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and emprical tests in 20 countries. Advances in Experimental Social Psychology, 25, 1-65.

SİLAH, Mehmet (2000). Sosyal Psikoloji, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.

SLATER, F. (2002). "Citizenship Education Through Secondary Geography: Valuec and Values Education in the Geography Curriculum in Relation to Concepts of Citizenship". Active Citizenship, Sustainable Development and Cultural

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2006), MEB Yayınları, Ankara

SÖNMEZ, Veysel (1986). Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Ankara.

SÖNMEZ, Veysel (1987)."Eğitim Ortamında Sevgi". H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 2. Ankara.

SÖNMEZ, Veysel (2003). Sevgi Eğitimi, Anı Yayıncılık, Ankara.

Süleyman, Tuğral, (2008), Kur'an'da Değerler Sistemi, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.

ŞEN, Ülker (2007) Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

TAFLAN ve diğerleri, 2009: 110). TAFLAN Selma, YAMAN Havva, ÇOLAK Sanem, İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler, Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 7, No. 18, 107-120, Aralık 2009

Taşdemir, M. (2000). Eğitimde Planlama ve Değerlendirme, Ocak Yayınları, Ankara.

Tebliğler Dergisi 1997. Tebliğler Dergisi, Sayı:2481, Ekim 1997.

Tebliğler Dergisi, Eylül 2003. Tebliğler Dergisi, Sayı: 2552, Eylül 2003

Tebliğler Dergisi, Haziran 2007. Tebliğler Dergisi, Sayı: 2597, Haziran 2007

TEZCAN, Mahmut(2000).Türk Ailesi Antropolojisi, İmge Kitabevi, Ankara.

TOKMEMİR, M.A. (2007) Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon

TURGUT, Tülay (1998). "Örgütsel Davranışta Değerlerin Yeri", Endüstri ve Örgüt Psikolojisi II., Ed. Suna Tevrüz (Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1998), s.35- 48. Ankara.

TURHAN, M. (1980) Garplılışmanın Neresindeyiz? Yağmur Yayınevi, İstanbul.

Türk Dil Kurumu. www.tdk.gov.tr

Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (1952): s.224.

ULUSOY, Ayten (2005). Gelişim ve Öğrenme, Anı Yayıncılık, Ankara.

ÜLGEN, Gülten (1994). Eğitim Psikolojisi: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Kuramlar ve Uygulamalar, Lazer Ofset, Ankara.

ÜNAL, Cavit (1981). "Genel Tutumların veya Değerlerin Psikolojisi Üzerine Bir Araştırma", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, No; 301, s18.

(VES 2003: 2) Values Education Study-Final Report (2003). Australian Government Department of Education, Science and Training. Australia: Curriculum Corporation.
URL:http://www.valueseducation.edu.au/verve/resources/VES_Final_Report14Nov.pdf
f 05/02/2013

VURAL, Ali Murat (2000). "Medyanın Kültürel Kalkınmayı Sağlama ve Eğitim İşlevi", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, İ.Ü Basımevi Müdürlüğü, Sayı 10.

YAPICI, A., ZENGİN, Z. S. (2003), "İlahiyat fakültesi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları üzerine psikolojik bir çalışma: Çukurova üniversitesi ilahiyat fakültesi örneği", Değerler Eğitimi Dergisi, c.1, S. 4, ss. 173-206.

YAVUZER, Haluk, AYDOĞMUŞ, K., BALTAŞ, A., BALTAŞ, Z., DAVAŞLIGİL, Ü., GÜNGÖRMÜŞ, O., KONUK, E., KORKMAZLAR, Ü., NAVARO, L., OKTAY, A., RAZON, N. (2003). Ana-Baba Okulu, Remzi Kitabevi, İstanbul.

YAZICI, Kubilay (2006). "Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış", Türklük Dergisi, Cilt:19,499-522.

YILDIRIM, Ataner (2004) . Sevgiye Yolculuk, İzdüşüm Yayınları, İstanbul.

YÖRÜKOĞLU, Atalay (1978). Çocuk Ruh Sağlığı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

YÖRÜKOĞLU, Atalay (1998). Çocuk Ruh Sağlığı, Özgür Yayınları, İstanbul.

Genel Ağ

Values Education Study-Final Report (2003). Australian Government Department of Education, Science and Training. Australia: Curriculum Corporation.

URL:http://www.valueseducation.edu.au/verve/resources/VES_Final_Report14Nov.pdf
f 05/02/2013

Doç. Dr. Recep Kaymakcan(2008) İle Değerler Ve Eğitimi Üzerine, Röportaj. 24 Temmuz 2008. <http://www.degirmendergisi.com/roportajlar.php?isl=oku&id=4>
01/12/2012

Huitt, W. (2004). Values. Educational Psychology Interactive:
<http://chiron.valdosta.edu/whuitt/col/affsys/values.html> adresinden 05 Şubat 2013 tarihinde indirilmiştir.

Huitt, W. (2004). Moral and character development. Educational Psychology Interactive:
<http://www.edpsycinteractive.org/topics/morchr/morchr.html> adresinden 19 Mart 2013 tarihinde indirilmiştir.

(TÖDER Akademik Direktörü Prof. Dr. Adil Çağlar)Değerler Eğitiminin Önemi ,Uzman Görüşleri <[http:// www.ntvmsnbc.com/id/25057182](http://www.ntvmsnbc.com/id/25057182)> (01.12.2012).

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Derya YAMAN ATALAY

Doğum Tarihi: 01.01.1980

Doğum Yeri: Salihli

e-mail: deryaatalay80@hotmail.com

Eğitim:

İlkokul: Naciye Evren İlk Okulu, MANİSA, Soma 1986-1991

Ortaokul-Lise: 50.Yıl Orta Okulu, MANİSA, Salihli.1991-1994

Atatürk Sağlık Meslek Lisesi, BALIKESİR 1994-1998

Lisans: Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü
1998-2002.

Mesleki Deneyim:

- 1-Sınıf öğretmeni - Afyon 2004
- 2-Sınıf öğretmeni - Uşak 2004 – 2010
- 3-Sınıf Öğretmeni - Manisa 2010-2012
- 4-Türkçe Öğretmeni - Manisa , Salihli 2012

